ĢENERĀLADVOKĀTA PAOLO MENGOCI [*PAOLO MENGOZZI*] SECINĀJUMI,

sniegti 2008. gada 6. novembrī [1]

Satura rādītājs

I — Priekšvēsture, process un lietas dalībnieku prasījumi . . . . . I - 5850

II — Juridiskais vērtējums . . . . . I - 5852

A — Ievada piezīmes . . . . . I - 5852

B — Par pirmo apelācijas sūdzības pamatu attiecībā uz tiesību uz aizstāvību pārkāpumu saistībā ar prasītājas atzīšanu par aizliegtas vienošanās aizsācēju uzņēmumu . . . . . I - 5853

1) Pirmās instances tiesas apsvērumi . . . . . I - 5853

2) Lietas dalībnieku argumenti . . . . . I - 5854

3) Vērtējums . . . . . I - 5856

C — Par prasību pret Apstrīdēto lēmumu: vērtējums par tiesību uz aizstāvību pārkāpuma esamību saistībā ar prasītājas atzīšanu par aizliegtas vienošanās aizsācēju uzņēmumu . . . . . I - 5863

D — Par otro apelācijas sūdzības pamatu saistībā ar procesuālo garantiju pārkāpumu, kas noticis, FIB ziņojumu izmantojot par pierādījumu attiecībā uz prasītājas aizsācēja lomu aizliegtajā vienošanās . . . . . I - 5865

1) Pirmās instances tiesas apsvērumi . . . . . I - 5865

2) Lietas dalībnieku argumenti . . . . . I - 5867

3) Vērtējums . . . . . I - 5870

a) Pārsūdzētā sprieduma interpretācija . . . . . I - 5870

b) Par Pārsūdzētajā spriedumā izmantoto analīzes kritēriju pareizību . . . . I - 5872

1 — Oriģinālvaloda — itāļu.

i) Par vispārēja aizlieguma Komisijai izmantot pierādījumus, kas iegūti procedūrā, kura nav Komisijas īstenota procedūra, neesamību . . . . I - 5873

ii) Par īpašu procesuālo garantiju pārkāpumu . . . . . I - 5876

— Par nosacījumu esamību tam, ka Komisija izmanto pierādījumus, kas iegūti procedūrā, kura nav Komisijas īstenota procedūra: procesuālo tiesību ievērošana . . . . . I - 5877

— Par Pirmās instances tiesas izstrādātajiem kritērijiem attiecībā uz noteikumiem, kas Komisijai jāievēro, lai nodrošinātu procesuālo tiesību ievērošanu, un par to piemērošanu šajā lietā . . . . . I - 5880

E — Par prasību pret Apstrīdēto lēmumu: vai Komisija varēja izmantot FIB ziņojumu par pierādījumu tam, ka prasītāja ir aizliegtas vienošanās aizsācējs uzņēmums I - 5887

F — Par apelācijas sūdzības pamatiem (trešo, ceturto un piekto pamatu) attiecībā uz *Cerestar* rakstisko paziņojumu . . . . . I - 5887

G — Par prasību pret Apstrīdēto lēmumu: vai Komisija ir pietiekami pierādījusi *ADM* pārstāvja aizsācēja lomu aizliegtajā vienošanās . . . . . I - 5889

H — Par sesto apelācijas sūdzības pamatu attiecībā uz to, ka nav atzīts atbildību mīkstinošs apstāklis saistībā ar to, ka *ADM* ir izstājusies no aizliegtas vienošanās līdz ar ASV konkurences aizsardzības iestāžu iejaukšanos . . . . . I - 5890

1) Pirmās instances tiesas apsvērumi . . . . . I - 5890

2) Lietas dalībnieku argumenti . . . . . I - 5892

3) Vērtējums . . . . . I - 5892

I — Par devīto apelācijas sūdzības pamatu attiecībā uz aizliegtās vienošanās konkrētu ietekmi uz tirgu . . . . . I - 5895

1) Pirmās instances tiesas apsvērumi . . . . . I - 5895

2) Lietas dalībnieku argumenti . . . . . I - 5896

3) Vērtējums . . . . . I - 5897

J — Par apelācijas sūdzības pamatiem (septīto un astoto pamatu) saistībā ar tiesiskās paļāvības aizsardzības principa pārkāpumu attiecībā uz vērtējumu par *ADM* sadarbību administratīvā procesa gaitā . . . . . I - 5901

1) Par pamatu attiecībā uz paziņojumiem, ko Komisijas darbinieki snieguši administratīvā procesa gaitā . . . . . I - 5902

2) Par pamatu attiecībā uz Paziņojuma par sadarbību B sadaļā paredzēto nosacījumu neievērošanu . . . . . I - 5903

K — Par prasību pret Apstrīdēto lēmumu: vai prasītāju saskaņā ar Paziņojuma par sadarbību B sadaļas b) daļu vajadzēja uzskatīt par pirmo uzņēmumu, kas sniedzis Komisijai izšķirošus pierādījumus par aizliegtas vienošanās esamību . . . . . I - 5904

L — Prasītājai uzliktā naudas soda apmēra atkārtota noteikšana . . . . . I - 5909

M — Par tiesāšanās izdevumiem . . . . . I - 5909

III — Secinājumi . . . . . I - 5910

I — Priekšvēsture, process un lietas dalībnieku prasījumi

1. Komisija 2001. gada 5. decembra Lēmuma 2002/742/EK (turpmāk tekstā — "Apstrīdētais lēmums")[2], kas pieņemts atbilstoši Padomes 1962. gada 6. februāra Regulai Nr. 17[3] īstenotās procedūras rezultātā, 1. pantā atzina, ka *Archer Daniels Midland Co.* (turpmāk tekstā — "prasītāja" vai "*ADM*") un citi uzņēmumi ir pārkāpuši EKL 81. panta 1. punktu un Eiropas Ekonomikas zonas (EEZ) līguma 53. panta 1. punktu, piedaloties ilgstošā vienošanās un/vai saskaņotās darbībās citronskābes nozarē.

2. Apstrīdētā lēmuma 158. apsvērumā Komisija ir norādījusi apstākļus, kas ir attiecināmi uz šo lietu saistībā ar iepriekš minētā pārkāpuma konstatēšanu; tie ir tirgus sadalīšana un tirgus daļu kvotu piešķiršana, ražošanas jaudu iesaldēšana/ierobežošana/likvidēšana, vienošanās palielināt cenas, ražotāja iecelšana, kuram jāpanāk cenu pieaugums katrā valsts tirgū, tā brīža un gaidāmo mērķa cenu sarakstu sadalīšana cenu pieauguma koordinēšanas nolūkos, datu paziņošanas un kontroles sistēmas izstrāde un ieviešana, lai garantētu, ka tiek ieviestas ierobežojošas vienošanās, klientu sadale vai piešķiršana, dalība regulārās sanāksmēs vai cita veida saziņa, lai vienotos par šiem ierobežojumiem, ieviestu un/vai grozītu tos atbilstoši situācijai.

3. Apstrīdētā lēmuma 3. pantā ir noteikti naudas sodi uzņēmumiem, kas izdarījuši minēto pārkāpumu. Šo naudas sodu apmēra

2 — Komisijas Lēmums par procedūru atbilstoši EK līguma 81. pantam un EEZ līguma 53. pantam (Lieta COMP/E-1/36.604 — Citronskābe) (OV 2002, L 239, 18. lpp.).

3 — Pirmā Regula par Līguma [81.] un [82.] panta īstenošanu (OV 13, 204. lpp.) ar grozījumiem.

aprēķināšanai Komisija — lai gan tas nav skaidri minēts — ir izmantojusi metodi, kas izklāstīta tās 1998. gada Pamatnostādnēs sodanaudas noteikšanai, piemērojot Regulas Nr. 17 15. panta 2. punktu un EOTK līguma 65. panta 5. punktu (turpmāk tekstā — "Pamatnostādnes") [4], un turklāt attiecīgajā gadījumā, to skaidri norādot, ir piemērojusi savu 1996. gada paziņojumu par naudas sodu neuzlikšanu vai to apmēra samazināšanu lietās, kas skar uzņēmumu aizliegtas vienošanās (turpmāk tekstā — "Paziņojums par sadarbību") [5].

4. Prasītājai uzliktā naudas soda apmērs bija EUR 39,69 miljoni.

5. Naudas sodu apmēra noteikšanā Komisija, izvērtējot pārkāpuma smagumu, it īpaši ņēma vērā faktu, ka aizliegtā vienošanās konkrēti ietekmēja citronskābes tirgu EEZ. Naudas soda pamatsummu, kas bija aprēķināta attiecībā uz *ADM*, kura, ņemot vērā pārkāpuma smagumu un pārkāpuma ilgumu, bija noteikta EUR 58,8 miljonu apmērā, Komisija atbildību pastiprinošu apstākļu dēļ palielināja par 35 %, pamatojoties uz to, ka *ADM* kopā ar kādu citu uzņēmumu ir bijusi aizsācēja loma aizliegtā vienošanās. Turklāt *ADM* par labu citam uzņēmumam — *Cerestar Bioproducts BV* (turpmāk tekstā — "*Cerestar*") — bija atteikts piemērot priekšrocību, kas paredzēta Paziņojuma par sadarbību B sadaļā, proti, naudas soda "neuzlikšana" vai tā apmēra, kāds būtu noteikts nesadarbošanās gadījumā, "būtisks samazinājums". Komisija ir uzskatījusi, ka pirmais uzņēmums, kas sniedzis izšķirošus pierādījumus par aizliegtas vienošanās esamību Paziņojuma par sadarbību B sadaļas b) daļas nozīmē, bijis *Cerestar*, nevis *ADM*, un ka *ADM* kā aizliegtas vienošanās aizsācējs uzņēmums neatbilst arī nosacījumam, kurš paredzēts tās pašas B sadaļas e) daļā. Tomēr saskaņā ar minētā paziņojuma D sadaļu Komisija ir piemērojusi *ADM* naudas soda apmēra "būtisku samazinājumu" (par 50 %).

6. Ar prasību, kas iesniegta Eiropas Kopienu Pirmās instances tiesas kancelejā (turpmāk tekstā — "Pirmās instances tiesa") 2002. gada 28. februārī, *ADM* lūdza, pirmkārt, atcelt Apstrīdētā lēmuma 1. pantu daļā, kurā ir konstatēts, ka tā ir pārkāpusi EKL 81. pantu un EEZ līguma 53. pantu, piedaloties ražošanas jaudu ierobežošanā attiecīgajā tirgū un tā ražotāja iecelšanā, kuram jāpanāk cenu pieaugums katrā šī tirgus valsts segmentā, un, otrkārt, atcelt tā paša lēmuma 3. pantu tiktāl, ciktāl tas attiecas uz *ADM*, vai, pakārtoti, grozīt to, atceļot vai samazinot uzliekamo naudas sodu.

4 — OV C 9, 3. lpp.
5 — OV C 207, 4. lpp.

7. Ar 2006. gada 27. septembra spriedumu (turpmāk tekstā — "Pārsūdzētais spriedums") [6] Pirmās instances tiesa apmierināja prasītājas prasījumu par Apstrīdētā lēmuma 1. panta daļēju atcelšanu, bet noraidīja prasītājas prasījumus attiecībā uz naudas sodu, kas uzliekams saskaņā ar tā paša lēmuma 3. pantu, piespriežot Komisijai atlīdzināt vienu desmitdaļu no tiesāšanās izdevumiem, kas radušies prasītājai, un pēdējai minētajai — segt pārējo daļu savu tiesāšanās izdevumu, kā arī atlīdzināt tiesāšanās izdevumus, kas radušies Komisijai.

8. Ar pieteikumu, kas iesniegts Tiesas kancelejā 2006. gada 11. decembrī, prasītāja ir pārsūdzējusi iepriekš minēto spriedumu, lūdzot Tiesu to atcelt daļā, kurā Pirmās instances tiesa ir noraidījusi prasītājas prasību, kas vērsta pret Apstrīdēto lēmumu, un turklāt atcelt pēdējā minētā lēmuma 3. pantu daļā, kas attiecas uz prasītāju, vai grozīt to, atceļot vai samazinot uzliekamo naudas sodu, vai arī, alternatīvi, nodot lietu atpakaļ Pirmās instances tiesai, lai tā to izskatītu saskaņā ar tiesību principiem, ko Tiesa būs noteikusi, jebkurā gadījumā piespriežot Komisijai atlīdzināt tiesāšanās izdevumus abās tiesu instancēs.

9. Atbildes rakstā Komisija lūdz Tiesu noraidīt apelācijas sūdzību un piespriest prasītājai atlīdzināt tiesāšanās izdevumus.

6 — Lieta T-59/02 *Archer Daniels Midland*/Komisija (Krājums, II-3627. lpp.).

10. Lietas dalībnieku pārstāvji tika uzklausīti tiesas sēdē, kas notika 2008. gada 8. maijā.

II — Juridiskais vērtējums

A — *Ievada piezīmes*

11. Apelācijas sūdzības pamatojumam prasītāja izvirza deviņus pamatus; tie visi attiecas uz uzliekamā naudas soda apmēra noteikšanu.

12. Ar pirmajiem pieciem apelācijas sūdzības pamatiem prasītāja kritizē vērtējumu, pamatojoties uz kuru Pirmās instances tiesa ir noraidījusi tās argumentus, kas vērsti pret minētā naudas soda pamatsummas palielinājumu par 35 %; minēto palielinājumu Komisija ir piemērojusi, ņemot vērā atbildību pastiprinošu apstākli, kas izpaudies tādējādi, ka *ADM* ir bijusi aizsācēja loma aizliegtajā vienošanās par citronskābi. Pirmais no šiem pamatiem attiecas uz to, ka Pirmās instances tiesa nav konstatējusi prasītājas tiesību uz aizstāvību pārkāpumu, kas izriet no tā, ka administratīvā procesa gaitā nav norādīts uz šo atbildību pastiprinošu apstākli vai uz faktiem, kuri ar to saistīti. Savukārt četri nākamie pamati dažādā veidā attiecas uz vērtējumu, pamatojoties uz kuru Pirmās instances tiesa ir noraidījusi to,

ka apsvērumi, kas izklāstīti Apstrīdētajā lēmumā, pamatojot *ADM* atzīšanu par aizsācēju uzņēmumu, ir — kā apgalvojusi prasītāja — nepiemēroti šādas kvalifikācijas pamatojumam.

B — *Par pirmo apelācijas sūdzības pamatu attiecībā uz tiesību uz aizstāvību pārkāpumu saistībā ar prasītājas atzīšanu par aizliegtas vienošanās aizsācēju uzņēmumu*

1) Pirmās instances tiesas apsvērumi

13. Pēdējie četri apelācijas sūdzības pamati ir saistīti ar to, ka nav atzīts atbildību mīkstinošs apstāklis — aizliegtās vienošanās konkrētās ietekmes uz tirgu novērtējums un novērtējums attiecībā uz prasītājas sadarbību ar Komisiju administratīvā procesa gaitā.

14. Vēlos uzreiz norādīt, ka daži no iepriekš minētajiem apelācijas sūdzības pamatiem man šķiet pamatoti, ka tāpēc Pārsūdzētais spriedums, manuprāt, ir jāatceļ atsevišķās daļās un es uzskatu, ka šī tiesvedības stadija ļauj Tiesai saskaņā ar tās Statūtu 61. panta pirmo daļu pieņemt galīgo spriedumu attiecīgajā lietā, kā lūgusi prasītāja. Ērtākam izklāstam, ņemot vērā apelācijas sūdzības pamatu skaitu, attiecīgi aplūkošu tos argumentus, kurus uzskatu par pamatotiem saskaņā ar atbilstošo prasības pamatu vērtējumu pirmajā instancē, ko Pirmās instances tiesa ir noraidījusi, kopā ar Pārsūdzētā sprieduma daļām, kuras jāatceļ.

15. Pirmās instances tiesā prasītāja bija norādījusi, ka Komisija ir pārkāpusi tās tiesības uz aizstāvību tāpēc, ka apsūdzība tajā, ka prasītājai ir bijusi aizsācēja loma aizliegtajā vienošanās, pret to nebija izvirzīta administratīvā procesa gaitā un tāpēc, ka paziņojumā par iebildumiem nebija norādīti apstākļi (it īpaši attiecībā uz aizsācēja lomu, kāda dažiem tās pārstāvjiem bijusi aizliegtās vienošanās sanāksmēs), uz kuriem Apstrīdētajā lēmumā norādīts šīs apsūdzības pamatojumam. Turklāt prasītāja bija iebildusi, ka minētā procesa gaitā tā nav varējusi paust viedokli attiecībā uz Amerikas Savienoto Valstu *Federal Bureau of Investigation* (Federālais Izmeklēšanas birojs, FIB) Ziņojuma par paziņojumiem, kurus kāds bijušais *ADM* pārstāvis 1996. gada 11. un 12. oktobrī paudis FIB aģentiem (turpmāk tekstā — "FIB ziņojums"), un Komisijai adresētā *Cerestar* 1999. gada 18. marta rakstiskā paziņojuma [7] (turpmāk tekstā — "*Cerestar* rakstiskais paziņojums") izmantošanu par pierādījumiem šīs apsūdzības pamatojumā.

7 — Apstrīdētajā lēmumā ir minēts *Cerestar* 1999. gada 25. marta paziņojums. Tomēr runa nav par diviem dažādiem paziņojumiem, bet gan par to pašu paziņojumu. Kā izriet no Pārsūdzētā sprieduma 371. punkta, *Cerestar* paziņojums ir datēts ar 1999. gada 18. martu, bet ir darīts zināms Komisijai 1999. gada 25. martā.

16. Pirmās instances tiesa vispirms atsaucās uz Tiesas spriedumu apvienotajās lietās *Musique diffusion française* u.c./Komisija [8], saskaņā ar kuru gadījumos, ja Komisija paziņojumā par iebildumiem skaidri norāda, ka tā vajadzības gadījumā pārbaudīs, vai attiecīgajiem dalībniekiem nav piemērojams naudas sods, un ja tā norāda galvenos faktiskos un tiesiskos [tiesību] apstākļus, saistībā ar kuriem var uzlikt naudas sodu, piemēram, iespējamā pārkāpuma smagums un ilgums, kā arī to, vai pārkāpums izdarīts "tīši vai aiz neuzmanības", tā ir izpildījusi savu pienākumu ievērot uzņēmumu tiesības tikt uzklausītiem, tādējādi sniedzot uzņēmumiem informāciju, kas nepieciešama, lai aizstāvētos ne tikai pret pārkāpuma konstatāciju, bet arī pret iespējamu naudas soda uzlikšanu [9].

17. Tādējādi Pirmās instances tiesa ir noraidījusi iepriekš minētos prasītājas iebildumus, uzskatot, ka paziņojumā par iebildumiem Komisija ir norādījusi galvenos faktiskos un tiesību apstākļus, saistībā ar kuriem tā paredzēja uzlikt naudas sodu *ADM*, un uzsverot, ka "[attiecīgo] uzņēmumu tiesību uz aizstāvību ievērošana neuzliek Komisijai pienākumu paziņojumā par iebildumiem sniegt precīzākas norādes par to, kā tā izmantos katru no šiem [apstākļiem] naudas soda aprēķinos". Atsaucoties uz spriedumu lietā *Michelin*/Komisija [10], Pirmās instances tiesa ir it īpaši piebildusi, ka "Komisijai nebija jānorāda, vai tā var uzskatīt *ADM* par aizliegtās vienošanās [aizsācēju uzņēmumu], tāpat tai nebija jākomentē iespējamais *ADM* naudas soda palielinājums, [ko tā šajā sakarā piemēroja uzņēmumam]." Attiecībā uz FIB ziņojuma un *Cerestar* rakstiskā paziņojuma izmantošanu par pierādījumiem Pirmās instances tiesa ir norādījusi, ka "Komisija iekļāva šos dokumentus paziņojuma par iebildumiem pielikumā, līdz ar to dalībnieki varēja par tiem izteikties, tostarp arī par to [izmantošanu par pierādījumiem]" [11].

2) Lietas dalībnieku argumenti

18. Saistībā ar izskatāmo apelācijas pamatu prasītāja iebilst, ka Pirmās instances tiesa, pārkāpjot tiesību uz aizstāvību ievērošanas principu, ir konstatējusi, ka paziņojumā par iebildumiem Komisijai nav jābrīdina uzņēmums, kuram tas adresēts, par iespējamību, ka tas tiks atzīts par aizliegtās vienošanās aizsācēju uzņēmumu, un ka tai nav jānorāda fakti, uz kuriem šī kvalifikācija ir balstīta. Turklāt otrais no šiem konstatējumiem nav pietiekami pamatots.

19. Pēc prasītājas uzskatiem, aizsācēja loma aizliegtajā vienošanās ir viens no galvenajiem faktiskajiem apstākļiem, kas liecina par tā uzņēmuma [prettiesiskās] rīcības smagumu, kurš izdarījis pārkāpumu, un kam jāizriet no paziņojuma par iebildumiem [12], arī tāpēc, ka palielinājums, ko Komisija piemērojusi šī

8 — 1983. gada 7. jūnija spriedums apvienotajās lietās no 100/80 līdz 103/80 (*Recueil*, 1825. lpp., 21. punkts).

9 — Pārsūdzētā sprieduma 434. punkts.

10 — 1983. gada 9. novembra spriedums lietā 322/81 (*Recueil*, 3461. lpp., 20. punkts).

11 — Pārsūdzētā sprieduma 436., 438. un 439. punkts.

12 — Šajā sakarā prasītāja norāda uz Pirmās instances tiesas 2002. gada 20. marta spriedumiem lietā T-9/99 *HFB* u.c./Komisija (*Recueil*, II-1487. lpp., 316. un 317. punkts) un lietā T-23/99 *LR AF 1998*/Komisija (*Recueil*, II-1705. lpp., 203.–205. punkts), kā arī 2004. gada 8. jūlija spriedumu lietā T-48/00 *Corus UK*/Komisija (Krājums, II-2325. lpp., 153. punkts).

atbildību pastiprinošā apstākļa dēļ, principā atbilst 30 līdz 50 % no naudas soda apmēra.

20. Turklāt arī faktiem, ar kuriem ir pamatota kvalifikācija par aizliegtās vienošanās aizsācēju uzņēmumu, pēc prasītājas uzskatiem, ir jābūt minētiem paziņojumā par iebildumiem vai vismaz ir jābūt iespējai tos pamatoti secināt no tam pievienotajiem dokumentiem [13]. Tomēr šajā lietā paziņojumā par iebildumiem šie fakti nav minēti, nedz arī ir iespēja tos secināt no [paziņojumam] pievienotajiem dokumentiem tiktāl, ciktāl: a) Komisija paziņojumā par iebildumiem bija skaidri norādījusi, ka, nosakot naudas soda apmēru un it īpaši izvērtējot katra uzņēmuma lomu, tā ir ņēmusi vērā faktus, kas izklāstīti minētajā dokumentā; b) noteikt aizliegtās vienošanās aizsācēju uzņēmumu bija grūti faktu sarežģītības dēļ, kā atzīts Apstrīdētajā lēmumā (273. apsvērums) un Pārsūdzētajā spriedumā (300. punkts); c) Komisija, administratīvā procesa gaitā norādot *ADM*, ka tā var izmantot Paziņojuma par sadarbību B sadaļu, bija devusi iemeslu domāt, ka neuzskata *ADM* par aizliegtās vienošanās aizsācēju uzņēmumu; d) bez īpaša brīdinājuma nevar prasīt, lai uzņēmums pārbauda un ar pretējiem pierādījumiem atspēko katru faktu, kas izriet no dažādiem apjomīgiem dokumentiem, kuri pievienoti paziņojumam par iebildumiem; šādas prasības dēļ uzņēmums varētu zaudēt iespēju, ka tam tiek piemērota Paziņojuma par sadarbību B sadaļa, kurā, cita starpā, ir prasīta uzņēmuma pastāvīga un pilnīga sadarbība.

13 — Pirmās instances tiesas 1992. gada 10. marta spriedums lietā T-11/89 *Shell*/Komisija (*Recueil*, II-757. lpp., 62. punkts).

21. Komisija apgalvo, ka prasītājas iebildumi nav pamatoti. Tie ir balstīti uz mākslīgu nošķīrumu starp aizsācēja lomu aizliegtajā vienošanās un ietekmi kāda šai lomai ir uz naudas soda apmēra noteikšanu. Prasītāja nav ievērojusi, ka aizsācēja loma gan ietekmē šo apmēru, bet ne pārkāpuma konstatējumu. Tāpēc nav nepieciešams, lai paziņojumā par iebildumiem Komisija sīkāk norādītu "faktus, kas patiesībā ir pamatā naudas soda noteikšanai". Savukārt šajā lietā, pēc [Komisijas] uzskatiem, pietika norādīt — ko tā arī izdarīja —, ka, izvērtējot pārkāpuma smagumu, tā ir ņēmusi vērā katra attiecīgā uzņēmuma lomu.

22. Komisija vērš uzmanību uz to, ka FIB ziņojums un *Cerestar* rakstiskais paziņojums bija to astoņu dokumentu skaitā, kas pievienoti paziņojumam par iebildumiem.

23. Tā piebilst, ka prasītājas loma aizliegtajā vienošanās ir minēta paziņojuma par iebildumiem galvenajā daļā (kā piemēru norādot tā 63., 71., 84., 85., 93., 94. un 104. punktu). Turklāt atbildē uz šo paziņojumu prasītāja ir skaidri atsaukusies uz abiem minētajiem dokumentiem un ir plaši paudusi nostāju par savu lomu aizliegtajā vienošanās, noraidot to, ka tā būtu bijusi aizsācēja loma vai iniciatora loma, un, lai to pierādītu, pamatojusies tieši uz FIB ziņojumu. Tas pierāda, ka prasītāja spēja sagatavot savu aizstāvību, pamatojoties uz šī paziņojuma saturu.

3) Vērtējums

24. Lai gan ir izteikti daži atsevišķi apgalvojumi, kas interpretējami pretējā nozīmē [14], no judikatūras var secināt, ka uzņēmumiem, pret kuriem ir vērsts process sakarā ar EK līguma konkurences noteikumu pārkāpumu, ir tiesības tikt uzklausītiem Komisijā ne vien par norādīto pārkāpumu esamību, bet arī par naudas soda uzlikšanu un par tā noteikšanas kritērijiem.

25. Kā Pārsūdzētajā spriedumā atgādinājusi Pirmās instances tiesa, Tiesa ir apliecinājusi, ka tad, kad Komisija paziņojumā par iebildumiem skaidri paziņo, ka tā izvērtēs, vai atsevišķā gadījumā ir jāpiemēro naudas sodi attiecīgiem uzņēmumiem, un norāda galvenos faktiskos un tiesību apstākļus, kuru dēļ var nākties uzlikt naudas sodu, piemēram, varbūtējā pārkāpuma smagumu un ilgumu un faktu, ka [uzņēmums] to izdarījis "tīši vai aiz neuzmanības", tā pilda savu pienākumu ievērot uzņēmumu tiesības tikt uzklausītiem, jo šādā veidā tā sniedz tiem norādījumus, kas nepieciešami to aizstāvībai ne vien attiecībā pret pārkāpuma konstatējumu, bet arī pret naudas soda uzlikšanu [15].

26. Konkrēti, spriedumā lietā *Michelin*/Komisija [16] Tiesa, šķiet, daļēji ir atkāpusies no ģenerāladvokāta Verlorena van Temāta [*Verloren Van Themaat*] ierosinājumiem, kurš uzskatīja — "ir acīmredzams, ka [Komisija], izskatot administratīvo procesu, nevar norādīt naudas soda apmēru *vai tā noteikšanas kritērijus*, jo tikai procesa beigās tā spēj noteikt vainas vai neuzmanības pakāpi" [17]. Attiecībā uz naudas soda noteikšanas kritērijiem Tiesa faktiski ir uzskatījusi par nepieciešamu minētajā spriedumā norādīt, ka "Komisija paziņojumā par iebildumiem [ir] skaidri paziņojusi [..] par savu nodomu uzlikt [attiecīgajam uzņēmumam] naudas sodu, kura apmēru noteic, ņemot vērā *pēc tās uzskatiem atbilstīgo* pārkāpuma ilgumu un smagumu", tādējādi padarot šo uzņēmumu "spējīgu aizstāvēties ne tikai pret pārkāpuma konstatējumu, bet arī pret naudas soda uzlikšanu" [18].

14 — Skat. 2002. gada 15. oktobra spriedumu apvienotajās lietās C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, no C-250/99 P līdz C-252/99 P un C-254/99 P *Limburgse Vinyl Maatschappij* u.c./Komisija, saukts "PVC II" (*Recueil*, I-8375. lpp., 91. punkts), saskaņā ar kuru "Regulā Nr. 17 un Regulā Nr. 99/63 noteikto tiesību uz aizstāvību piemērošanas joma [..] *aprobežojas* ar jautājumiem par faktu patiesumu un attiecināmību un ar tiem saistītajiem apstākļiem, kā arī dokumentiem, ar kuriem Komisija ir pamatojusi savu apgalvojumu par konkurences tiesību normu *pārkāpuma esamību*". Izcēlums mans.

15 — Iepriekš 8. zemsvītras piezīmē minētais spriedums apvienotajās lietās *Musique diffusion française* u.c./Komisija, 21. punkts, un 2005. gada 28. jūnija spriedums apvienotajās lietās C-189/02 P, C-202/02 P, no C-205/02 P līdz C-208/02 P un C-213/02 P *Dansk Rørindustri* u.c./Komisija (Krājums, I-5425. lpp., 428. punkts).

16 — Minēts šo secinājumu 10. zemsvītras piezīmē.

17 — 1983. gada 21. jūnija secinājumi iepriekš 10. zemsvītras piezīmē minētajam spriedumam lietā *Michelin*/Komisija, 7. punkts. Izcēlums mans.

18 — Iepriekš 10. zemsvītras piezīmē minētais spriedums lietā *Michelin*/Komisija, 20. punkts. Izcēlums mans.

27. Ne tik sen spriedumā lietā *Showa Denko*/Komisija [19] Tiesa ir pilnīgi skaidri norādījusi, ka uzņēmumiem, uz kuriem attiecas pārkāpuma process atbilstoši EKL 81. pantam, ir tiesības tikt uzklausītiem "ne tikai par sodīšanas principu, bet arī par katru no apstākļiem, kurus [Komisija gatavojas] ņemt vērā, nosakot naudas sodu apmēru".

28. Tomēr juridiskā formula, ko esmu atgādinājis šo secinājumu 25. punktā, ir diezgan vispārīga un no tās nevar secināt, kas jāsaprot ar "galvenajiem faktiskajiem un tiesību apstākļiem", kuri attiecas uz naudas sodu un kuriem jāizriet no paziņojuma par iebildumiem; it īpaši, vai pietiek ar to, ka Komisija paziņojumā par iebildumiem norāda, ka, lemjot par naudas sodu *principā* un tā *apmēru*, tā ņems vērā iespējamā pārkāpuma smagumu, ilgumu un subjektīvos apstākļus, vai arī tai ir precīzi jānorāda savs vērtējums attiecībā uz katru no šiem aspektiem.

29. Protams, var nepieļaut iespēju, ka varētu pietikt ar to, ka Komisija abstrakti norāda uz trim minētajiem apstākļiem — iespējamā pārkāpuma smagumu, ilgumu un subjektīviem apstākļiem. Kā Pirmās instances tiesai jau ir bijusi iespēja norādīt, "pienākums norādīt smaguma pakāpi un to, vai pārkāpums izdarīts tīši vai aiz neuzmanības, zaudētu savu būtību, ja tā izpildei pietiktu ar vienkāršu Regulas Nr. 17 15. panta 2. punkta pārfrāzēšanu" [20]. Attiecībā uz pārkāpuma ilgumu Tiesa jau ir paskaidrojusi, ka tas jāprecizē jau paziņojumā par iebildumiem [21].

30. Gluži pretēji, pamatojoties uz judikatūru, var izslēgt to, ka uzņēmumu tiesību uz aizstāvību ievērošana nozīmē, ka paziņojumā par iebildumiem ir jāprecizē, kādā veidā Komisija ir paredzējusi atsaukties uz katru no šiem "faktiskajiem un tiesību apstākļiem" naudas soda apmēra noteikšanai. Faktiski sniegt norādes par naudas sodu apmēru, pirms uzņēmumiem dota iespēja aizstāvēties pret izvirzītajiem iebildumiem, nozīmētu nepiemērotā veidā apsteigt Komisijas lēmumu [22].

31. Tā kā no paziņojuma par iebildumiem ir skaidri jāizriet gan pārkāpuma ilgumam, gan tam, vai pārkāpums izdarīts tīši vai aiz neuzmanības, pa vidu šīm divām galējībām tomēr ir jānosaka, vai pietiek ar to, ka Komisija paziņojumā par iebildumiem uzskaita kritērijus pārkāpuma smaguma noteikšanai, kurus tā ir paredzējusi izmantot, vai arī tai ir precīzi jānorāda vērtējums, ko tā plāno sniegt saskaņā ar šiem kritērijiem. Konkrēti, vai šajā lietā

19 — 2006. gada 29. jūnija spriedums lietā C-289/04 P (Krājums, I-5859. lpp., 70. punkts).

20 — Iepriekš 12. zemsvītras piezīmē minētais spriedums lietā *Corus UK*/Komisija, 145. punkts.

21 — Iepriekš 8. zemsvītras piezīmē minētais spriedums apvienotajās lietās *Musique diffusion française* u.c./Komisija, 15. punkts.

22 — Skat. iepriekš 10. zemsvītras piezīmē minēto spriedumu lietā *Michelin*/Komisija, 19. punkts; iepriekš 8. zemsvītras piezīmē minēto spriedumu apvienotajās lietās *Musique diffusion française* u.c./Komisija, 21. punkts; iepriekš 15. zemsvītras piezīmē minēto spriedumu apvienotajās lietās *Dansk Rørindustri* u.c./Komisija, 434. un 439. punkts, un 2007. gada 10. maija spriedumu lietā C-328/05 P *SGL Carbon*/Komisija (Krājums, I-3921. lpp., 58. punkts).

pietiek ar to, ka Komisija paziņojumā par iebildumiem norāda — ko tā arī veica —, ka tā, nosakot attiecīgā naudas soda apmēru, cita starpā ir ņēmusi vērā katra uzņēmuma lomu pārkāpumā (kritērija norādīšana), vai arī jau minētajā dokumentā tai vajadzēja norādīt uz iespējamību, ka uz [*ADM*] tiks attiecināts aizliegtās vienošanās aizsācēja uzņēmuma statuss (vērtējums saskaņā ar minēto kritēriju)?

32. Manuprāt, Tiesas judikatūrā nav norāžu, kas noderētu šī jautājuma atrisināšanai. To pašu var teikt par Pirmās instances tiesas spriedumiem lietā *HFB* u.c./Komisija un lietā *LR AF 1998*/Komisija, uz kuriem prasītāja atsaukusies, pamatojot otro risinājumu [23]. Lai gan šajos spriedumos Pirmās instances tiesa patiešām ir uzsvērusi, ka paziņojumā par iebildumiem, kas nosūtīts prasītājiem uzņēmumiem, citu apstākļu vidū bija norādīts uz aktīvu lomu [24] vai priekšgalā esošā uzņēmuma lomu [25], kāda tiem bijusi aizliegtajā vienošanās, kura tika aplūkota, pēc tam konstatējot, ka "tādējādi Komisija paziņojumā par iebildumiem [ir] precizējusi faktiskos un tiesību apstākļus, uz kuriem tā balstīsies, aprēķinot prasītājai uzliekamos naudas sodus, lai šajā sakarā pienācīgi ievērotu [prasītājas] tiesības tikt uzklausītai" [26], tomēr no tā nevar secināt, ka Pirmās instances tiesa būtu atzinusi šādu norādi par *nepieciešamu* šo tiesību ievērošanai.

33. Bet jāatzīst, ka spriedumā lietā *Corus UK*/Komisija [27], uz kuru arī ir atsaukusies prasītāja, Pirmās instances tiesa Komisijas pienākumus attiecībā uz paziņojuma par iebildumiem saturu faktiski ir interpretējusi kā saistošākus, pēc būtības uzskatot, ka nepietiek ar norādi uz atsevišķu smaguma kritēriju, kura nav papildināta ar pagaidu vērtējumu saskaņā ar šo kritēriju. Norādījusi, ka Komisijas "pienākums ir [paziņojumā par iebildumiem] īsumā norādīt gan apgalvotā pārkāpuma ilguma un smaguma, gan tā, vai konkrētās lietas apstākļos pārkāpums bija izdarīts tīši vai aiz neuzmanības, pagaidu novērtējumu", Pirmās instances tiesa ir minējusi, ka lietā, kas tai iesniegta izskatīšanai, paziņojumā par iebildumiem bija "pieļauta kļūda, jo Komisija tajā [nebija] norādījusi izdarītā pārkāpuma smaguma pagaidu kvalifikāciju", nepaskaidrojot, vai, pēc tās uzskatiem, pārkāpums bijis "smags" vai "sevišķi smags" Pamatnostādņu nozīmē [28]. Turklāt Pirmās instances tiesa ir minējusi, ka šīs kļūdas dēļ nav jāatceļ Apstrīdētais lēmums, jo nav pierādīts, ka tad, ja minētās kļūdas nebūtu, prasītāja atbildē uz paziņojumu par iebildumiem būtu sniegusi argumentus, kas būtiski atšķirtos no tiem, kuri minētajā atbildē faktiski bija izvirzīti izdarītā pārkāpuma smaguma mazināšanai [29].

34. Man rodas jautājums, vai savā ziņā pretēja pieeja nebūtu pareizāka. Tā vietā lai vispirms un abstraktā veidā noteiktu pienākumu, kuri

23 — Iepriekš minēti šo secinājumu 12. zemsvītras piezīmē.

24 — Iepriekš 12. zemsvītras piezīmē minētais spriedums *HFB* u.c./Komisija, 316. punkts.

25 — Iepriekš 12. zemsvītras piezīmē minētais spriedums lietā *LR AF 1998*/Komisija, 204. punkts.

26 — Iepriekš 12. zemsvītras piezīmē minētie spriedumi lietā *HFB* u.c./Komisija, 317. punkts, un lietā *LR AF 1998*/Komisija, 205. punkts.

27 — Iepriekš minēts šo secinājumu 12. zemsvītras piezīmē.

28 — Turpat, 146., 151. un 153. punkts.

29 — Turpat, 154.–159. punkts.

Komisijai uzlikti attiecībā uz paziņojuma par iebildumiem saturu, apjomu, lai pēc tam pārbaudītu, vai ar to neievērošanu ir konkrēti aizskartas tiesības uz aizstāvību, iespējams, būtu piemērotāk šo pienākumu apjomu secināt no nepieciešamības ievērot minētās tiesības.

35. Ja — kā bieži apliecināts judikatūrā un atgādināts Pārsūdzētā sprieduma 435. punktā — "attiecībā uz naudas soda apmēra noteikšanu attiecīgo uzņēmumu tiesības uz aizstāvību Komisijā ir garantētas ar iespēju sniegt apsvērumus par pārkāpuma ilgumu, smagumu un pret konkurenci vērstā rakstura paredzamību" [30], Komisijai uzliktajiem pienākumiem vajadzētu būt tādiem un tikai tādiem, kas ļauj šo iespēju izmantot.

36. Šajā ziņā man šķiet, ka tad, ja Komisija paziņojumā par iebildumiem norāda — kā tā izdarījusi šajā lietā —, ka, nosakot uzņēmumam piemērojamo naudas sodu, tā saistībā ar pārkāpuma smaguma novērtējumu ņems vērā [šī uzņēmuma] lomu slepenajās vienošanās, kas raksturotas minētajā paziņojumā, attiecīgais uzņēmums spēj paust apsvērumus par secinājumiem, kas attiecībā uz tā lomu izdarāmi no Komisijas minētajiem faktiem, secinot, piemēram, ka šie fakti neliecina, ka minētā loma bijusi aktīva vai pat mudinoša.

37. Tāpēc uzskatu, ka Pirmās instances tiesa nav pieļāvusi juridisku kļūdu, secinādama, ka Komisijai paziņojumā par iebildumiem nebija jānorāda, ka par attiecīgās aizliegtās vienošanās aizsācēju uzņēmumu var uzskatīt *ADM*.

38. Attiecībā uz šī pamata otro daļu, kas saistīta ar to faktu nenorādīšanu paziņojumā par iebildumiem, kuri Apstrīdētajā lēmumā izvirzīti, pamatojot to, ka uz *ADM* ir attiecināts aizliegtās vienošanās aizsācēja uzņēmuma statuss, uzskatu, ka prasītājas argumentiem daļēji ir jāpiekrīt.

39. Fakti, uz kuriem prasītāja atsaucas saistībā ar minēto šī pamata daļu, ir apstākļi, kas izklāstīti Apstrīdētā lēmuma 265. un 266. apsvērumā un ietverti FIB ziņojumā un *Cerestar* rakstiskajā paziņojumā. Saskaņā ar FIB ziņojumu *ADM* pārstāvis ir izdomājis nolīguma "G-4/5" mehānismus, tam ir bijusi visai aktīva loma 1991. gada 6. marta sanāksmē Bāzelē, kurā ir formulēta vienošanās par citronskābi, tas tika uzskatīts par "viedo" un *Jungbunzlauer* pārstāvis viņu nodēvējis par "mācītāju" (265. apsvērums). Saskaņā ar *Cerestar* rakstisko paziņojumu kādam citam *ADM* pārstāvim bijusi aizsācēja loma un viņš vadījis tā sauktās "Sherpa"

30 — Šis apliecinājumu, kas atrodams dažādos citos Pirmās instances tiesas spriedumos (1994. gada 6. oktobra spriedums lietā T-83/91 *Tetra Pak*/Komisija, *Recueil*, II-755. lpp., 235. punkts; Iepriekš 12. zemsvītras piezīmē minētie spriedumi lietā *HFB* u.c./Komisija, 312. punkts, un lietā *LR AF 1998*/Komisija, 200. punkts; 2005. gada 15. jūnija spriedums apvienotajās lietās T-71/03, T-74/03, T-87/03 un T-91/03 *Tokai Carbon* u.c./Komisija, Krājumā nav publicēts, 140. punkts; 2005. gada 25. oktobra spriedums lietā T-38/02 *Groupe Danone*/Komisija, Krājums, II-4407. lpp., 51. punkts, un 2006. gada 15. marta spriedums lietā T-15/02 *BASF*/Komisija, Krājums, II-497. lpp., 49. punkts), Tiesa ir apstiprinājusi iepriekš 22. zemsvītras piezīmē minētajā spriedumā lietā *SGL Carbon*/Komisija, 57. punkts.

sanāksmes (kuras notika tehniskā līmenī pretstatā tā sauktajām "Masters" sanāksmēm, kuras notika augstākā līmenī), nodarbojoties ar argumentu sagatavošanu un saskaņojamo cenu sarakstu sniegšanu (266. apsvērums). Komisija ir uzskatījusi šos apstākļus par "papildu pierādījumiem, kas ir pietiekami, lai secinātu, ka *ADM* bijusi aizsācējs [uzņēmums] aizliegtajā vienošanās", pirms tam atzīstot — "tas, ka *ADM* bija sarīkoj[usi] virkni divpusēju sanāksmju ar saviem konkurentiem īsi pirms pirmās daudzpusējās aizliegtās vienošanās sanāksmes, nav pietiekams pamats, lai secinātu, ka [šis uzņēmums] ir bijis aizliegtās vienošanās iniciators" (264. apsvērums). Minētie faktiskie apstākļi tādējādi ir bijuši izšķiroši, atzīstot prasītāju par aizliegtās vienošanās aizsācēju uzņēmumu.

40. Iebildumu, kurā ir apgalvots, ka Pārsūdzētajā spriedumā nav sniegts pamatojums prasītājas argumentam, ka paziņojumā par iebildumiem šie apstākļi nav norādīti, var uzskatīt par nepamatotu. Lai gan Pirmās instances tiesa nav sevišķi skaidri paudusi iemeslus, kuru dēļ šī nenorādīšana saskaņā ar tās viedokli neradīja *ADM* tiesību uz aizstāvību pārkāpumu, var uzskatīt, ka minētie iemesli netieši izriet no Pārsūdzētā sprieduma 439. punkta. Minētais punkts, protams, galvenokārt attiecas uz citu, šeit noraidītu argumentu, ar kuru prasītāja bija iebildusi, ka tā administratīvā procesa gaitā nav varējusi paust viedokli par FIB ziņojuma un *Cerestar* rakstiskā paziņojuma izmantošanu par pierādījumiem. Tomēr šis punkts attiecas uz plašāku jomu, kā izriet no frāzes "tostarp arī par to lietojumu pierādījumu statusā", jo Pirmās instances tiesa, šķiet, uzskata — ar faktu, ka Komisija ir pievienojusi abus minētos dokumentus paziņojumam par iebildumiem, pietiek, lai lietas dalībnieki varētu ieņemt nostāju ne vien attiecībā uz to izmantošanu par pierādījumiem, bet arī attiecībā uz tajos raksturotajiem faktiskajiem apstākļiem.

41. Taču, no otras puses, uzskatu, ka šis Pirmās instances tiesas vērtējums tiktāl, ciktāl tā ir atzinusi, ka paziņojumā par iebildumiem nav jāizklāsta faktiskie apstākļi, kas atgādināti Apstrīdētā lēmuma 265. un 266. apsvērumā, ir juridiski kļūdains.

42. Lai būtu ievērotas tiesības uz aizstāvību, pēc manām domām, paziņojumā par iebildumiem vismaz ir jāatklāj uzņēmumam, kuram tas adresēts, gan fakti, gan attiecīgie pierādījumi, ar kuriem Komisija ir paredzējusi pamatot savus vērtējumus galīgajā lēmumā [31].

43. Kā norāda Tiesa, "tiesību uz aizstāvību ievērošana prasa, lai attiecīgais uzņēmums būtu varējis administratīvās procedūras laikā

31 — Šajā sakarā skat. 1983. gada 25. oktobra spriedumu lietā 107/82 *AEG-Telefunken*/Komisija (*Recueil*, 3151. lpp.), saskaņā ar kuru Komisija galīgajā lēmumā nav varējusi ņemt vērā nedz atsevišķus notikumus (skat. 21. un 28. punktu), nedz atsevišķus dokumentus (skat. 21. un 27. punktu), jo tie nav minēti paziņojumā par iebildumiem.

pienācīgi paziņot savu pozīciju par apgalvoto faktu un apstākļu pastāvēšanu un atbilstību, kā arī par Komisijas izmantotajiem dokumentiem, kurus tā izmanto, lai pamatotu pārkāpuma pastāvēšanu" [32].

44. Komisijas pienākumam iepriekš paziņojumā par iebildumiem darīt uzņēmumiem zināmus faktus un attiecīgos pierādījumus, ko tā paredzējusi izmantot galīgajā lēmumā, kurš tādējādi apstiprināts attiecībā uz pārkāpuma konstatējumu, manuprāt, ir jābūt spēkā arī attiecībā uz naudas soda noteikšanu *principā* un tā *apmēra* noteikšanu [33].

45. Šai lietai it īpaši ir raksturīgs tas, ka Komisijas secinājums par *ADM* aizsācēja lomu ir pamatots — kas nav apstrīdēts — ar tādiem faktiskajiem apstākļiem (kuri izklāstīti Apstrīdētā lēmuma 265. un 266. apsvērumā), kuri nav minēti paziņojumā par iebildumiem, bet ir pierādīti ne vien ar minētajam paziņojumam pievienotajiem dokumentiem, bet, kā uzsvērusi Komisija, arī ar tajā minētajiem dokumentiem, proti, ar pierādījumiem par faktiem, kuri ir izklāstīti paziņojumā par iebildumiem.

46. Vai ir uzskatāms, ka fakts, ka šie apstākļi izrietēja no dokumentiem, attiecībā uz kuriem paziņojumā par iebildumiem bija precizēts, ka tie tiks izmantoti par pierādījumiem, ļāva *ADM* ieņemt nostāju attiecībā uz šo apstākļu pastāvēšanu un atbilstību?

47. Prasītāja ierosina atsaukties uz Pirmās instances tiesas spriedumu lietā *Shell*/Komisija [34], no kura it īpaši izriet, ka:

— dokumentus, kas ir pievienoti paziņojumam par iebildumiem, bet nav tajā minēti, var izmantot lēmumā pret uzņēmumu, kas ir tā adresāts, vienīgi tad, ja [uzņēmums] no šī paziņojuma ir varējis saprātīgi secināt, kādus slēdzienus Komisija ir paredzējusi izdarīt, pamatojoties uz [šiem dokumentiem] [35];

32 — 2007. gada 25. janvāra spriedums lietā C-407/04 P *Dalmine*/Komisija (Krājums, I-829. lpp., 44. punkts un tajā minētā judikatūra).

33 — 2005. gada 14. jūlija spriedumā apvienotajās lietās C-65/02 P un C-73/02 P *ThyssenKrupp*/Komisija (Krājums, I-6773. lpp., 92. punkts) Tiesa ir iekļāvusi juridisko formulu, kas atkārtota šo secinājumu 43. punktā, tomēr izmantodama terminus, kuri, šķiet, paplašina šīs formulas piemērošanas jomu: "[Pirmās instances tiesa] pamatoti atgādina, ka šī principa efektīva ievērošana paredz to, ka attiecīgajam uzņēmumam administratīvās procedūras stadijā tiek sniegta iespēja lietderīgi darīt zināmu savu viedokli par apgalvoto faktu un apstākļu patiesumu un attiecināmību, kā arī par dokumentiem, *uz kuriem Komisija balsta savus apgalvojumus*" (izcēlums mans).

34 — Iepriekš minēts šo secinājumu 13. zemsvītras piezīmē.

35 — Turpat, 56. punkts. Tajā paša nozīmē skat. arī 1992. gada 10. marta spriedumu lietā T-13/89 *ICI*/Komisija (*Recueil*, II-1021. lpp., 35. punkts), 2000. gada 15. marta spriedumu apvienotajās lietās T-25/95, T-26/95, no T-30/95 līdz T-32/95, no T-34/95 līdz T-39/95, no T-42/95 līdz T-46/95, T-48/95, no T-50/95 līdz T-65/95, no T-68/95 līdz T-71/95, T-87/95, T-88/95, T-103/95 un T-104/95 *Cimenteries CBR* u. c./Komisija (*Recueil*, II-491. lpp., 323. punkts) un 2003. gada 30. septembra spriedumu apvienotajās lietās T-191/98 un no T-212/98 līdz T-214/98 *Atlantic Container Line* u.c./Komisija (*Recueil*, II-3275. lpp., 162. punkts).

— dokumentus, kas ir pievienoti paziņojumam par iebildumiem un ir tajā minēti atsevišķas apsūdzības pamatojumam, lēmumā var izmantot citas apsūdzības pamatojumam pret šo pašu uzņēmumu vienīgi tad, ja tas no paziņojuma par iebildumiem un no dokumentu satura ir acīmredzami varējis izdarīt secinājumus, ko Komisija ir paredzējusi no [šiem dokumentiem] izdarīt [36].

48. Šie kritēriji, šķiet, ir atbilstoši, jo tie nodrošina labu līdzsvaru starp prasībām attiecībā uz uzņēmumu aizsardzību un prasībām attiecībā uz efektīvu administratīvās darbības īstenošanu, ko veic Komisija. Toties dokumentu, kas pievienoti paziņojumam par iebildumiem, var būt (un bieži ir) ļoti daudz vai tie ir apjomīgi, tāpēc, kā pamatoti norāda prasītāja, nav iedomājams, ka uzņēmumiem, kam tie adresēti, tiek uzlikts pienākums norādīt katru tajos minētu apstākli, ko var abstrakti interpretēt kā pierādījumu pret [šiem uzņēmumiem], un tādējādi celt apsūdzības par to pareizumu vai nozīmi.

49. Kritēriju, kas līdzīgs tiem kritērijiem, kuri aplūkoti spriedumā lietā *Shell*/Komisija, manuprāt, vajadzētu būt iespējai piemērot arī gadījumā, kāds ir šajā lietā, kad dokumenti, kas pievienoti paziņojumam par iebildumiem un kas tajā minēti, tiek izmantoti galīgajā lēmumā kā pierādījumi faktiskajiem apstākļiem, kuri atšķiras no minētajā paziņojumā izklāstītajiem apstākļiem. Šī izmantošana jāatļauj tikai tad, ja ir konstatēts, ka attiecīgais uzņēmums *no paziņojuma par iebildumiem*, ņemot vērā šo dokumentu saturu, ir varējis izdarīt secinājumus *par faktiem*, ko Komisija ir paredzējusi no [šiem dokumentiem] izdarīt.

50. Tāpēc uzskatu, ka Pirmās instances tiesa ir pieļāvusi tiesību kļūdu, kad, neveicot šādu pārbaudi, ir uzskatījusi — pats fakts, ka FIB ziņojums un *Cerestar* rakstiskais paziņojums, kas pievienoti paziņojumam par iebildumiem, ļauj Komisijai galīgajā lēmumā pret *ADM* izmantot faktiskos apstākļus, kuri norādīti minētā lēmuma 265. un 266. apsvērumā.

51. Šo tiesību kļūdu, manuprāt, nevar novērst, aizstājot pamatojumu [37]; tas ir pieļaujams tikai tad, ja juridiski kļūdainu pamatojumu var aizvietot ar pilnīgu tiesību pamatojumu [38]. Minētā pārbaude, kuras mērķis ir noteikt, vai *ADM* no paziņojuma par iebildumiem un abu attiecīgo dokumentu satura ir varējusi secināt, ka Komisija ir paredzējusi pret to izmantot iepriekš minētos faktiskos apstākļus, nozīmē faktu vērtējumu, kuru Tiesa nevar veikt saistībā ar apelācijas izskatīšanu. Tāpēc man šķiet, ka Pārsūdzētais spriedums ir

36 — Iepriekš 13 zemsvītras piezīmē minētais spriedums lietā *Shell*/Komisija, 62. punkts.

37 — Saskaņā ar Tiesas judikatūru tad, ja Pirmās instances tiesas sprieduma pamatojumā ir atklāts Kopienu tiesību pārkāpums, bet tā rezolutīvā daļa ir balstīta uz citu tiesisko pamatojumu, apelācijas sūdzība [par šo spriedumu] ir jānoraida (daudzu citu starpā skat. 1992. gada 9. jūnija spriedumu lietā C-30/91 P *Lestelle*/Komisija, *Recueil*, I-3755. lpp., 28. punkts; 1994. gada 15. decembra spriedumu lietā C-320/92 P *Finsider*/Komisija, *Recueil*, I-5697. lpp., 37. punkts, un 2000. gada 13. jūlija spriedumu lietā C-210/98 P *Salzgitter*/Komisija, *Recueil*, I-5843. lpp., 58. punkts).

38 — Papildus iepriekšējā zemsvītras piezīmē minētajai judikatūrai skat. it īpaši ģenerāladvokāta Ležē [*Léger*] 1996. gada 4. jūlija secinājumus lietā [C-294/95 P] *Ojha*/Komisija, kas izlemta 1996. gada 12. novembra spriedumā lietā C-294/95 P (*Recueil*, I-5863. lpp., 179. punkts), kā arī manus 2007. gada 11. janvāra secinājumus lietā *Holcim (Deutschland)*/Komisija, kas izlemta 2007. gada 19. aprīļa spriedumā lietā C-282/05 P (Krājums, I-2941. lpp., 123. punkts).

jāatceļ attiecībā uz jautājumu, kas minēts iepriekšējā punktā; šajā nolūkā nav jāņem vērā ne prasītājas argumenti, kuri atgādināti šo secinājumu 20. punktā, no a) līdz c) apakšpunktam, ne Komisijas argumenti, kas atgādināti šo secinājumu 23. punktā, attiecībā uz kuriem vajadzības gadījumā citādos apstākļos ir jāveic iepriekš minētā pārbaude.

C — *Par prasību pret Apstrīdēto lēmumu: vērtējums par tiesību uz aizstāvību pārkāpuma esamību saistībā ar prasītājas atzīšanu par aizliegtas vienošanās aizsācēju uzņēmumu*

52. Lai novērtētu pirmajā instancē iesniegtās prasības pamatu, kas balstīts uz prasītājas tiesību uz aizstāvību pārkāpumu jautājumā par aizsācēja lomu aizliegtajā vienošanās, kā iepriekš norādīju, ir jāpārbauda, vai prasītāja no paziņojuma par iebildumiem, ņemot vērā šim paziņojumam pievienoto dokumentu saturu, ir varējusi saprātīgi secināt, ka Komisija ir paredzējusi pret to izmantot Apstrīdētā lēmuma 265. un 266. apsvērumā minētos faktus par pierādījumiem, kas raksturo tās aizsācēja uzņēmuma statusu aizliegtajā vienošanās.

53. Man patiesībā šķiet, ka uz šo jautājumu nevar atbildēt apstiprinoši. Kā pamatoti uzsver prasītāja, paziņojuma par iebildumiem 161. punktā bija norādīts, ka, izvērtējot pārkāpuma smagumu, Komisija ir ņēmusi vērā "iepriekš raksturotos un izvērtētos faktus", un 162. punktā — ka, nosakot naudas sodu, kas uzliekams katram uzņēmumam, tā cita starpā ir ņēmusi vērā katra uzņēmuma lomu "iepriekš raksturotajās" slepenajās vienošanās. Apstrīdētā lēmuma 265. un 266. apsvērumā minētie fakti nav raksturoti nedz 63., 71., 84., 85., 93., 94. un 104. punktā, uz ko Komisija atsaucas savā atbildes rakstā, nedz citos paziņojuma par iebildumiem punktos. Taču, ja paziņojuma par iebildumiem 50. punktā bija skaidri norādīts, ka Komisija ir paredzējusi līdz ar citiem dokumentiem par pierādījumiem izmantot FIB ziņojumu un *Cerestar* rakstisko paziņojumu, norāde tomēr bija uz pierādījumiem par "faktiem, kas izklāstīti minētā paziņojuma par iebildumiem C sadaļā" [39].

54. Attiecībā uz Komisijas uzsvērto faktu, ka savā atbildē uz paziņojumu par iebildumiem prasītāja ir atsaukusies uz abiem iepriekš minētajiem dokumentiem un pat ir pamatojusies uz FIB ziņojumu, noraidot to, ka tai būtu bijusi aizsācēja loma vai iniciatora loma aizliegtajā vienošanās, tas, protams, nevar nozīmēt, ka prasītāja saprata vai tai bija jāsaprot, ka pret to tiek vērsti apstākļi, kas norādīti Apstrīdētā lēmuma 265. un 266. apsvērumā.

39 — Norādīto angļu valodā rakstītā paziņojuma par iebildumiem fragmentu tulkojums mans.

55. Tādēļ nesaprotu, kā var pamatoti uzskatīt, ka paziņojuma par iebildumiem teksts, arī aplūkojot to saistībā ar tam pievienotajiem dokumentiem, ir tāds, kas ļauj prasītājai secināt, ka tai tiek pārmesti šie paši apstākļi.

56. Tāpēc pirmajā instancē iesniegtās prasības pamats, kas balstīts uz prasītājas tiesību uz aizstāvību pārkāpumu, manuprāt, ir jāapmierina saskaņā ar iepriekš minēto.

57. Izvērtējot, vai *ADM* ir bijusi aizsācēja loma aizliegtajā vienošanās par citronskābi, nevar ņemt vērā faktiskos apstākļus, kas minēti Apstrīdētā lēmuma 265. un 266. apsvērumā, kuri tomēr, kā norādīju šo secinājumu 39. punktā, ir izrādījušies izšķiroši, lai Komisija konstatētu šo lomu, ko tā pati atzīst. Vēl jo vairāk vēlos piebilst, ka no Apstrīdētā lēmuma arī skaidri neizriet, vai materiālos, ar kuriem Komisija ir pamatojusi šo konstatējumu, ietilpst arī divpusēju tikšanos cikls starp *ADM* un tās konkurentiem, kas notikušas īsi pirms pirmās aizliegtās vienošanās daudzpusējās sanāksmes, uz ko ir norādīts minētā lēmuma 263. apsvērumā. Nākamajā, 264., apsvērumā Komisija ir atzinusi, ka šīs divpusējās tikšanās ir būtiska norāde uz to, ka *ADM* ir bijusi *iniciatora* loma, lai arī šī norāde nav pietiekama, lai to pierādītu. Komisija piebilda, ka tās rīcībā tomēr ir "papildu pierādījumi, kas ir pietiekami, lai secinātu, ka *ADM* bijusi *aizsācējs* [uzņēmums] aizliegtajā vienošanās" [40].

58. Kā norādīts Pamatnostādņu 2. punktā par atbildību pastiprinošiem apstākļiem, ir jānošķir "pārkāpuma organizēšana", kas attiecas uz aizliegtās vienošanās darbību, no "pamudināšana[s] to izdarīt", kas attiecas uz brīdi, kad aizliegtā vienošanās tiek panākta vai paplašināta [41]. Tādējādi netiešas norādes uz iniciatora lomu, kāda, iespējams, bijusi kādam uzņēmumam, nevar būt pierādījums šī uzņēmuma aizsācēja lomai. Tāpēc attiecīgās divpusējās tikšanās nav nozīmīgas saistībā ar *ADM* atzīšanu par aizliegtās vienošanās aizsācēju uzņēmumu.

59. Komisija ne Pirmās instances tiesā, ne Tiesā nav norādījusi papildu apstākļus, kam būtu nozīme šādā kvalifikācijā, ko Kopienu tiesa var ņemt vērā atbilstoši savai jurisdikcijai pēc būtības arī naudas sodu jomā.

60. No iepriekš minētā izriet — tā kā nav izpildīti nosacījumi, lai uzskatītu, ka *ADM* ir

40 — Izcēlums mans.

41 — Šādu viedokli Pirmās instances tiesa ir paudusi iepriekš 30. zemsvītras piezīmē minētajā spriedumā lietā *BASF*/Komisija, 316. punkts, piebilstot, ka, "vērtējot prasītāja lomu šajā lietā izskatāmajos pārkāpumos, jēdziens "pārkāpuma aizsācējs" ["aizsācējs uzņēmums pārkāpumā"] ir jānošķir no jēdziena "pamudinātājs uz pārkāpumu" ["pārkāpuma iniciators"] un katrs no tiem ir jāanalizē atsevišķi, lai tādējādi noteiktu, vai prasītājs ir uzņēmies vienu vai otru no tām".

bijusi aizsācēja loma aizliegtajā vienošanās, naudas soda pamatsummas palielinājums par 35 %, ko Komisija piemērojusi prasītājai atbildību pastiprinošā apstākļa dēļ, ir jāatceļ.

61. Tagad izskatīšu nākamos četrus apelācijas sūdzības pamatus, kas arī attiecas uz jautājumu par aizsācēja lomu aizliegtajā vienošanās, atkāpjoties no secinājumiem, ko esmu izdarījis iepriekšējos punktos, ņemot vērā dažu jautājumu svarīgumu, kuri rodas saistībā ar minētajiem pamatiem, un gadījumam, ja Tiesa pretēji maniem ierosinājumiem iepriekš izskatīto apelācijas sūdzības pamatu atzītu par nepamatotu.

D — *Par otro apelācijas sūdzības pamatu saistībā ar procesuālo garantiju pārkāpumu, kas noticis, FIB ziņojumu izmantojot par pierādījumu attiecībā uz prasītājas aizsācēja lomu aizliegtajā vienošanās*

1) Pirmās instances tiesas apsvērumi

62. Pirmās instances tiesā prasītāja pārmeta Komisijai, ka tā ir pieļāvusi tiesību kļūdu, jo secinājumu par *ADM* aizsācēja lomu tā ir balstījusi uz atsevišķiem FIB ziņojuma fragmentiem. Kā norāda prasītāja, minēto ziņojumu Komisija nedrīkstēja izmantot par pierādījumu tam, ka prasītājai aizliegtajā vienošanās ir bijusi aizsācēja loma. Šajā sakarā tā ir norādījusi procesuālus iemeslus un iemeslus attiecībā uz minētā dokumenta ticamību. Attiecībā uz pirmo aspektu prasītāja it īpaši ir norādījusi, ka šo dokumentu ir sagatavojušas trešās valsts iestādes saistībā ar izmeklēšanu, kurā netika piemērotas Kopienu tiesībās paredzētās procesuālās garantijas; ka ne bijušais *ADM* pārstāvis, ne tā advokāts nav pārbaudījis, apstiprinājis un parakstījis *ADM* bijušā pārstāvja paziņojumu pārskatu, kas ietverts minētajā ziņojumā; ka prasītājai Komisijā nav bijusi iespēja saistībā ar šajā dokumentā iekļautajiem paziņojumiem īstenot savas Kopienu tiesību [aktos] paredzētās tiesības atteikties liecināt pret sevi; ka ASV konkurences aizsardzības iestādes ir skaidri atzinušas, ka paziņojumi, ko sniedzis *ADM* bijušais pārstāvis, tiks izpausti vienīgi saistībā ar Amerikas Savienoto Valstu iestāžu sāktām procedūrām, izņemot, ja tiks saņemts tiesas rīkojums. Attiecībā uz otro aspektu prasītāja ir apgalvojusi, ka FIB ziņojums nav ticams tā rakstura un iekšējo pretrunu dēļ un tādēļ, ka tas ir pretrunā citiem rezultātiem, kas izriet no pierādījumiem.

63. Pārsūdzētajā spriedumā Pirmās instances tiesa ir noraidījusi gan iebildumus attiecībā uz procesuāliem pārkāpumiem — minētā sprieduma 261.–270. apsvērumā —, gan iebildumus attiecībā uz vērtējuma pareizību, ko Komisija sniegusi par minētā ziņojuma saturu.

64. Ar šo apelācijas sūdzības pamatu iebildumi ir izteikti vienīgi par apsvērumiem, kas iekļauti Pārsūdzētā sprieduma 261.–270. punktā.

65. Pirmās instances tiesa tajos vispirms ir atzinusi: "ir zināms, ka nekādi noteikumi neliedz Komisijai, cenšoties konstatēt EKL 81. un 82. panta pārkāpumu un nosakot naudas sodu, izmantot par pierādījumu dokumentu, kas — līdzīgi kā FIB ziņojuma gadījumā — sagatavots tādas procedūras ietvaros, kas nav pašas Komisijas īstenota procedūra" [42].

66. Atgādinājusi, ka Kopienu judikatūrā, sākot no sprieduma lietā *Orkem*/Komisija [43], ir atzītas uzņēmuma tiesības uz to, ka Komisija neliek tam, piemērojot Regulas Nr. 17 11. pantu, atzīt savu dalību pārkāpumā, Pirmās instances tiesa norādīja, ka faktiskais stāvoklis šajā lietā bija citādāks, nekā raksturīgs gadījumā, kad Komisija nosūta uzņēmumiem informācijas pieprasījumus, kas bija aplūkots iepriekš minētajā judikatūrā [44].

67. Tomēr Pirmās instances tiesa ir atzinusi, ka "tad, kad — kā, piemēram, šai lietā — Komisija, brīvi izvērtējot tās rīcībā esošos pierādījumus, izmanto liecību, kura sniegta ārpus Komisijas procedūras un kurā, iespējams, var būt ziņas, ko attiecīgais uzņēmums būtu bijis tiesīgs atteikties sniegt Komisijai saskaņā ar [..] precedentu lietā *Orkem*/Komisija, Komisijai ir attiecīgajam uzņēmumam jāgarantē ar šo precedentu piešķirtajām procesuālajām tiesībām līdzvērtīgas tiesības" [45].

68. Kā norāda Pirmās instances tiesa, "šīs lietas kontekstā procesuālo garantiju ievērošana nozīmē, ka Komisijai ir pēc savas iniciatīvas jāpārbauda, vai sākotnēji nav būtisku šaubu attiecībā uz lietas dalībnieku procesuālo tiesību ievērošanu konkrētā procedūrā, kurā dalībnieki snieguši paziņojumus. Ja šādu nopietnu šaubu nav, jāuzskata, ka dalībnieku procesuālās tiesības ir pietiekami nodrošinātas, ja paziņojumā par iebildumiem Komisija skaidri norāda, vajadzības gadījumā paziņojuma pielikumā sniedzot attiecīgus dokumentus, ka tā grasās izmantot attiecīgās liecības vai paziņojumus. Tādējādi Komisija ļauj dalībniekiem paust nostāju ne vien par šo paziņojumu saturu, bet arī iespējamām nelikumībām vai īpašiem apstākļiem, kuros šie paziņojumi sniegti vai kuros tie iesniegti Komisijai" [46].

69. Piemērojot šos kritērijus šai lietai, Pirmās instances tiesa, pirmkārt, ir norādījusi, ka "FIB ziņojumu Komisijai iesniedza *ADM* konkurents *Bayer*, [kas] arī bija piedalījies aizliegtajā vienošanās [..], un ka *ADM* neapgalvoja, ka šo

42 — Pārsūdzētā sprieduma 261. punkts.
43 — 1989. gada 18. oktobra spriedums lietā 374/87 (*Recueil*, 3283. lpp.).
44 — Pārsūdzētā sprieduma 262. un 263. punkts.
45 — Pārsūdzētā sprieduma 264. punkts.
46 — Pārsūdzētā sprieduma 265. punkts.

dokumentu *Bayer* vai Komisija būtu ieguvusi prettiesiski" [47].

70. Otrkārt, tā ir konstatējusi, ka "FIB ziņojumu ir rakstījusi ASV iestāde, kas ir kompetenta vērsties pret slepenām aizliegtām vienošanās, un tas iesniegts ASV tiesās, kurās izskatīta šī aizliegtās vienošanās lieta", un ka "tam nav nekādu pazīmju, kas liktu Komisijai pēc savas iniciatīvas apšaubīt tā pierādošo spēku" [48].

71. Treškārt, Pirmās instances tiesa ir atgādinājusi, ka paziņojumā par iebildumiem Komisija ir paudusi nodomu izmantot šo ziņojumu, kas pievienots minētajam paziņojumam, tādējādi ļaujot *ADM* "paust nostāju ne vien par šī dokumenta saturu, bet arī iespējamām kļūdām vai īpašiem apstākļiem, kuros tas rakstīts [..] vai iesniegts Komisijā, kā arī par kļūdām vai apstākļiem, pamatojoties uz kuriem, kā uzskata *ADM*, Komisija nedrīkstēja izmantot šo dokumentu, nepārkāpjot Kopien[u] tiesības garantētās procesuālās tiesības" [49].

72. Turklāt Pirmās instances tiesa ir norādījusi, ka *ADM* savā atbildē uz paziņojumu par iebildumiem nebija izvirzījusi nevienu iebildumu attiecībā uz faktu, ka Komisija ņems vērā šo dokumentu, bet, gluži otrādi, savu argumentu pamatojumam tā pati bija tieši balstījusies uz šo dokumentu. Pirmās instances tiesa ir piebildusi, ka *ADM* arī neapgalvoja, ka būtu kādā citā administratīvā procesa brīdī pievērsusi Komisijas uzmanību FIB ziņojuma ticamības trūkumam vai lūgusi Komisiju nopratināt bijušo *ADM* pārstāvi saistībā ar šajā ziņojumā atspoguļoto izteikumu patiesumu [50].

73. Tāpēc Pirmās instances tiesa ir secinājusi, ka "šādā situācijā", izmantojot FIB ziņojumu, "brīvi izvērtējot [tās rīcībā esošos] pierādījumus", Komisija nav pārkāpusi Kopienu tiesībās garantētās procesuālās tiesības [51].

2) Lietas dalībnieku argumenti

74. Pamatodamās uz spriedumiem lietā "Spānijas bankas" [52] un lietā *Otto* [53], prasītāja apgalvo, ka Komisija nevar par pierādījumiem pārkāpuma procesā atbilstoši EKL 81. pantam izmantot informāciju, ko saistībā ar citiem

47 — Pārsūdzētā sprieduma 266. punkts.
48 — Pārsūdzētā sprieduma 267. punkts.
49 — Pārsūdzētā sprieduma 268. punkts.
50 — Pārsūdzētā sprieduma 269. punkts.
51 — Pārsūdzētā sprieduma 270. punkts.
52 — 1992. gada 16. jūlija spriedums lietā C-67/91 *Asociación Española de Banca Privada* u.c. (*Recueil*, I-4785. lpp.).
53 — 1993. gada 10. novembra spriedums lietā C-60/92 (*Recueil*, I-5683. lpp.).

procesiem, lai arī legāli, ir ieguvušas un izmantojušas valsts iestādes. FIB ziņojums ir sagatavots pavisam citādā juridiskajā kontekstā nekā tas, kurā darbojas Komisija, piemērojot citādas procesuālās garantijas nekā tās, kuras piešķirtas ar Kopienu tiesībām. Prasītāja vērš uzmanību uz to, ka ne bijušajam *ADM* pārstāvim, ne tā advokātam nav bijusi iespēja izlasīt, apstiprināt vai parakstīt minēto ziņojumu. Turklāt tā uzsver, ka minētajam ziņojumam vajadzēja palikt konfidenciālam, kā izriet no tā pirmās lappuses, un to vajadzēja izmantot vienīgi saistībā ar procesiem Amerikas Savienotajās Valstīs, kā paredz pienākums, ko ASV konkurences aizsardzības iestādes šajā nolūkā rakstveidā uzņēmušās 1997. gada 13. jūnija vēstulē, kas pievienota lietas materiāliem pirmās instances tiesā [54].

75. Īpaši atsaucoties uz tiesībās paredzēto garantiju uzņēmumiem atteikties liecināt pret sevi, kas atzīta spriedumā lietā *Orkem*/Komisija [55], prasītāja norāda, ka no sprieduma lietā *Otto* [56] var secināt, ka Komisija pārkāpj minētās tiesības, kad tā par pierādījumiem izmanto citos procesos ar ierobežojošu pilnvaru palīdzību iegūtu informāciju, ko tā šo tiesību dēļ nebūtu varējusi iegūt tieši, ar savu ierobežojošo pilnvaru palīdzību [57].

76. Kritēriji, ko Pirmās instances tiesa izklāstījusi Pārsūdzētā sprieduma 265. punktā (skat. šo secinājumu 68. punktu), ir pretrunā minētajiem noteikumiem, kurus prasītāja secina no Kopienu judikatūras. Turklāt to procesuālo garantiju ievērošana, kas uzņēmumiem piešķirtas ar Kopienu tiesībām, it īpaši tiesību atteikties liecināt pret sevi ievērošana, katrā gadījumā ir saistoša Komisijai arī tad, ja attiecīgais uzņēmums nav izteicis atbilstošu lūgumu — citādi var rasties būtiskas šaubas par to, ka nav ievērotas procesuālās tiesības saistībā ar "ārējo" procesu, kādā informācija ir iegūta, vai faktu, ka dokumentu, kurā tā ietverta, paziņojumam par iebildumiem ir pievienojusi Komisija. Vēl jo mazāk nozīme ir citiem apstākļiem, ko Pirmās instances tiesa savukārt ir uzsvērusi savā analīzē, turklāt — kā norāda prasītāja — tie nesaskan ar tās noteiktajiem, iepriekš minētajiem kritērijiem, piemēram, faktu, ka minēto dokumentu, iespējams, ir likumīgi ieguvis un nodevis Komisijai trešais uzņēmums, ka to ir rakstījusi kompetentā ASV iestāde vai ka gadījumā, par ko ir strīds, tam ir pierādījuma spēks un tas Amerikas Savienoto Valstu tiesās ir iesniegts saistībā ar procesu attiecībā uz aizliegto vienošanos par citronskābi.

77. Saistībā ar minētajiem iebildumiem prasītāja tāpat apgalvo, ka Pirmās instances tiesa, Pārsūdzētā sprieduma 229. punktā atzīdama, ka FIB ziņojumā ietvertie paziņojumi ir sniegti, kad [*ADM* pārstāvi] "nopratināja *grand jury*", un tā paša sprieduma 267. punktā — ka minētais ziņojums "iesniegts ASV tiesās, kurās izskatīta [..] aizliegtās vienošanās [par citronskābi] lieta", ir veikusi izmeklēšanu par faktiem, kas ir nepareiza to faktu neprecizitātes dēļ, kas izriet no lietas dokumentiem, pret kuru tādējādi var celt iebildumus apelācijā. No vienas puses, no

54 — Skat. apelācijas sūdzību, 42. punkts un 44. punkta beigu daļa.
55 — Iepriekš minēts šo secinājumu 43. zemsvītras piezīmē.
56 — Iepriekš minēts šo secinājumu 53. zemsvītras piezīmē.
57 — Skat. apelācijas sūdzību, 41. un 43. punkts.

šī FIB ziņojuma izriet, ka bijušo *ADM* pārstāvi ir uzklausījusi nevis "grand jury", bet ASV Tieslietu ministrijas Konkurences aizsardzības nodaļas prokurori un FIB aģents; no otras puses, Amerikas Savienoto Valstu tiesās nenotika neviens process attiecībā uz aizliegto vienošanos par citronskābi, jo visi uzņēmumi, kas bija iesaistīti šajā aizliegtajā vienošanās, panāca "plea agreements" (kompromisa vienošanās).

78. Prasītāja arī pārmet Pirmās instances tiesai "pierādījumu sagrozīšanu" tiktāl, ciktāl tā ir secinājusi, ka Komisijai sākotnēji nevarēja būt būtisku šaubu par procesuālo tiesību ievērošanu. Kā norāda prasītāja, atsevišķi šīs lietas apstākļi, kas izriet no FIB ziņojuma, skaidri liecina par to, ka ir piemērojama judikatūra, kura ieviesta ar spriedumu lietā *Orkem*/Komisija; uz šo piemērojamību Komisijai vajadzēja norādīt pēc savas ierosmes.

79. Visbeidzot, prasītāja kritizē Pārsūdzēto spriedumu daļā, kurā ir apstiprināts, — tas, ka *ADM* atbildē uz paziņojumu par iebildumiem nav apstrīdējusi FIB ziņojuma kā pierādījuma pieļaujamību, "attaisno pamattiesību pārkāpumu" un tādējādi *ADM* zaudē tiesības izvirzīt iepriekš minēto iebildumu Kopienu tiesā.

80. Komisija uzskata, ka šis apelācijas sūdzības pamats nav pamatots visos aspektos.

81. Vispirms tā norāda — Pirmās instances tiesa pareizi ir uzskatījusi, ka aizsardzību, kas garantēta ar spriedumu lietā *Orkem*/Komisija, izskatāmajā lietā vajadzēja pielāgot īpašajiem lietas apstākļiem, ņemot vērā, ka Komisija bija saņēmusi FIB ziņojumu no trešā uzņēmuma un nebija to pieprasījusi tieši *ADM*. Šādos apstākļos Komisija uzskata, ka šai pašai tiesai bija pienākums pārbaudīt, vai, tai izmantojot šo dokumentu, var tikt aizskartas prasītājas procesuālās tiesības. Labākais veids, kā to paveikt, kā atzinusi Pirmās instances tiesa, būtu bijis sniegt prasītājai iespēju paust savu viedokli par dokumenta izmantošanu, ko Komisija precīzi ir izdarījusi, norādot uz šo dokumentu paziņojumā par iebildumiem un pievienojot to šim paziņojumam.

82. Tiesas sēdē Komisijas pārstāvis ir vērsis uzmanību uz to, ka ar spriedumu lietā *Orkem*/Komisija atzītās tiesības ir tādas, no kurām var atteikties, jo uzņēmums var brīvi izvēlēties — izmantot vai neizmantot tās, un ka *ADM*, lai gan tai bija dota attiecīga iespēja, nav cēlusi iebildumus par FIB ziņojuma izmantošanu administratīvā procesa gaitā Komisijā. Šis pārstāvis ir piebildis, ka ASV iestādes ir ievērojušas tiesības uz aizstāvību, jo tās ir pieprasījušas bijušā *ADM* pārstāvja liecības,

un ka konkrēti Amerikas Savienotajās Valstīs uzņēmumiem atšķirībā no fiziskām personām nav tiesību klusēt, kas garantētas ar Amerikas [Savienoto Valstu] Konstitūcijas piekto labojumu.

83. Komisija uzsver, ka tad, ja tiktu pieņemts prasītājas iebildums par veidu, kādā Pirmās instances tiesa šīs lietas apstākļiem ir pielāgojusi aizsardzību, kas sniegta ar spriedumu lietā *Orkem*/Komisija, tā "novirzītos", automātiski izslēdzot jebkura tāda dokumenta izmantošanas iespēju, kurš ietver paziņojumus pret uzņēmumu [un] kuru ir iesniedzis cits uzņēmums.

84. Turklāt Komisija norāda, ka pretēji tam, ko apgalvo prasītāja (skat. šo secinājumu 76. punktu), visi Pirmās instances tiesas izmantotie vērtējuma kritēriji ir atbilstīgi, jo tie ir nepieciešami, lai piemērotu noteikumu, kurš paredzēts spriedumā lietā *Orkem*/Komisija, lai tas būtu pielāgots šai lietai.

85. Attiecībā uz iespējamo pierādījumu sagrozīšanu Komisija norāda, ka ir grūti saprast šī iebilduma jēgu un to, kādā veidā šis iebildums — kaut arī tam var piekrist — liecinātu par Pārsūdzētā sprieduma prettiesiskumu. Komisija tāpat uzskata šo secinājumu 79. punktā atgādināto iebildumu par "absurdu", norādot, ka prasītājas pamattiesību pārkāpums būtu noticis, ja tā nebūtu informēta par Komisijas nodomu izmantot FIB ziņojumu un ja tai nebūtu dota iespēja izteikt apsvērumus par šī dokumenta izmantošanu. Taču, kā konstatējusi Pirmās instances tiesa, Komisija ar paziņojumu par iebildumiem ir pienācīgi informējusi prasītāju par šo nodomu, sniedzot tai iespēju iebilst pret FIB ziņojuma izmantošanu.

3) Vērtējums

a) Pārsūdzētā sprieduma interpretācija

86. Pirmās instances tiesas pamatojums, kas ietverts Pārsūdzētā sprieduma 261.–270. punktā, nešķiet skaidrs visās daļās.

87. Tomēr šī pamatojuma sākuma punkts ir skaidrs un pēc būtības atbilst šādam apgalvojumam: Komisijai principā nav aizliegts par pierādījumu pārkāpuma procesā atbilstoši EKL 81. un 82. pantam izmantot dokumentu, kas sagatavots procedūrā, kas nav Komisijas īstenota procedūra [58].

58 — Pārsūdzētā sprieduma 261. punkts.

88. Pamatojuma otrais posms būtībā atbilst šādam apgalvojumam: kad Komisija par pierādījumu izmanto paziņojumu, kas sniegts saistībā ar tādu procesu, kas nav pašas Komisijas vadīts process, tai pašas vadītajā procesā ir jāgarantē attiecīgajam uzņēmumam "līdzvērtīgas [procesuālās] tiesības" tām tiesībām, kuras tam ir atbilstoši Kopienu tiesībām [59]. Šāds apgalvojums, kaut arī tas pats par sevi ir skaidrs, tomēr ir jāprecizē, ņemot vērā apsvērumus, ko Pirmās instances tiesa izklāsta, sākdama aplūkot veidu, kādā Komisijai jāizpilda šis pienākums.

89. Šajā sakarā Pirmās instances tiesa norāda, ka Komisijai vispirms ir "pēc savas iniciatīvas jāpārbauda, vai sākotnēji nav būtisku šaubu attiecībā uz lietas dalībnieku procesuālo tiesību ievērošanu konkrētā procedūrā, kurā dalībnieki snieguši paziņojumus vai liecības" [60].

90. Šis fragments, kas ir acīmredzamā pretrunā apgalvojumam, ka ir jāievēro tiesības, kuras ir līdzvērtīgas Kopienu tiesībās piešķirtajām tiesībām [61], un turpmākajām norādēm par "Kopien[u] tiesībās garantēt[o] procesuāl[o] tiesīb[u]" [62] ievērošanu, šķiet, attiecas uz tādu procesuālo tiesību ievērošanu, kuras paredzētas saistībā ar minēto procesu, proti, šajā lietā — ASV tiesību aktos paredzētajām tiesībām attiecībā uz izmeklēšanu, ko veic Amerikas Savienoto Valstu konkurences aizsardzības iestādes. Šķiet, ka par to neskaidri liecina arī Pirmās instances tiesas norādes par "iespējamām nelikumībām" saistībā ar FIB ziņojuma sagatavošanu vai tā iesniegšanu Komisijā [63] — nelikumībām, kuru esamību var izvērtēt, tikai pamatojoties uz ASV tiesībām —, kā arī norāde — šķiet, saistībā ar pirmā kritērija par *prima facie* pārbaudi attiecībā uz būtisku šaubu neesamību par procesuālo tiesību ievērošanu attiecināšanu uz šo lietu (skat. šo secinājumu 70. punktu) — par ASV tiesību jautājumiem, piemēram, jautājumu par tās iestādes kompetenci, kura uzrakstījusi attiecīgo ziņojumu.

91. Lai gan var šķist, ka par aplūkojamo jautājumu sprieduma pamatojums nav pietiekams vai ir pretrunīgs, uzskatu, ka šo pamatojumu, neraugoties uz dažu tā daļu neveiksmīgu formulējumu, tomēr var saprātīgi interpretēt šādi:

a) iespējai "ārvalstu" procedūrā iegūtus paziņojumus izmantot par pierādījumiem Komisijas īstenotā procedūrā ir nepieciešams, pirmkārt, lai būtu ievērotas ārvalstu sistēmā paredzētās procesuālās garantijas saistībā ar šo paziņojumu pieprasīšanu un, otrkārt, lai noteikumi, ko ārvalstu iestādes ievērojušas, pieprasot [sniegt] minētos paziņojumus, būtu sade-

59 — Turpat, 264. punkts.
60 — Turpat, 265. punkts.
61 — Turpat, 264. punkts.
62 — Turpat, 268. un 270. punkts.
63 — Turpat, 265. un 268. punkts.

rīgi ar procesuālajām tiesībām, kas piešķirtas Kopienu tiesību sistēmā;

b) pirms minēto paziņojumu izmantošanas par pierādījumiem savā procedūrā, Komisijai ir pienākums pārbaudīt, vai pastāv būtiskas šaubas *gan* par to procesuālo tiesību ievērošanu ārvalstu procedūrā, kuras ārvalstu tiesību sistēmā piešķirtas attiecīgajam lietas dalībniekam, *gan* par to noteikumu saderīgumu ar Kopienu tiesību sistēmā piešķirtajām procesuālajām tiesībām, kuri šajā procedūrā izmantoti, pieprasot attiecīgos paziņojumus.

92. Tāpat Pirmās instances tiesa norāda, ka Komisijai gadījumā, kad nav būtisku šaubu par "procesuālo tiesību" ievērošanu, paziņojumā par iebildumiem ir jānorāda savs nodoms izmantot ārvalstu procesā sniegtos paziņojumus [64].

93. Šajā sakarā atbilstoši Pārsūdzētā sprieduma 265. punkta vārdiskajam formulējumam Pirmās instances tiesa, šķiet, uzskata, ka pati pienākuma izpilde ir pietiekama, lai garantētu tiesību aizsardzību. Šis secinājums, manuprāt, ir acīmredzami nepareizs. Šķiet skaidrs — tas, ka attiecīgajam uzņēmumam tiek sniegta iespēja tiktāl, ciktāl tas skar šī uzņēmuma procesuālās intereses, iebilst pret tāda dokumenta izmantošanu, kurš ietver šos paziņojumus, nevar izslēgt to, ka minētā izmantošana var aizskart šīs tiesības. Tāpat gadījumā, ja uzņēmums ir faktiski izvirzījis iebildumus, Komisijai tie ir jāņem vērā un jāizvērtē to pamatotība ar juridiski pareiziem argumentiem.

94. Patiesībā šķiet, ka Pirmās instances tiesa vēlas norādīt, ka tad, ja attiecīgais uzņēmums nav izvirzījis iebildumus attiecībā uz ārvalstīs sniegtu paziņojumu izmantošanu par pierādījumu Komisijas īstenotā procedūrā, tā drīkst uzskatīt, ka minētā izmantošana neaizskar uzņēmumam paredzētās procesuālās tiesības.

b) Par Pārsūdzētajā spriedumā izmantoto analīzes kritēriju pareizību

95. Tagad, ņemot vērā lietas dalībnieku izvirzītos argumentus, pārbaudīšu to kritēriju atbilstību Kopienu tiesībām, kurus Pirmās instances tiesa ir izmantojusi pamatojumā; tie ir precizēti šo secinājumu 87. punktā (vispārēja aizlieguma neesamība attiecībā uz to, ka Komisija izmanto pierādījumus, kas iegūti procedūrā, kura nav Komisijas īstenota procedūra), 91. punkta a) apakšpunktā (nosacījums tam, lai ar šādu izmantošanu būtu ievērotas procesuālās tiesības), kā arī 91. punkta b) apakšpunktā un 94. punktā

64 — Pārsūdzētā sprieduma 265. punkts.

(noteikumi, kas Komisijai jāievēro, lai nodrošinātu šo tiesību ievērošanu).

96. Aplūkotais jautājums, kas skar noteikumus par pierādījumiem pārkāpumu procesos atbilstoši EKL 81. un 82. pantam un pierādījumu apriti procesos un pat atšķirīgās tiesību sistēmās, neapšaubāmi ir delikāts, tāpēc tam vajadzīga padziļināta analīze.

i) Par vispārēja aizlieguma Komisijai izmantot pierādījumus, kas iegūti procedūrā, kura nav Komisijas īstenota procedūra, neesamību

97. Prasītāja vispirms apšauba Komisijas tiesības pārkāpuma procesā atbilstoši EKL 81. pantam par pierādījumiem izmantot informāciju, kura iegūta procedūrā, kura nav Komisijas īstenota procedūra, un šajā sakarā atsaucas uz iepriekš minētajiem spriedumiem lietā "Spānijas bankas" un lietā *Otto*.

98. Spriedumā lietā "Spānijas bankas" [65] Tiesa no EK līguma 214. panta (jaunajā redakcijā — EKL 287. pants, par dienesta noslēpumu) un Regulas Nr. 17 normām ir secinājusi, ka dalībvalstis, ievērojot savu kompetenci piemērot valsts un Kopienu tiesību normas konkurences jomā, nevar par pierādījumiem izmantot nedz nepublicētu informāciju, kas ietverta atbildēs, kuras sniegtas saistībā ar uzņēmumiem adresētiem informācijas pieprasījumiem Regulas Nr. 17 11. panta nozīmē, nedz informāciju, kas ietverta lūgumos un paziņojumos saskaņā ar tās pašas regulas 2., 4. un 5. pantu. Prasītājas norādei uz šo spriedumu tomēr nav lielas nozīmes, jo tā attiecas uz (un atzīst par aizliegtu) informācijas, ko Komisija ieguvusi savā procedūrā saskaņā ar Regulu Nr. 17, izmantošanu par pierādījumu *procedūrā, ko īstenojušas valsts konkurences iestādes*, bet lietā, kura izlemta minētajā spriedumā, jautājums nebija par pierādījuma statusa piešķiršanu informācijai *Komisijas īstenotā procedūrā*, kas veido šī apelācijas sūdzības pamata jautājumu.

99. Attiecībā uz spriedumu lietā *Otto* [66] aizliegums Komisijai savā procedūrā par pierādījumiem izmantot atsevišķus paziņojumus, kas iegūti saistībā ar valsts civillietu, minētajā spriedumā nav uztverts kā vispārējs aizliegums, kas radies sakarā ar to, ka procesi ir nodalīti, bet gan kā aizliegums, kas ir radies no nepieciešamības ievērot uzņēmuma tiesības atteikties liecināt pret sevi, kuras atzītas spriedumā lietā *Orkem*/Komisija, pieņemot, ka minētie paziņojumi ir vērsti pret sevi.

65 — Iepriekš minēts šo secinājumu 52. zemsvītras piezīmē, 55. punkts.

66 — Iepriekš minēts šo secinājumu 53. zemsvītras piezīmē, 20. punkts.

100. Nozīmīgākas norādes, kas pamato prasītājas izvirzīto tēzi, vajadzības gadījumā var secināt no spriedumiem lietā *Dow Benelux*/Komisija [67] un lietā "PVC II" [68] (turpmāk tekstā — "spriedumi lietās *PVC*"), no kuriem izriet, ka informāciju vai dokumentus, ko Komisija ieguvusi kādā procedūrā saskaņā ar Regulu Nr. 17, veicot konstatējumus atbilstoši šīs regulas 14. pantam, nevar tieši izmantot par pierādījumiem saistībā ar citu procedūru, *ko pati Komisija īstenojusi saskaņā ar to pašu regulu*.

101. Var argumentēt, ka tad, ja ar šiem diviem spriedumiem ir nostiprināts aizliegums Komisijai par pierādījumiem savā procesā attiecībā uz konkurences tiesību pārkāpumiem izmantot informāciju, ko *tā pati* ir ieguvusi citā tāda paša veida procedūrā, vēl jo vairāk jāuzskata, ka Komisijai ir aizliegts par pierādījumiem savā procedūrā izmantot informāciju, ko trešās valsts iestādes ieguvušas saistībā ar procedūru, kuru tās īstenojušas sakarā ar attiecīgās valsts konkurences tiesību normu pārkāpumu.

102. Taču, manuprāt, šim argumentam *a fortiori* nevar piekrist.

103. Spriedumos lietās *PVC* Tiesa ir atzinusi, ka informāciju, kas savākta, veicot izmeklēšanas [procedūras] saskaņā ar Regulas Nr. 17 14. pantu, nevar izmantot citiem mērķiem, izņemot tos, kuri norādīti izmeklēšanas pilnvarā vai lēmumā par izmeklēšanu, un ka šis noteikums ir paredzēts, lai aizsargātu gan dienesta noslēpumu, uz kuru ir skaidri norādīts minētās regulas 20. pantā, gan uzņēmumu tiesības uz aizstāvību, kuru aizsardzībai ir paredzēts tās pašas regulas 14. panta 3. punkts. Kā norāda Tiesa, "šīs pēdējās minētās tiesības faktiski būtu būtiski apdraudētas, ja Komisija, vēršoties pret uzņēmumiem, varētu pamatoties uz pierādījumiem, kuriem, lai gan tie ir iegūti izmeklēšanas gaitā, nav nekā kopīga ar tās priekšmetu un mērķi".

104. Tādējādi ar spriedumiem lietās *PVC* nostiprinātais aizliegums šķiet tehnisks, lai aizsargātu garantijas, piemēram, dienesta noslēpumu un tiesības uz aizstāvību, kuras atbilstoši Kopienu tiesību normām ir *neatņemama daļa informācijas vākšanā, ko Komisija veic pašas īstenotā procedūrā*; tas Komisijai un tās ierēdņiem un darbiniekiem ir saistošs attiecībā uz šīs informācijas izmantošanu. Lai gan minētā aizlieguma *jēga* ir šāda [69], no tā nevar automātiski un *a fortiori* secināt, ka pastāv vispārīgs aizliegums Komisijai izmantot par pierādījumiem informāciju, kas iegūta ārvalstu *antitrust* procedūrā.

67 — 1989. gada 17. oktobra spriedums lietā 85/87 (*Recueil*, 3137. lpp., 17.–19. punkts).

68 — Iepriekš minēts šo secinājumu 14. zemsvītras piezīmē, 298.–300. un 305. punkts.

69 — Šī *jēga* savukārt atbilstoši iepriekš 52. zemsvītras piezīmē minētajam spriedumam lietā "Spānijas bankas", 36.–38. un 47.–50. punkts, ir aizliegums valsts konkurences iestādēm izmantot par pierādījumiem informāciju, ko Komisija ieguvusi, ievērojot Regulas Nr. 17 11. pantu, vai ko tā saņēmusi pieprasījumos un paziņojumos saskaņā ar šīs regulas 2., 4. un 5. pantu.

105. Tas, ka Kopienu tiesībās nav vispārēja aizlieguma par pierādījumiem Komisijas īstenotā pārkāpumu procesā atbilstoši EKL 81. pantam izmantot informāciju, kas iegūta procedūrā, kuru īstenojušas citas iestādes, ir apstiprināts ar Tiesas spriedumu lietā *Dalmine*/Komisija [70].

106. Minētajā spriedumā Tiesa tāpat kā Pirmās instances tiesa pirmajā instancē [71] ir nospriedusi, ka ir pieļaujams Komisijas īstenotā procedūrā saskaņā ar Regulu Nr. 17 par pierādījumiem izmantot attiecīgajā procedūrā iesaistītās sabiedrības — *Dalmine* — bijušo vadītāju nopratināšanas protokolus, ja nopratināšanu veicis dalībvalsts prokurors saistībā ar kriminālprocesu.

107. Pirmās instances tiesā *Dalmine* bija pārmetusi Komisijai, ka tā ir būtiski pārkāpusi procesuālās tiesības, izmantojot paziņojumus, kas sniegti kriminālprocesa ietvaros, kam nav nekādas saistības ar izmeklēšanu, par kuru šī iestāde bija atbildīga, un šajā sakarā bija atsaukusies uz spriedumu lietā "Spānijas bankas". Pirmās instances tiesa noraidīja šo *Dalmine* iebildumu, norādot, ka minētais spriedums attiecas uz Komisijas iegūtās informācijas izmantošanu valsts iestādēs atbilstoši Regulas Nr. 17 11. pantam un ka šāda situācija ir skaidri paredzēta Regulas Nr. 17 20. pantā, ka, lai gan "[minētās] informācijas, ko Komisija ieguvusi, piemērojot Regulu Nr. 17, nodošanas valsts iestādei likumība un aizlieguma šīm iestādēm izmantot šo informāciju kā tiešus pierādījumus likumība ir Kopienu tiesību jautājums", "tas, vai informācijas, kas iegūta, piemērojot valsts krimināltiesību normas, nodošana Komisijai, ko veic valsts prokurors vai konkurences jautājumos kompetentās iestādes, ir likumīga, un šīs informācijas tālākas izmantošanas Komisijā likumība principā ir jautājumi, kas saistīti ar valsts tiesībām, kas regulē šo iestāžu veikto izmeklēšanu, [un tie ir jautājumi, kuri], tiesvedības gadījumā [attiecas] uz valsts tiesu jurisdikciju". Tomēr Pirmās instances tiesa norādīja, ka nevar secināt, ka *Dalmine* izskatīšanā kompetentajā Itālijas tiesā būtu nodevusi jautājumu par iepriekš minēto protokolu izmantošanu Kopienas līmenī, un ka tā [šādai tiesai] pat nav iesniegusi nekādus materiālus, kas liecinātu, ka šāda izmantošana būtu pretrunā piemērojamām Itālijas tiesību normām. Tāpēc *Dalmine* argumenti, pēc Pirmās instances tiesas uzskatiem, turklāt varēja radīt šaubas par šajos protokolos ietverto liecību ticamību, bet ne par to kā pierādījumu pieļaujamību Komisijas īstenotā procedūrā [72].

108. Apelācijas tiesvedībā Tiesa precīzi saskaņā ar ģenerāladvokāta Hēlhuda [*Geelhoed*] secinājumiem [73] ir apstiprinājusi šo

70 — Iepriekš minēts šo secinājumu 32. zemsvītras piezīmē.
71 — 2004. gada 8. jūlija spriedums lietā T-50/00 *Dalmine*/Komisija (Krājums, II-2395. lpp.).
72 — Turpat, 84.–87. un 90. punkts.
73 — Secinājumi sniegti 2006. gada 12. Septembrī, 66. un 67. punkts.

Pirmās instances tiesas analīzi ar šādu pamatojumu:

"62 Runājot par šo protokolu kā pierādījumu pieņemamību [pieļaujamību], ir jākonstatē, kā to ir izdarījusi Pirmās instances tiesa [..], likumība tam, ka valsts prokurors vai konkurences jautājumos kompetentās iestādes nodod Komisijai informāciju, kas iegūta, piemērojot valsts krimināltiesību normas, un šīs informācijas turpmāka izmantošana Komisijā principā ir jautājumi, kas saistīti ar valsts tiesībām. Turklāt, kā Pirmās instances tiesa atgādināja [..], Kopienu tiesa nav kompetenta lemt par valsts iestādes pieņemta lēmuma likumību, raugoties no valsts tiesību viedokļa [..].

63 Runājot par Komisijas veikto šīs informācijas izmantošanu, Pirmās instances tiesa pareizi konstatēja [..], ka *Dalmine* argumenti varēja tikai ietekmēt "tās direktoru liecību ticamību un līdz ar to šo liecību pierādīšanas vērtību un nevis šo pierādījumu pieļaujamību konkrētajā procesā". [..] Kopienu tiesībās prevalē brīvas pierādījumu iesniegšanas princips [74] un vienīgais atbilstīgais kritērijs iesniegto pierādījumu izvērtēšanai ir to ticamība. Tā kā protokolu nosūtīšanu Itālijas tiesa nepasludināja par prettiesisku, nevar uzskatīt, ka šie dokumenti kā pierādījumi ir nepieņemami, kas ir jāizslēdz no lietas materiāliem."

109. Ar minēto spriedumu ir acīmredzami izslēgta iespēja, ka pastāvētu vispārējs aizliegums Komisijai par pierādījumiem tās īstenotā procedūrā saskaņā ar Regulu Nr. 17 izmantot ārvalstu procesā sniegtus paziņojumus. Tādējādi prasītājas argumentam par vispārējo raksturu, kas atgādināts šo secinājumu 97. punktā, manuprāt, nevar piekrist.

ii) Par īpašu procesuālo garantiju pārkāpumu

110. Katrā ziņā papildus šim argumentam par vispārējo raksturu šajā apelācijas sūdzības pamatā prasītāja būtībā sūdzas par to, ka FIB ziņojuma izmantošana par pierādījumu ir pretrunā īpašajām procesuālajām garantijām, kādas tai ir sniegtas gan attiecībā uz procesu ASV konkurences aizsardzības iestādēs, gan procesu Komisijā.

74 — Dažās Tiesas sprieduma lietā *Dalmine*/Komisija 63. punkta valodu versijās (piemēram, angļu, vācu un portugāļu) ir ieviesusies tulkošanas kļūda: termins "pierādījumu brīva iesniegšana", kas ir iekļauts itāļu valodas versijā (kas ir autentiskā versija saskaņā ar Tiesas Reglamenta 31. pantu, jo tā ir tiesvedības valoda) un kas atbilst terminam "libre administration des preuves" franču valodas versijā (Tiesas iekšējā darba valoda), ir iztulkots neatbilstoši, izmantojot frāzi, kura atbilst *brīvai pierādījumu novērtēšanai*.

— Par nosacījumu esamību tam, ka Komisija izmanto pierādījumus, kas iegūti procedūrā, kura nav Komisijas īstenota procedūra: procesuālo tiesību ievērošana

111. Lai izskatītu šos prasītājas izvirzītos specifiskākos argumentus, vispirms jāpārbauda, vai uz to, ka Komisija izmanto pierādījumus, kas iegūti procedūrā, kura nav Komisijas īstenota procedūra, attiecas ierobežojumi. Sakarā ar šādu pārbaudi ir jāsniedz norāde, kādu Tiesa ir paudusi spriedumā lietā *Dalmine*/Komisija (skat. šo secinājumu 108. punktu), uz "brīvas pierādījumu iesniegšanas" principu Kopienu tiesībās; šai norādei, manuprāt, vajadzīgi daži būtiski precizējumi.

112. Brīvas pierādījumu iesniegšanas principu Kopienu tiesībās nevar saprast tādā veidā, ka ikviens pierādījumu *elements* būtu vienmēr un jebkurā gadījumā izmantojams un ka nozīme būtu vienīgi tā ticamībai.

113. Pierādīšanas jomā nedrīkst jaukt principus ar atšķirīgu nozīmi. Pamatojot apgalvojumu, ko tā tāpat bija izteikusi spriedumā lietā *Dalmine*/Komisija [75], saskaņā ar kuru Kopienu tiesībās prevalē brīvas pierādījumu iesniegšanas princips un vienīgais atbilstīgais kritērijs iesniegto pierādījumu izvērtēšanai ir to ticamība, Pirmās instances tiesa bija minējusi tiesneša Vesterdorfa [*Vesterdorf*] secinājumus, kurus viņš sniedzis, pildot ģenerāladvokāta pienākumus, lietā *Rhône-Poulenc*/Komisija [76], un spriedumu apvienotajās lietās *Met-Trans* un *Sagpol* [77]. Man tomēr šķiet, ka tiesneša Vesterdorfa paskaidrojumi, uz ko Pirmās instances tiesa ir atsaukusies, drīzāk attiecas uz citu principu — principu par *brīvu pierādījumu novērtēšanu*, ko veic tiesa, proti, citiem vārdiem sakot, tiesneša iekšējās pārliecības principu attiecībā uz pierādījumu saturu, nozīmi, kāda tiem jāpiešķir [78]. Lietā, kura izlemta ar spriedumu apvienotajās lietās *Met-Trans* un *Sagpol*, Tiesai bija lūgts cita starpā precizēt, kādi pierādījumi ir pietiekami, lai pierādītu konkrētu apstākli, kas aplūkots atsevišķā Kopienu tiesību normā, un it īpaši precizēt, vai dokumentārajiem pierādījumiem ir jāatbilst kādām konkrētām prasībām [79]. Šajā sakarā atbildot, ka no attiecīgās normas teksta izriet, ka pierādījumi attiecībā uz šo konkrēto apstākli neaprobežojas ar dažiem pierādījumiem un ka, "tā kā pierādījuma jēdziens Kopienu tiesībās nav definēts, principā ir pieņemami visi pierādījumi, kurus pieļauj līdzīgā procesā dalībvalstu procesuālās tiesības", Tiesa ir acīmredzami nostiprinājusi *pierādījumu brīvības* principu, kas jāsaprot kā iespēja atsevišķa fakta pierādīšanai izmantot *jebkāda veida* pierādījumus (piemēram,

75 — Iepriekš minēts šo secinājumu 71. zemsvītras piezīmē, 72. punkts.

76 — 1991. gada 10. jūlija secinājumi lietā T-1/89, kas izlemta Pirmās instances tiesas 1991. gada 24. oktobra spriedumā (*Recueil*, II-867. lpp., it īpaši II-954. lpp.).

77 — 2000. gada 23. marta spriedums apvienotajās lietās C-310/98 un C-406/98 (*Recueil*, I-1797. lpp., 29. punkts).

78 — Tiesneša brīvas iekšējās pārliecības [principam] kopumā dažās valstu tiesību sistēmās ir pretēja "likumisko pierādījumu" sistēma, kas tiesnesim ir saistoša attiecībā uz nozīmi, kāda piešķirama pierādījumu saturam.

79 — It īpaši vajadzēja noteikt, vai, pierādot vietu, kur faktiski noticis pārkāpums pārvadājuma laikā, kurš veikts ar TIR karneti saskaņā ar 454. panta 3. punkta pirmo daļu Komisijas 1993. gada 2. jūlija Regulā (EEK) Nr. 2454[/93] (OV L 253, 1. lpp.), pietiek ar karnetes turētāja deklarāciju un tā kravas automašīnas vadītāja liecību, kurš veicis pārvadājumu minētā karnetes turētāja vārdā, vai arī šos pierādījumus var sniegt, vienīgi izmantojot dokumentus, no kuriem skaidri izriet, ka otras dalībvalsts kompetentās iestādes ir apstiprinājušas, ka pārkāpums ir izdarīts to teritorijā.

liecības, dokumentārus pierādījumus, atzīšanos utt.) un uz kuru attiecas izņēmumi, kas tieši noteikti Kopienu tiesību aktos [80].

— dokumentus, attiecībā uz kuriem uzņēmumam, pret kuru vērsta procedūra, [attiecīgās] procedūras gaitā nav dota iespēja īstenot savas tiesības tikt uzklausītam [81];

114. Tādējādi, lai gan Kopienu tiesībās, ja nav noteikts citādi, atsevišķu faktu patiešām var pierādīt ar jebkāda veida *pierādījumiem* (pierādījumu brīvība) un pierādījuma spēka noteikšana atsevišķam pierādījumam ir atstāta tiesneša iekšējai pārliecībai, nevis likumisko pierādījumu sistēmai (pierādījumu novērtēšanas brīvība), manuprāt, tomēr nevar apstiprināt, ka ikviens iesniegtais *pierādījumu elements* būtu izmantojams un ka tas pēc būtības jāvērtē Komisijai vai Kopienu tiesai. Nevar domāt, piemēram, ka attiecīgā paziņojuma [sniegšanu] iestādes, kas veic izmeklēšanu, ir panākušas ar varu. Papildus šim mācību grāmatas cienīgajam piemēram pietiek atcerēties, ka saskaņā ar Kopienu judikatūru Komisija procedūrā saskaņā ar Regulu Nr. 17 nevar izmantot par pierādījumiem:

— advokātu un klientu saziņu, kuras konfidencialitāte ir aizsargājama ar likumu [82];

— liecības, ko uzņēmuma vadītāji snieguši, atbildot uz jautājumiem, kuri uzdoti saistībā ar nopratināšanu pirms valsts civilprocesa, ja atbildes uz šiem jautājumiem ietver atzīšanu, ka ir pārkāptas konkurences tiesību normas [83];

— paziņojumus vai dokumentus, ko Komisija ieguvusi saistībā ar iepriekš īstenotu procedūru saskaņā ar minēto regulu (skat. šo secinājumu 100. punktu);

— nopratināšanas protokolus, kas iegūti valsts kriminālprocesā, gadījumā, ja kompetentā valsts tiesa ir atzinusi, ka to nodošana Komisijai ir nelikumīga (skat. šo secinājumu 107. un 108. punktu).

80 — Tieši uz šīm problēmām arī attiecas Pirmās instances tiesas 2005. gada 14. decembra spriedums lietā T-210/01 *General Electric*/Komisija (Krājums, II-5575. lpp., 297. punkts), kurā ir norādīts, ka "Kopienu tiesību svarīgākais princips ir brīva pierādījumu novērtēšana", un ir norādīts, ka "pārliecinošajiem pierādījumiem", kas Komisijai jāsniedz, lai pierādītu iespējamību, ka koncentrācijas rezultātā radītais subjekts nākotnē rīkosies, traucējot konkurencei, nav noteikti jābūt ekonomiskam pētījumam, bet tie atsevišķos gadījumos var būt "konkrētās lietas ekonomisko un komerciālo faktu konstatējums vien".

81 — Iepriekš 31. zemsvītras piezīmē minētais spriedums lietā *AEG-Telefunken*/Komisija.

82 — Skat. Tiesas 1982. gada 18. maija spriedumu lietā155/79 *AM & S*/Komisija (*Recueil*, 1575. lpp., 29.–31. punkts) un Pirmās instances tiesas 2007. gada 17. septembra spriedumu apvienotajās lietās T-125/03 un T-253/03 *Akzo Nobel* un *Akcros*/Komisija (Krājums, II-3523. lpp.).

83 — Iepriekš 53. zemsvītras piezīmē minētais spriedums lietā *Otto*, 20. punkts.

115. Piemēriem, kad nav pieļaujams, ka Komisija izmanto pierādījumus, Pārsūdzētajā spriedumā šajā lietā ir pievienots vēl viens — liecības, kas sniegtas saistībā ar tādu procedūru, kura nav Komisijas īstenota procedūra, kad attiecīgajam lietas dalībniekam nav garantētas procesuālās tiesības, kādas tam pienākušās saistībā ar minēto procesu, vai tiesības, kādas tam būtu atbilstoši Kopienu tiesībām, ja Komisija būtu tieši pieprasījusi [sniegt] šos paziņojumus.

116. Jautājumā par ierobežojumiem tādu liecību izmantošanā par pierādījumiem Komisijas īstenotā procedūrā, kas sniegtas citā procedūrā, Pārsūdzētais spriedums un spriedumi lietā *Dalmine*/Komisija [84] tomēr šķiet atšķirīgi. Pamatojoties uz pēdējiem minētajiem, problēma attiecībā uz šīs izmantošanas nepieļaujamību, šķiet, var rasties vienīgi gadījumā, ja protokola nodošana Komisijai vai tas, ka Komisija izmanto protokolu, kurā ietvertas minētās liecības, ir nelikumīgi, pamatojoties uz tās valsts tiesību aktiem, kuras iestāde šīs liecības pieprasījusi sniegt (un ja šo nelikumību ir apstiprinājusi kompetentā valsts tiesa) [85]. Pārsūdzētajā spriedumā plašāk ir piešķirta nozīme tam, ka nav ievērotas procesuālās garantijas, kas pienākas ārvalstu procesā — manuprāt, var uzskatīt, ka pie tām pieder arī ierobežojumi, kas ārvalstu tiesībās paredzēti liecinieka interesēs attiecībā uz liecību nodošanu citām iestādēm un to izmantošanu citās iestādēs —, un tam, ka noteikumi, saskaņā ar kuriem attiecīgajā procesā šīs liecības iegūtas, nav saderīgi ar procesuālajām garantijām, kas piešķirtas ar Kopienu tiesībām.

117. Faktu, ka spriedumos lietā *Dalmine*/Komisija ir aplūkots pamats attiecībā uz neizmantojamību sakarā ar to, ka nav ievērotas šīs pēdējās minētās garantijas, iespējams, var izskaidrot ar faktu, ka *Dalmine* nebija apstrīdējusi to, ka ir likumīgi par pierādījumiem Komisijas īstenotā procedūrā izmantot tādas nopratināšanas protokolus, kas veikta saistībā ar *īpašu* procesuālo tiesību (piemēram, Kopienu tiesībās garantēto tiesību atteikties liecināt pret sevi) pārkāpumu, bet drīzāk saistībā ar to, ka citā procedūrā iegūtas informācijas izmantošana par pierādījumiem šajā procedūrā ir vispārējā pretrunā tiesībām uz aizstāvību.

118. Tomēr jāmin, ka ļoti šaurā pieeja robežām, kādās Komisija var izmantot citu iestāžu īstenotās procedūrās iegūtus pierādījumus, ko piedāvā Kopienu tiesa lietā *Dalmine*/Komisija, varbūt arī ir jāuztver kā tāda, kas saistīta vienīgi ar gadījumiem, kad jautājums ir par Eiropas Kopienas dalībvalstu iestādēm, un kā tāda, kas pamatota ar noteiktu, netiešu prezumpciju par tendenci,

84 — Iepriekš minēti šo secinājumu 32. un 71. zemsvītras piezīmē.

85 — Patiesībā 62. un 63. punktā Tiesas spriedumā lietā *Dalmine*/Komisija (skat. šo secinājumu 108. punktu) ir minēts tikai jautājums par likumību tam, ka Komisijai tiek *nodots* dokuments, un nevis arī jautājums par to, vai ir likumīgi, ka pēdējā minētā *izmanto* to par pierādījumu. Gan Pirmās instances tiesas spriedumā lietā *Dalmine*/Komisija (skat. šo secinājumu 107. punktu), gan ģenerāladvokāta Hēlhuda secinājumos [minētajā lietā] (iepriekš minēti šo secinājumu 73. zemsvītras piezīmē, 71.–73. un 76. punkts) kā apstāklis, kas neļauj Komisijai izmantot dokumentu, bija skaidri minēts arī gadījums, kad kompetentā valsts tiesa ir konstatējusi, ka minētā izmantošana nav likumīga, pamatojoties uz valsts tiesību aktiem, neraugoties uz nodošanas likumību. Tomēr uzskatu, ka Tiesas spriedumu lietā *Dalmine*/Komisija šajā jautājumā var interpretēt atbilstoši ģenerāladvokāta Hēlhuda secinājumiem, saprotot, ka termins "[dokumenta] nodošana" attiecas uz nodošanu ar mērķi [ļaut] to izmantot.

ka tiesību uz aizstāvību aizsardzība Kopienu mērogā un dalībvalstu mērogā kļūst būtībā līdzvērtīga [86]. Minētā prezumpcija acīmredzami nevar būt spēkā, kad jautājums ir par trešās valstīs īstenotām procedūrām.

119. Katrā ziņā noteikti piekrītu domai, kura atbalstīta Pārsūdzētajā spriedumā un kuru lietas dalībnieki šajā lietā nav apstrīdējuši, ka, lai Komisijas īstenotā procedūrā par pierādījumiem izmantotu informāciju, kas iegūta procedūrā, kuru īstenojušas trešās valsts iestādes, ir jāuzskata, ka ir jāievēro *gan* procesuālās garantijas, kas noteiktas pēdējam minētajam procesam, *gan* procesuālās garantijas, kas noteiktas Komisijas īstenotam procesam. Šī doma, saskaņā ar kuru tiek kumulatīvi piemēroti pierādījumu izcelsmes valsts likumi un pierādījumus saņemošās valsts likumi, manuprāt, ir noteicošā, ņemot vērā, ka šeit runa ir par publisko tiesību jomu un it īpaši par sankcijām un ka tiesību uz aizstāvību ievērošana jebkurā procesā, kura rezultātā var piemērot sankcijas, it īpaši naudas sodus vai periodiskus soda maksājumus, ir Kopienu tiesību pamatprincips, kas tiek ievērots arī tad, ja jautājums ir par administratīvu procesu [87].

120. Procesuālo tiesību ievērošana tādā lietā kā izskatāmā tātad nozīmē, ka ārvalstu procesā iegūtiem pierādījumiem ir jābūt iegūtiem, ievērojot formalitātes, kas paredzētas attiecīgos ārvalstu tiesību sistēmas noteikumos, lai to nodošana Komisijai un tas, ka Komisija tos izmanto, būtu atļauts minētajā ārvalstu tiesību sistēmā un lai šī izmantošana nebūtu pretrunā īpašajām garantijām, kādas attiecīgajam uzņēmumam būtu atbilstoši Kopienu tiesībām, ja pierādījumi būtu iegūti tieši, Komisijas īstenotā procedūrā.

— Par Pirmās instances tiesas izstrādātajiem kritērijiem attiecībā uz noteikumiem, kas Komisijai jāievēro, lai nodrošinātu procesuālo tiesību ievērošanu, un par to piemērošanu šajā lietā

121. Kritērijus, ko Pirmās instances tiesa izklāstījusi Pārsūdzētā sprieduma 265. punktā, prasītāja apelācijas sūdzībā kritizē attiecībā uz veidu, kādā Komisijai ir jāgarantē minētās tiesības. Tie ir jāievēro

86 — Šajā sakarā nevar nenorādīt, ka Padomes 2002. gada 16. decembra Regulā (EK) Nr. 1/2003 par to konkurences noteikumu īstenošanu, kas noteikti Līguma 81. un 82. pantā (OV 2003, L 1, 1. lpp.), ar ko ir aizstāta Regula Nr. 17, 12. panta 1. punktā ir skaidri paredzēts, ka "Līguma 81. un 82. panta piemērošanai Komisijai un dalībvalstu konkurences iestādēm ir pilnvaras savstarpēji sniegt un izmantot kā pierādījumus jebkādu informāciju par faktu [faktiem] vai tiesību aktiem, tostarp konfidenciālu informāciju". Regulas Nr. 1/2003 sešpadsmitajā apsvērumā šajā sakarā ir norādīts, ka, "ja saņēmēja iestāde saņemto informāciju izmanto, lai uzliktu sodu uzņēmumiem, nevajadzētu būt nekādiem citiem informācijas izmantošanas ierobežojumiem, izņemot pienākumu izmantot to mērķim, kura dēļ tā tika apkopota, ar nosacījumu, ka attiecībā uz uzņēmumiem uzliktie sodi ir viena veida visās sistēmās", piebilstot, ka "aizstāvības tiesības, kas ir uzņēmumiem dažādās sistēmās, var uzskatīt kā pietiekami vienlīdzīgas [*par pietiekami vienlīdzīgām*]" (izcēlums mans).

87 — Attiecībā uz visiem [procesiem] skat. 1979. gada 13. februāra spriedumu lietā 85/76 *Hoffmann-La Roche*/Komisija (*Recueil*, 461. lpp., 9. punkts) un 2003. gada 2. oktobra spriedumu lietā C-176/99 P *ARBED*/Komisija (*Recueil*, I-10687. lpp., 19. punkts).

vienmēr, un līdz ar to Komisija — pretēji tam, ko ir atzinusi Pirmās instances tiesa — nevarētu aprobežoties ar konstatējumu par būtisku šaubu neesamību un par attiecīgā uzņēmuma iebildumu neesamību šajā sakarā. Prasītāja atgādina, ka Pirmās instances tiesai atbilstoši judikatūrai pašai pēc savas ierosmes ir jāizvirza jautājums par procesuālo garantiju ievērošanu.

122. Pirmās instances tiesa būtībā ir uzskatījusi — nevar būt, ka Komisija ir pārkāpusi attiecīgā uzņēmuma procesuālās tiesības, izmantodama par pierādījumiem liecības, kas iegūtas ārvalstu procesā, ja šis uzņēmums, kam iepriekš ir paziņots par Komisijas nodomu izmantot šīs liecības, šajā sakarā nav cēlis iebildumus un Komisijai pašai nav pamata sākotnēji nopietni apšaubīt iepriekš minētās izmantošanas saderību ar šo tiesību ievērošanu.

123. Uzskatu, ka prasītāja pamatoti apšauba šādas interpretācijas atbilstību tiesībām. Komisija ievēro procesuālās tiesības jebkurā gadījumā, tātad arī tad, ja attiecīgais uzņēmums uz tām nav atsaucies administratīvā procesa gaitā. Kopienu tiesībās nav neviena noteikuma, kas uzliktu uzņēmumam pienākumu administratīvā procesa gaitā Komisijā izvirzīt tiesību jautājumus, kura neizpildes gadījumā šīs tiesības tiktu zaudētas. Nav neviena noteikuma, saskaņā ar kuru atbildei uz paziņojumu par iebildumiem obligāti būtu jāsaskan ar prasības pieteikumu Kopienu tiesā. Uzņēmumam arī nav pienākuma atbildēt uz paziņojumu par iebildumiem. Komisijai ir jāpieņem galīgais lēmums, kas atbilst tiesībām, neatkarīgi no tā, vai attiecīgais uzņēmums ir faktiski izmantojis tiesības uz aizstāvību administratīvajā procesā, un neatkarīgi no šīs izmantošanas apjoma.

124. Tāpat vēlos norādīt, ka, lai ievērotu tiesības uz aizstāvību, Komisijai *katrā ziņā* ir jāpauž uzņēmumam, kam adresēts paziņojums par iebildumiem, savs nodoms galīgā lēmuma pieņemšanai par pierādījumiem izmantot liecības, kas iegūtas ārvalstu procedūrā, neatkarīgi no tā, vai par to, ka šī izmantošana ir saderīga ar procesuālo tiesību ievērošanu, ir izteiktas šaubas, vai nav.

125. Arī pieņemot — kā norāda Komisija —, ka no procesuālajām tiesībām var atteikties, pašu faktu, ka Komisijai nav iesniegti apsvērumi par tādas ārvalstu procedūrā iegūtas informācijas izmantošanu par pierādījumiem, kas minēta paziņojumā par iebildumiem, nevar interpretēt kā atteikšanos [no iespējas] norādīt uz procesuālajām tiesībām, bet tas jāanalizē vienkārši tādējādi, ka uzņēmums nav izmantojis tiesības tikt uzklausītam Komisijā attiecībā uz šīs izmantošanas likumību.

126. Tādējādi man šķiet, ka attiecībā uz aplūkojamo jautājumu Pārsūdzētajā spriedumā ir pieļauta tiesību kļūda.

127. Turklāt, arī uzskatot, ka kritēriji, ko Pirmās instances tiesa izklāstījusi Pārsūdzētā sprieduma 265. punktā, atbilst tiesībām, pašā spriedumā, manuprāt, katrā ziņā ir pieļauta tiesību kļūda, jo veids, kādā Pirmās instances tiesa minētos kritērijus ir piemērojusi šajā lietā, nešķiet pareizs.

128. Pirmkārt, vēlos norādīt, ka Pirmās instances tiesa, neveicot turpmāku analīzi, nevarēja iebilst, ka prasītāja ir zaudējusi attiecīgās tiesības sakarā ar to, ka atbildē uz paziņojumu par iebildumiem tā nav iebildusi pret to, ka Komisija izmanto FIB ziņojumu par pierādījumu. Pirmās instances tiesā prasītāja apstrīdēja šī ziņojuma izmantošanu nolūkā pierādīt Apstrīdētā lēmuma 265. apsvērumā norādītos faktiskos apstākļus. Taču, tā kā šie apstākļi nebija minēti paziņojumā par iebildumiem, kurā bija norādīti vienīgi apstākļi, kuru atbilstību prasītāja nebija apstrīdējusi, Pirmās instances tiesai pirms iepriekš minētā iebilduma pret prasītāju izvirzīšanas vajadzēja pārbaudīt, vai prasītāja, pamatojoties uz paziņojumu par iebildumiem un ņemot vērā FIB ziņojuma, kurš bija tajā minēts un tam pievienots, saturu, var saprātīgi secināt, ka Komisija ir paredzējusi pārmest tai arī šos apstākļus (skat. šo secinājumu 46.–50. punktu), un vai prasītāja tāpēc ir ieinteresēta, atbildot uz šo paziņojumu, izvirzīt iebildumus pret FIB ziņojuma izmantošanu par pierādījumu. To, ka prasītāja nepauda viedokli par iespējamiem iemesliem, kāpēc šis dokuments nebūtu izmantojams par pierādījumu, nevar interpretēt vienīgi kā piekrišanu attiecībā uz izmantošanu, kas paredzēta paziņojumā par iebildumiem.

129. Otrkārt, manuprāt, šajā lietā ir iemesli uzreiz nopietni apšaubīt, ka FIB ziņojuma izmantošana par pierādījumu ir saderīga ar prasītājas procesuālajām tiesībām.

130. Šajā sakarā vispirms piekrītu prasītājas viedoklim, ka apstākļi, ko Pirmās instances tiesa ņēmusi vērā Pārsūdzētā sprieduma 266. un 267. punktā (skat. šo secinājumu 69. un 70. punktu), ja ne gluži ir neatbilstīgi saistībā ar jautājumu par procesuālo garantiju ievērošanu, tad ir nepiemēroti, lai secinātu, ka pastāv nopietnas šaubas par to, vai tas, ka Komisija izmanto šo ziņojumu, ir saderīgs ar procesuālajām garantijām, uz kurām prasītāja ir konkrēti atsaukusies Pirmās instances tiesā un tagad Tiesā. Atgādinu, ka jautājums ir par tiesībām atteikties liecināt pret sevi, par tās iestādes, kura pieprasa informāciju, pienākumu nodot lieciniekam apstiprināšanai sniegto liecību rakstveida pārskatu, ko sagatavojusi pati iestāde, kā arī par to liecību konfidencialitātes aizsardzību, kuras bijušais *ADM* pārstāvis sniedzis ASV konkurences aizsardzības iestādēm saistībā ar pašas *ADM* sadarbību ar šīm iestādēm.

131. It īpaši pakavēšos pie šī pēdējā aspekta, kuram jāveltī sevišķa uzmanība, jo tas skar delikāto divpusējo attiecību tēmu starp Eiropas Kopienu un Amerikas Savienotajām Valstīm konkurences iestāžu sadarbības jomā.

132. Apstiprinot, ka FIB ziņojumu bija paredzēts izmantot vienīgi saistībā ar procesiem Amerikas Savienotajās Valstīs, prasītāja ir uzsvērusi, pirmkārt, ka minētā ziņojuma pirmajā lappusē ir norādīts, ka ir aizliegts to izpaust trešām personām, un, otrkārt, ka ASV konkurences aizsardzības iestādes ir skaidri vienojušās ar bijušā *ADM* pārstāvja juristu, ka bijušā *ADM* pārstāvja sniegtā informācija tiks izpausta tikai nolūkā to izmantot Amerikas Savienotajās Valstīs notiekošos procesos. Šie apstākļi faktiski izriet no dokumentiem, kas iesniegti Pirmās instances tiesā.

133. Komisijai varbūt tiešām nebija vēstules, kurā ietverts minētais pienākums, ko uzņēmušās iepriekš minētās iestādes [88], un FIB ziņojumu tai tiešām nenodeva minētās iestādes, bet kāds cits uzņēmums, kurš iesaistīts Komisijas īstenotajā procedūrā.

134. Tomēr, manuprāt, Komisijai vajadzēja ņemt vērā iespējamību, ka FIB ziņojuma izmantošana par pierādījumu tās īstenotajā procedūrā ir pretrunā garantijām, kas piešķirtas ASV tiesību sistēmā attiecībā uz bijušā *ADM* pārstāvja sniegtās informācijas konfidenciālu izmantošanu. Tā tas ir ne vien tāpēc, ka dokumenta pirmajā lappusē, kā uzsvērusi prasītāja, bija norāde par aizliegumu to izpaust trešām personām, bet galvenokārt Eiropas Kopienas un Amerikas Savienoto Valstu attiecību struktūras attiecīgo konkurences iestāžu sadarbības jomā dēļ.

135. Laikā, kad tika pieņemts Apstrīdētais lēmums, šīs attiecības tāpat kā tagad reglamentēja 1991. gadā noslēgts divpusējs nolīgums [89], kas papildināts ar otru, 1998. gadā noslēgtu divpusēju nolīgumu [90]. Abos nolīgumos ir paredzēta konsultēšanās, sadarbība un saskaņošana starp Komisiju, no vienas puses, un Tieslietu ministrijas Konkurences aizsardzības nodaļu un *Federal Trade Commission* (Federālā Tirdzniecības komisija), no otras puses, veicot darbības, lai

88 — 1997. gada 13. jūnija vēstule, ko parakstījis Amerikas Savienoto Valstu Tieslietu ministrijas Konkurences aizsardzības nodaļas *Trial Attorney* (advokāts) (iesniegusi *ADM* pielikumā atbildei uz rakstveida jautājumiem, kurus tai nosūtījusi Pirmās instances tiesa).

89 — 1991. gada 23. septembra Nolīgums starp Eiropas Kopienām un Amerikas Savienoto Valstu valdību par konkurences tiesību piemērošanu un apmaiņa ar skaidrojošām vēstulēm, kas datētas ar 1995. gada 31. maiju un 31. jūliju, attiecībā uz šo nolīgumu (OV 1995, L 95, 47. lpp.). Nolīgums Eiropas Kopienas un Eiropas Ogļu un tērauda kopienas vārdā ir apstiprināts ar Padomes un Komisijas 1995. gada 10. aprīļa Lēmumu 95/145/EK, EOTK (OV L 95, 45. lpp., ar labojumu OV L 131, 38. lpp.).

90 — 1998. gada 4. jūnija Nolīgums starp Eiropas Kopienu un Amerikas Savienoto Valstu valdību par savstarpējas tiesību atzīšanas principu piemērošanu to konkurences tiesību īstenošanā (OV L 173, 28. lpp.). Nolīgums Eiropas Kopienas un Eiropas Ogļu un tērauda kopienas vārdā ir apstiprināts ar Padomes un Komisijas 1998. gada 29. maija Lēmumu 98/386/EK, EOTK (OV L 173, 26. lpp.).

nodrošinātu konkurences tiesību piemērošanu. Nevienā šo nolīgumu normā nav skaidri paredzēta informācijas apmaiņa starp šīm iestādēm *nolūkā pierādīt* konkurences tiesību pārkāpumus. Konkrēti, 1991. gada nolīgumā attiecībā uz informācijas apmaiņu starp šīm iestādēm ir paredzēts, ka līgumslēdzējai pusei, kuras rīcībā ir informācija, nav jāsniedz tā otrai pusei, ja pirmās minētās līgumslēdzējas puses iekšējie tiesību akti aizliedz to izpaust, un ka ikvienai līgumslēdzējai pusei ir cik vien iespējams labi jāsaglabā visas informācijas, ko otra puse tai sniegusi saskaņā ar nolīgumu, konfidencialitāte un cik vien iespējams stingri jānoraida jebkurš trešo personu iesniegts pieprasījums izpaust informāciju, ja to nav atļāvusi tā līgumslēdzēja puse, kas informāciju sniegusi (VIII pants). Turklāt ir precizēts, ka nolīguma normas ir jāinterpretē tādā veidā, lai tās atbilstu līgumslēdzēju pušu vai to dalībvalstu spēkā esošajiem tiesību aktiem, un tādā nozīmē, lai tiesību aktos nebūtu vajadzīgi grozījumi (IX pants). Turklāt apmaiņā ar skaidrojošām vēstulēm par minēto nolīgumu Eiropas Kopienas vārdā, atsaucoties uz nolīguma VIII un IX pantu, tika deklarēts, ka informāciju, uz kuru attiecas dienesta noslēpums saskaņā ar Regulas Nr. 17 20. pantu, Komisija dara zināmu ASV konkurences aizsardzības iestādēm tikai ar skaidru attiecīgā informācijas "avota" piekrišanu. Arī 1998. gada nolīguma IV panta 2. punkta c) apakšpunkta iii) daļā un V pantā ir ietvertas norādes uz nepieciešamību iepriekš saņemt attiecīgā informācijas avota piekrišanu, lai nodotu otras līgumslēdzējas puses konkurences aizsardzības iestādēm konfidenciālu informāciju.

136. Būtībā, pamatojoties uz šiem nolīgumiem, Komisijai un ASV konkurences aizsardzības iestādēm nav atļauts apmainīties ar tādu informāciju, ko nedrīkst izpaust saskaņā ar tās iestādes tiesību sistēmu, kuras rīcībā ir attiecīgā informācija [91], jo tās konkrēti "saista to iekšējie noteikumi par tās informācijas konfidencialitātes aizsardzību, kuru šīs iestādes ieguvušas attiecīgo izmeklēšanu laikā" [92].

137. Informācijas apmaiņa starp minētajām iestādēm tātad notiek, "ievērojot to tiesību normu ierobežojumus, kas ir spēkā konfidencialitātes jomā" [93], un atbilstošajām iestādēm apmainīties ar konfidenciālu informāciju ļauj tieši attiecīgās personas atteikšanās no tiesībām uz konfidencialitāti [94]. Tas, ka konku-

91 — Tā teikts Nazzini, R., *Concurrent Proceedings in Competition Law*, Ņujorka: Oxford University Press, 2004, 75. un 76. lpp.

92 — Komisijas 2003. gada 13. augusta Ziņojums Padomei un Eiropas Parlamentam par to, kā tiek piemēroti Nolīgumi starp Eiropas Kopienām un Amerikas Savienoto Valstu valdību un Kanādas valdību par attiecīgo konkurences noteikumu piemērošanu (2002. gada 1. janvāris — 2002. gada 31. decembris), 1.1. punkts, atrodams *Eur-Lex* ar numuru 52003DC0500.

93 — Turpat, 1.2.2. punkts.

94 — Skat. Komisijas 2002. gada 17. septembra Ziņojumu Padomei un Eiropas Parlamentam par to, kā tiek piemēroti Nolīgumi starp Eiropas Kopienām un Amerikas Savienoto Valstu valdību un Kanādas valdību par attiecīgo konkurences noteikumu piemērošanu (2001. gada 1. janvāris — 2001. gada 31. decembris), 1.2.2. punkts, atrodams *Eur-Lex* ar numuru 52002DC0505, kurā Komisija norāda, ka lietā *Fine Art Auction Houses* "kāds iesaistītais uzņēmums atteicās no tiesībām uz konfidencialitāti, kas ļāva abām iestādēm apmainīties ar viedokļiem par konfidenciāliem pierādījumiem".

rences iestādes, pamatojoties uz šībrīža sadarbības nolīgumiem, nevar apmainīties ar konfidenciālu informāciju bez attiecīgā informācijas avota piekrišanas, liecina arī par to, cik būtiski ir ierobežota efektīva sadarbība cīņā pret aizliegtajām vienošanās; tāpēc institucionālās struktūras vēl jo vairāk cer noslēgt tā saucamo "otrās paaudzes" nolīgumu ar mērķi vienoties arī par apmaiņu ar konfidenciālu informāciju [95].

138. Tāds ierobežojums informācijas apmaiņai starp iestādēm kā informācijas konfidencialitātes ievērošana turklāt kļūst īpaši svarīgs, kad jautājums kā šajā lietā ir par informāciju, kas labprātīgi sniegta saistībā ar viena uzņēmuma sadarbību nolūkā panākt iecietīgu izturēšanos sankciju jomā. Ir acīmredzams, ka tad, ja iestāde, kas šādu informāciju saņēmusi saistībā ar lūgumu izturēties iecietīgi, to varētu nosūtīt citu valstu konkurences iestādēm, gadījumi, kad nekādā veidā netiktu saskaņotas attiecīgo iestāžu sagatavotās labvēlības programmas, radītu šķērsli uzņēmumiem piedāvāt savu sadarbību saistībā ar šīm programmām [96].

139. Kā ir norādījusi Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas (ESAO) Konkurences komiteja, "informācijas apmaiņa nedrīkst nepamatoti apdraudēt izmeklēšanu par noziedzīgiem karteļiem, kā arī labvēlības programmu efektivitāti"; "šajā nolūkā lielākā

95 — Tā Komisija pati ir norādījusi savā 2000. gada 4. oktobra Ziņojumā Padomei un Eiropas Parlamentam par to, kā tiek piemērots Nolīgums starp Eiropas Kopienām un Amerikas Savienoto Valstu valdību par attiecīgo konkurences noteikumu piemērošanu (1999. gada 1. janvāris — 1999. gada 31. decembris), 2.2. punkts, atrodams *Eur-Lex* ar numuru 52000DC0618. Skat. arī ESAO *Competition Committee* (Konkurences komiteja) 2005. gada Trešo ziņojumu par ESAO Padomes 1998. gada 25. marta Ieteikumu par efektīvu darbību pret noziedzīgiem karteļiem īstenošanu, 4. punkts, atrodams ESAO mājas lapā (www.oecd.org). Atgādinu, ka iespēja apmainīties *arī* ar *konfidenciālu informāciju* un izmantot to par pierādījumiem pašlaik ar dažiem ierobežojumiem ir paredzēta Regulas Nr. 1/2003 12. pantā attiecībā uz sadarbību iekšējā tīklā, ko veido Komisija un dalībvalstu konkurences iestādes.

96 — Tāpēc nav pārsteidzoši no šo secinājumu 92. zemsvītras piezīmē minētā ziņojuma (1.2.2. punkts) uzzināt, ka Komisija ir iestājusies lietā trijos ASV civilprocesos nolūkā aizsargāt rakstveida informācijas konfidencialitāti, kas sniegta saistībā ar tās iecietības politiku, tā rīkojoties, nevis lai atbalstītu kādu no lietas dalībniekiem iepriekš minētajos procesos, bet gan lai "aizsargātu [šīs politikas] integritāti". Turklāt būtiskas norādes ir ietvertas Komisijas Paziņojumā par atbrīvojumu no sodanaudas un sodanaudas samazināšanu karteļu gadījumos: 2002. gada versijā (OV C 45, 3. lpp., 33. punkts) Komisija ir precizējusi, ka paziņojumus, ko tā saņēmusi saskaņā ar minēto paziņojumu, nedrīkst izpaust vai izmantot citiem nolūkiem, izņemot EKL 81. panta piemērošanu, bet 2006. gada versijā (OV C 298, 17. lpp., 35. punkts) tā ir precizējusi, ka minētos paziņojumus, ievērojot atsevišķus nosacījumus, var nosūtīt tikai dalībvalstu konkurences iestādēm. Abās iepriekš minētajās šī paziņojuma versijās (attiecīgi, 32. un 40. punktā) ir uzsvērts, ka minēto liecību izpaušana kaitēs pārbaužu un izmeklēšanas mērķa aizsardzībai 4. panta 2. punkta nozīmē Eiropas Parlamenta un Padomes 2001. gada 30. maija Regulā (EK) Nr. 1049[/2001] par publisku piekļuvi Eiropas Parlamenta, Padomes un Komisijas dokumentiem (OV L 145, 43. lpp.).

daļa [ESAO] dalībvalstu ir pieņēmušas politiku, saskaņā ar kuru tās neapmainās ar informāciju, kas iegūta no subjekta, kurš lūdz izturēties labvēlīgi, ja iepriekš nav saņemta tā piekrišana" [97].

140. Ņemot vērā divpusējo attiecību struktūru, kādas Eiropas Kopienai un ASV ir apskatāmajā jomā, un problēmas, kas saistītas ar tādas informācijas izpaušanu, kuru snieguši uzņēmumi, kas pievienojas labvēlības programmām, ko Komisija nevarēja nezināt, manuprāt, tad, kad no kāda no pārējiem uzņēmumiem, kas bija iesaistīti tās īstenotajā procedūrā, bija saņemts FIB ziņojums, minētajai iestādei vajadzēja ievērot atbilstošu piesardzību, rīkojoties ar dokumentu attiecīgā procedūrā, tā, lai novērstu risku, ka tiek pārkāptas iespējamās garantijas, kas ASV tiesību sistēmā atzītas saistībā ar minētā dokumenta satura izpaušanu.

141. Konkrēti, domāju, ka Komisija nevarēja likumīgi izmantot par pierādījumu FIB ziņojumu, pirms tam nelūdzot uzņēmumam, kurš tai šo dokumentu bija iesniedzis, paskaidrojumus par to, kādā veidā tā rīcībā nonācis minētais dokuments, un pirms tam nejautājot ASV konkurences aizsardzības iestādēm — tādā gadījumā [būtu] izpildīts tās pienākums lojāli sadarboties ar tām saskaņā ar spēkā esošiem divpusējiem nolīgumiem —, vai minētais ziņojums atbilstoši ASV tiesībām ir dokuments, kas uzskatāms par konfidenciālu, kā varēja prezumēt ne vien no [FIB ziņojuma] pirmās lappuses, bet, kamēr nebija pierādījumu par pretējo, arī no apstākļiem — kas Komisijai bija zināmi —, kādos tas tika sagatavots (un kā, šķiet, izriet no ASV Tieslietu ministrijas Konkurences aizsardzības nodaļas 1997. gada 13. jūnija vēstules).

142. Fakts, ka FIB ziņojumu nosūtīja trešais uzņēmums, nevis minētās iestādes, noteikti nevar attaisnot to, ka Komisija nav ievērojusi minēto piesardzību. Šis fakts nevarēja ļaut Komisijai uzskatīt, ka šis dokuments ir zaudējis jebkādu konfidencialitāti. Komisijai, pamatojoties uz labticīgu interpretāciju saskaņā ar 1991. gada divpusējā nolīguma VIII pantu, manuprāt, vajadzēja izvairīties no riska, ka, pašai izmantojot šo ziņojumu par pierādījumu, tā var radīt citas sekas — iespējamo šī dokumenta konfidencialitātes pārkāpumu, ko izdarījušas Amerikas Savienotās Valstis.

143. Tomēr fakts, ka iepriekš minēto ziņojumu Komisijai nenosūtīja ASV konkurences aizsardzības iestādes, padara šo lietu būtiski atšķirīgu no tās, kurā ir taisīti spriedumi lietā *Dalmine*/Komisija [98], kuros Komisija bija saņēmusi attiecīgos nopratināšanas protokolus tieši no valsts iestādes, kas bija tos

97 — 2005. gada oktobra dokuments ar nosaukumu *Best Practices for the Formal Exchange of Information Between Competition Authorities in Hard Core Cartel Investigations*, atrodams ESAO interneta vietnē (www.oecd.org). Tulkojums mans. Interesanti, ka Komisija pati savā paziņojumā par sadarbību to iestāžu tīklā, kas nodrošina konkurenci (OV 2004, C 101, 43. lpp.), 40. punktā ir paredzējusi, ka tad, ja nav īpaši noteikts citādi, "informāciju, ko labprātīgi sniedzis subjekts, kurš lūdzis pret to izturēties labvēlīgi, var nosūtīt citam [minētā] tīkla dalībniekam saskaņā ar [Regulas Nr. 1/2003] 12. pantu vienīgi ar tā subjekta piekrišanu, kas lūdzis izturēties labvēlīgi".

98 — Iepriekš minēti šo secinājumu 32. un 71. zemsvītras piezīmē.

sagatavojusi. Lietā *Dalmine*/Komisija Komisijai, kā norādījusi Tiesa, bija ļauts šos protokolus izmantot par pierādījumiem, jo nebija valsts tiesas nolēmuma, kurā būtu atzīts, ka ir nelikumīgi nosūtīt tos Komisijai [99]. Šajā lietā savukārt, lai gan ASV konkurences aizsardzības iestādes nebija nosūtījušas FIB ziņojumu tieši, nevar uzskatīt, ka būtu nozīme tam, ka nav līdzīga ASV tiesas nolēmuma. Komisijai vajadzēja konsultēties ar ASV konkurences aizsardzības iestādēm par to, vai šī dokumenta izmantošana Komisijā atbilst ASV tiesībām, nolūkā saņemt šajā jautājumā vismaz sākotnēju valsts kompetento iestāžu lēmumu, kaut arī tas nebūtu tiesas nolēmums.

144. Šo secinājumu 121. un nākamajos punktos izklāstīto iemeslu dēļ uzskatu, ka gadījumā, ja pirmais apelācijas sūdzības pamats tiktu atzīts par nepamatotu, Pārsūdzēto spriedumu vajadzētu atcelt daļā, kurā ir noraidīti iebildumi, kas balstīti uz procesuālo garantiju pārkāpumu, kurus prasītāja izvirzījusi attiecībā pret to, ka Komisija izmanto FIB ziņojumu par pierādījumu tam, ka *ADM* aizliegtajā vienošanās ir bijis aizsācēja uzņēmuma statuss.

99 — Iepriekš 32. zemsvītras piezīmē minētais Tiesas spriedums lietā *Dalmine*/Komisija, 63. punkts.

E — *Par prasību pret Apstrīdēto lēmumu: vai Komisija varēja izmantot FIB ziņojumu par pierādījumu tam, ka prasītāja ir aizliegtas vienošanās aizsācējs uzņēmums*

145. Šo secinājumu 141. punktā jau norādīju, ka Komisija nevarēja likumīgi izmantot par pierādījumu FIB ziņojumu, pirms tam no uzņēmuma, kurš tai šo dokumentu bija iesniedzis, un no ASV konkurences aizsardzības iestādēm nesaņemot nepieciešamos paskaidrojumus, lai pārliecinātos par šī dokumenta juridisko statusu saistībā ar konfidencialitāti. Tāpēc, manuprāt, ir jāapmierina prasības pamats pirmajā instancē attiecībā uz procesuālo garantiju pārkāpumu daļā, kurā tas ir balstīts uz neatbilstību starp to, ka Komisija izmanto šo ziņojumu par pierādījumu, un konfidencialitāti, ko iepriekš minētās iestādes tam nodrošina.

F — *Par apelācijas sūdzības pamatiem (trešo, ceturto un piekto pamatu) attiecībā uz* Cerestar *rakstisko paziņojumu*

146. Ar trim atsevišķiem apelācijas sūdzības pamatiem prasītāja izvirza iebildumus pret apsvērumiem, pamatojoties uz kuriem Pirmās instances tiesa ir atzinusi, ka pretēji tam, ko [prasītāja] apgalvojusi pirmajā instancē, Komisija, vērtējot *Cerestar* rakstisko paziņojumu, nebija pieļāvusi acīmredzamas kļūdas attiecībā uz bijušā *ADM* pārstāvja lomu aizliegtajā vienošanās.

147. Šajā sakarā vispirms ir jāatgādina, ka Tiesas kompetencē nav ne konstatēt faktus, ne arī principā pārbaudīt pierādījumus, ar ko Pirmās instances tiesa ir pamatojusi šos faktus. Ja šie pierādījumi ir iegūti likumīgi un vispārējie tiesību principi, kā arī procesuālās normas, kas ir piemērojamas jautājumā par pierādīšanas pienākumu un [pierādījumu sniegšanu], ir ievērotas, tikai Pirmās instances tiesa var novērtēt, kāda nozīme ir piešķirama pierādījumiem, kas tai iesniegti. Ja vien šie materiāli nav sagrozīti, šis vērtējums nav tiesību jautājums, ko Tiesa var pārbaudīt [100].

148. Tomēr ar pirmo no šiem pamatiem prasītāja iebilst tieši pret viena pierādījuma — FIB ziņojuma — sagrozīšanu. Pēc tās uzskatiem, atšķirībā no tā, ko Pirmās instances tiesa atzinusi Pārsūdzētā sprieduma 288. punktā, minētais ziņojums faktiski neapstiprina *Cerestar* rakstisko paziņojumu, saskaņā ar kuru bijušajam *ADM* pārstāvim aizliegtajā vienošanās ir bijusi aizsācēja loma — [viņš] vadījis "Sherpa" sanāksmes, gatavojis argumentus un sniedzis apstiprināšanai paredzētos saskaņojamo cenu sarakstus. Saskaņā ar šo ziņojumu sevišķi aktīva loma saistībā ar aizliegto vienošanos bijusi citam *ADM* pārstāvim.

149. Šim pamatam, manuprāt, nevar piekrist. Vispirms, kā uzsver Komisija, Pārsūdzētā sprieduma 288. punktā nav norādīts, ka FIB ziņojums attiecībā uz tikko minēto jautājumu apliecinātu *Cerestar* rakstisko paziņojumu, bet tajā ir norādīts tikai tas, ka abi dokumenti viens otram atbilst. Turklāt Pirmās instances tiesa to ir konstatējusi, veicot ticamības pārbaudi *Cerestar* rakstiskajam paziņojumam, kurš bija pretrunā apgalvojumiem, ko bijušais *ADM* pārstāvis Komisijai pauda administratīvā procesa gaitā. Pirmās instances tiesa ir atzinusi *Cerestar* rakstisko paziņojumu par ticamāku ne vien tāpēc, ka tas atbilda FIB ziņojumam, bet arī tāpēc, ka nebija apstrīdēts tas, ka *Cerestar* nav bijusi aktīva loma aizliegtajā vienošanās, un tāpēc, ka bijušā *ADM* pārstāvja paziņojumi Komisijai bija "[sniegti] *in tempore suspecto*" [101]. Tomēr prasītāja neizvirza iebildumus par šiem pēdējiem minētajiem Pirmās instances tiesas secinājumiem.

150. Ar otro no minētajiem pamatiem prasītāja norāda uz Pārsūdzētā sprieduma pamatojuma trūkumu daļā, kurā ir noraidīts arguments, ar kuru prasītāja bija norādījusi, ka *Cerestar* rakstiskajam paziņojumam par bijušā *ADM* pārstāvja lomu "Sherpa" sanāksmēs, nav nekādas ticamības, jo *Cerestar* nav varējusi nedz norādīt kādu no šīm sanāksmēm, nedz sniegt sīkas ziņas par tajās apspriestajiem jautājumiem.

100 — 2006. gada 21. septembra spriedums lietā C-167/04 P *JCB Service*/Komisija (Krājums, I-8935. lpp., 107. punkts un tajā minētā judikatūra).

101 — Skat. Pārsūdzētā sprieduma 288. un 290. punktu.

151. Man šķiet, ka arī šis pamats ir noraidāms. Pirmās instances tiesa Pārsūdzētā sprieduma 289. punktā būtībā ir uzsvērusi — fakts, ka *Cerestar* nav varējusi sniegt sīkas ziņas par šīm aizliegtās vienošanās sanāksmēm, neliedz tai norādīt, ka minētās sanāksmes organizēja un vadīja bijušais *ADM* pārstāvis.

G — *Par prasību pret Apstrīdēto lēmumu: vai Komisija ir pietiekami pierādījusi* ADM *pārstāvja aizsācēja lomu aizliegtajā vienošanās*

154. No apsvērumiem, ko esmu izklāstījis attiecībā uz to, ka Komisija ir izmantojusi FIB ziņojumu, lai pierādītu, ka aizliegtās vienošanās aizsācējs uzņēmums bija *ADM*, izriet, ka, tā kā šāda izmantošana nebija likumīga, Komisijai, izvērtējot *ADM* lomu, nevajadzēja ņemt vērā Apstrīdētā lēmuma 265. apsvērumā minētos faktiskos apstākļus, kas izrietēja tikai no minētā ziņojuma.

152. Visbeidzot, ar trešo no minētajiem pamatiem prasītāja apgalvo, ka Pārsūdzētā sprieduma 290. punktā Pirmās instances tiesa ir kļūdaini uzskatījusi, ka prasītāja nevar tiesas procesā apstrīdēt *Cerestar* rakstiskā paziņojuma pareizību, jo nav to apstrīdējusi administratīvā procesa gaitā. Taču piekrītu Komisijas viedoklim, ka minētajā iebildumā ir acīmredzami nepareizi izprasts iepriekš minētais punkts, kurā Pirmās instances tiesa, nebūt neapstiprinot, ka prasītāja būtu zaudējusi šo iespēju, ir vienīgi norādījusi, ka atzīst — *Cerestar* rakstiskajam paziņojumam ir "lielāks pierādījuma spēks" nekā bijušā *ADM* pārstāvja paziņojumam, tāpēc no tā vien, ka abi paziņojumi viens otram neatbilst, nevar secināt, ka pirmais no tiem nav pareizs.

155. Tādēļ, izskatot prasību pret Apstrīdēto lēmumu, ir jāpārbauda — ko ierosinu Tiesai veikt saskaņā ar tās Statūtu 61. panta pirmo daļu un ņemot vērā apsvērumus, kurus esmu izklāstījis šo secinājumu 57.–59. punktā —, vai *ADM* atzīšana par aizliegtās vienošanās aizsācēju uzņēmumu var būt pamatota vienīgi ar apstākļiem, kas norādīti Apstrīdētā lēmuma 266. apsvērumā un iekļauti *Cerestar* rakstiskajā paziņojumā. Atgādinu, ka jautājums ir par *Cerestar* "iespaidu", ka bijušajam *ADM* pārstāvim ir aizsācēja loma, un faktu, ka viņš vadījis "Sherpa" sanāksmes un nodarbojies "ar argumentu sagatavošanu un saskaņojamo cenu sarakstu sniegšanu".

153. Tādēļ apelācijas sūdzības pamati attiecībā uz *Cerestar* rakstisko paziņojumu, manuprāt, ir jānoraida.

156. Manuprāt, pašam iepriekš minētajam *Cerestar* "iespaidam" vien nevar piešķirt īpašu nozīmi, jo uzņēmuma kvalifikācijai par

aizliegtas vienošanās aizsācēju uzņēmumu ir jābūt pamatotai ar konkrētiem faktiem, nevis ar citu aizliegtās vienošanās dalībnieku iespaidiem vai viedokļiem. Attiecībā uz konkrētiem faktiem, man šķiet — tas, ka bijušais *ADM* pārstāvis vadīja "Sherpa" sanāksmes un sagatavoja argumentus un ierosinājumus, liecina, ka prasītājai ir bijusi aktīva loma aizliegtajā vienošanās, taču tie nav pietiekami, lai ar tiem pamatotu secinājumu par aizsācēja lomu. Ir skaidrs, ka aizliegtās vienošanās būtiskie lēmumi tika pieņemti "Masters" sanāksmēs, kurās piedalījās hierarhijas augstākā ranga vadītāji, un ka šīs sanāksmes, kā apliecina *Cerestar*, parasti vadīja *Hoffmann-La Roche* un *Jungbunzlauer* pārstāvji, bet Komisija neuzskatīja pēdējo minēto par aizliegtās vienošanās aizsācēju uzņēmumu. Turklāt no tā paša *Cerestar* rakstiskā paziņojuma izriet, ka bijušais *ADM* pārstāvis, vadot "Sherpa" sanāksmes, "regulāri sniedza "Masters" sanāksmēs panākto vienošanos pārskatu" [102]. Turklāt pati Komisija Apstrīdētā lēmuma 273. apsvērumā ir norādījusi, ka "arī citi aizliegtās vienošanās dalībnieki veica darbības, kas nereti bija saistītas ar aizsācēja lomu, piemēram, vadīja sanāksmes, centralizēja datu savākšanu un izplatīšanu".

157. Tādēļ man šķiet — to, ka *ADM* bijusi aizsācēja loma aizliegtajā vienošanās par citronskābi, nevar uzskatīt par pietiekami pierādītu.

102 — Apelācijas sūdzības 15. pielikums, 3. lpp.

158. Tāpēc ierosinu Tiesai arī šajā sakarā atcelt naudas soda pamatsummas palielinājumu par 35 %, ko Komisija piemērojusi prasītājai Apstrīdētajā lēmumā.

H — *Par sesto apelācijas sūdzības pamatu attiecībā uz to, ka nav atzīts atbildību mīkstinošs apstāklis saistībā ar to, ka* ADM *ir izstājusies no aizliegtas vienošanās līdz ar ASV konkurences aizsardzības iestāžu iejaukšanos*

1) Pirmās instances tiesas apsvērumi

159. Pirmās instances tiesā prasītāja bija iebildusi, ka Komisija tai nav piemērojusi atbildību mīkstinošo apstākli, kas minēts Pamatnostādņu 3. punkta trešajā ievilkumā, proti, "pārkāpumu pārtraukšana, tiklīdz iejaucas Komisija (jo īpaši tad, ja tā veic pārbaudes)". Uzsverot, ka ir izbeigusi dalību aizliegtajā vienošanās par citronskābi uzreiz pēc kratīšanas, ko FIB veica tās telpās Amerikas Savienotajās Valstīs 1995. gada jūnijā [103], prasītāja apgalvoja — tas, ka Komisija nav piemērojusi iepriekš minēto atbildību

103 — Patiesībā pastāv neskaidrība par faktu, ka *ADM* dalība aizliegtajā vienošanās par citronskābi ir izbeigta *sakarā ar* tās telpu kratīšanu, ko FIB veica 1995. gada jūnijā. Apstrīdētajā lēmumā ir apstiprināts, ka *ADM* dalība aizliegtajā vienošanās ir turpinājusies līdz 1995. gada maijam (skat. 247. apsvērumu un 1. panta otro daļu), un *ADM* atbildē uz paziņojumu par iebildumiem (5.2. punkts) bija norādījusi, ka ir pārtraukusi šo dalību pēc savas ierosmes 1995. gada maijā, "kad aizliegtā vienošanās pārstāja darboties un pirms iestāžu iejaukšanās". Apstrīdētajā lēmumā tomēr ir vairāk nekā viena norāde par to, ka *ADM* dalība aizliegtajā vienošanās beidzās 1995. gada jūnijā ar FIB kratīšanu (skat. 128. un 193. apsvērumu).

mīkstinošo apstākli, ir pretrunā samērīguma principam un tas, ka Komisija ir pieņēmusi pretēju lēmumu agrākā lietā, kurā bijuši līdzīgi apstākļi, ir pretrunā vienlīdzīgas attieksmes principam.

160. Ar labi izstrādātu pamatojumu, kas izklāstīts Pārsūdzētā sprieduma 331.–346. punktā, Pirmās instances tiesa ir noraidījusi abus iepriekš minētos iebildumus.

161. Pirmkārt, Pirmās instances tiesa ir atzinusi, ka "Pamatnostādņu 3. punkta trešajā daļā [ievilkumā] ietvertā norma ir interpretējama šauri, lai tā nemazinātu EKL 81. panta 1. punkta lietderīgo iedarbību". Šīs normas interpretācija, kas balstīta uz [pilnībā burtisku] analīzi, kura "varētu likt domāt, ka fakts vien, ka pārkāpuma izdarītājs izbeidz pārkāpumu, līdzko Komisija iejaucas, vienmēr un bez izņēmuma ir uzskatāms par vainu [atbildību] mīkstinošu apstākli", "samazinātu lietderību tiesību normām, kuras paredzētas efektīvas konkurences nodrošināšanai, jo tā vājinātu gan soda sankciju, kuru varētu uzlikt pēc [sakarā ar] EKL 81. panta pārkāpuma[-u], gan šādas soda sankcijas preventīvo iedarbību". Kā norāda Pirmās instances tiesa, "[..] pārkāpuma izbeigšana tikai pēc tam, kad iejaukusies Komisija, nevarētu būt pielīdzināma nopelniem, kas saistīti ar pārkāpumu izdarījušās personas autonomu iniciatīvu, bet ir tikai pienācīga un parasta reakcija uz šādu iejaukšanos", "vienīgi iezīm[ējot] pārkāpumu izdarījušās personas atgriešanos pie likuma prasībām atbilstošas rīcības". "Tā rezultātā šī [Pamatnostādņu] norma [ir] interpretējama tādējādi, ka tikai attiecīgās lietas īpašie apstākļi, kuros pieņēmums par pārkāpuma izbeigšanu, līdzko iejaukusies Komisija, ir īstenojies, varētu attaisnot [pēdējā minētā] apstākļa kā vainu [atbildību] mīkstinoša apstākļa ņemšanu vērā [..] [104]."

162. Otrkārt, Pirmās instances tiesa ir uzskatījusi, ka "šīs lietas īpašajā kontekstā" "tas, ka *ADM* ir [izbeigusi] pārkāpumu pēc pirmā konkurences iestādes brīdinājuma, nevar būt vainu [atbildību] mīkstinošs apstāklis", jo, tā kā jautājums bija par "slepenu aizliegto vienošanos, kuras mērķis ir fiksēt cenas un sadalīt tirgus", nebija "nekādu šaubu, ka [..] ir izdarīts tīšs pārkāpums" [105].

163. Visbeidzot, Pirmās instances tiesa ir norādījusi, ka "apstāklis, ka Komisija agrākajā lēmumu pieņemšanas praksē ir vērtējusi kādu rīcību konkrētā veidā, nenozīmē, ka tai būtu jāvērtē šāda rīcība tādā pašā veidā tad, kad tā pieņem vēlāku lēmumu", un katrā ziņā, ka agrākā lieta, uz kuru atsaukusies prasītāja, nevar likt pārskatīt [Pirmās instances tiesas] veikto analīzi, jo tajā izpaužas tikai Komisijas vērtējums [106].

104 — Pārsūdzētā sprieduma 335.–338. punkts.
105 — Pārsūdzētā sprieduma 339.–342. punkts.
106 — Pārsūdzētā sprieduma 345. punkts.

2) Lietas dalībnieku argumenti

164. Ar šo apelācijas sūdzības pamatu prasītāja pārmet Pirmās instances tiesai, ka tā ar iepriekš izklāstītajiem apsvērumiem ir pārkāpusi principu, saskaņā ar kuru Komisijai ir jāievēro noteikumi, ko tā pati sev noteikusi, vai neievērošanas gadījumā jānorāda iemesli, kuru dēļ tā no šiem noteikumiem atkāpjas. Prasītāja šajā sakarā izvirza dažādus argumentus, ar kuriem tā pēc būtības:

— kritizē Pirmās instances tiesas veikto Pamatnostādņu 3. punkta trešā ievilkuma interpretāciju, kurā īsts pienākums ir sajaukts ar vienkāršu Komisijas iespēju noteikt naudas soda apmēra samazinājumu gadījumā, ja pārkāpums ir izbeigts pirms tās pirmās iejaukšanās;

— katrā ziņā iebilst pret to, ka Pirmās instances tiesa nav atzinusi, ka Komisija nav izpildījusi pienākumu norādīt iemeslus, kuru dēļ tā nebija paredzējusi šajā gadījumā izmantot savas pilnvaras novērtēt, vai dalības pārtraukšana aizliegtajā vienošanās pēc pirmās ASV iestāžu iejaukšanās ir pamats samazināt naudas soda apmēru.

3) Vērtējums

165. Savukārt Komisija norāda, ka Pirmās instances tiesa ir padziļināti pārbaudījusi prasītājas izvirzītos tiesiskos pamatus, pareizi interpretējusi attiecīgās Pamatnostādņu normas un pareizi novērtējusi šīs lietas apstākļus, pamatoti secinot, ka *ADM* dalības pārtraukšana aizliegtajā vienošanās, līdzko FIB veicis kratīšanu tās telpās, nav atbildību mīkstinošs apstāklis.

166. Uzreiz vēlos norādīt, ka piekrītu Pirmās instances tiesas paustajai domai, saskaņā ar kuru tas, ka uzņēmums pārtrauc dalību slepenā aizliegtajā vienošanās, kas ir acīmredzami prettiesiska, nav apstāklis, kurš būtiski mazinātu pārkāpuma smagumu un kuru dēļ tiktu piemērots naudas soda apmēra samazinājums [107].

167. Tomēr nepiekrītu [108] pamatojumam, ar kādu Pirmās instances tiesa ir noraidījusi prasītājas izvirzīto tiesisko pamatu par samē-

107 — Šajā sakarā skat. arī ģenerāladvokātes Trstenjakas [*Trstenjak*] 2008. gada 15. maija secinājumus lietā C-510/06 P *Archer Daniels Midland*/Komisija (atrodas izkatīšana Tiesā, 232. punkts) attiecībā uz aizliegto vienošanos par nātrija glukonātu.

108 — Pretēji ģenerāladvokātes Trstenjakas viedoklim iepriekšējā zemsvītras piezīmē minētajos secinājumos.

rīguma principa pārkāpumu, jo nav piemērots aplūkojamais atbildību mīkstinošais apstāklis. Uzskatu īpaši, ka prasītāja pamatoti pārmet Pirmās instances tiesai, ka tā ir kļūdaini interpretējusi Pamatnostādņu 3. punkta trešo ievilkumu.

168. Kā ir atzīts Pārsūdzētā sprieduma 335. punktā, šīs normas vārdiskā formulējuma doma ir tāda — fakts vien, ka pārkāpuma izdarītājs izbeidz pārkāpumu, līdzko Komisija iejaucas, ir atbildību mīkstinošs apstāklis. Nekas šajā normā nerada pamatu veikt iespējamu nošķīrumu vai piemērot attiecīgu labvēlīgu noteikumu "tikai īpaš[os] apstākļ[os]". No otras puses, vienīgi jaunajās 2006. gada pamatnostādnēs [109] Komisija, iekļaujot Pamatnostādņu 3. punkta trešā ievilkuma formulējumu, ir norādījusi, ka atbildību mīkstinošais apstāklis, kas izpaužas pārkāpuma izbeigšanā tūlīt pēc Komisijas iejaukšanās, "neattiecas uz gadījumiem, kad noslēgtas slepenas vienošanās vai piekopta slepena prakse (jo īpaši saistībā ar karteļiem)".

169. Tieši tāpēc, nepiemērojot kritēriju, atbilstoši kuram *in claris non fit interpretatio*, Pirmās instances tiesa ir atzinusi, ka Pamatnostādņu 3. punkta trešais ievilkums ir jāinterpretē šauri, kā rezultātā tas ir piemērojams tikai "īpaš[os] apstākļ[os]", norādīdama uz faktu, ka, "ja pārkāpuma izbeigšana, līdzko iejaukusies Komisija, būtu atzīstama par vainu [atbildību] mīkstinošu apstākli, tas neattaisnojami kavētu EKL 81. panta 1. punkta lietderīgo iedarbību, vājinot kā soda sankciju, tā arī tās preventīvo iedarbību".

170. Vēl jo vairāk, šis apgalvojums man šķiet samākslots. Papildus faktam, ka pašā EKL 81. panta 1. punktā nav paredzētas nekādas sankcijas, bet tikai aizliegums, nesaprotu, kā šāda atbildību mīkstinoša apstākļa principiāla atzīšana var tieši kaitēt šī panta vai katrā ziņā EKL 83. panta un Regulas Nr. 17 15. panta, kuri attiecas uz naudas sodu uzlikšanu, lietderīgajai iedarbībai, pieņemot, ka apmēru, par kādu var samazināt naudas sodu, kurš no tiem izriet, var pielāgot attiecīgās lietas pazīmēm un tas var būt pat viszemākais, tādējādi neietekmējot naudas soda preventīvo iedarbību.

171. Jānorāda, ka Pamatnostādnēs atbildību pastiprinošu apstākļu vidū atbilstoši 2. punktam nav minēta pārkāpuma turpināšana pēc Komisijas iejaukšanās. Tāpēc var domāt, ka Pamatnostādnēs pret uzņēmumiem, kas piedalās aizliegtā vienošanās [un] kas atšķirīgi reaģē uz Komisijas iejaukšanos — vieni izbeidzot, citi turpinot pārkāpumu —, ir paredzēta atšķirīga attieksme, nosakot prēmiju (naudas soda samazinājumu), kas piemērojama pirmajā minētajā gadījumā, kā arī sodot (naudas soda palielinājums) otrajā gadījumā.

109 — Pamatnostādnes naudas soda aprēķināšanai, piemērojot Regulas (EK) Nr. 1/2003 23. panta 2. punkta a) apakšpunktu (OV 2006, C 210, 2. lpp.). Skat. 29. punkta pirmo ievilkumu.

172. Tomēr Pamatnostādņu 3. punkta trešā ievilkuma interpretācija tādā veidā, kas atbilst tā vārdiskajam formulējumam, ko vēlas panākt prasītāja, nenozīmē atzīt, ka Komisijai *ikvienā gadījumā* vienkāršs fakts, ka pārkāpums ir izbeigts, līdzko tā iejaukusies, būtu jāuzskata par atbildību mīkstinošu apstākli. Prasītāja ir pamatoti atgādinājusi, ka saskaņā ar judikatūru Komisija var atkāpties no Pamatnostādnēm ar nosacījumu, ka tā izklāsta iemeslus, kuru dēļ tai nākas šādi rīkoties, un ka tie atbilst vienlīdzības principam [110].

173. Tāpēc uzskatu, ka Pamatnostādņu 3. punkta trešo ievilkumu var interpretēt tādējādi, ka pārkāpuma izbeigšana, līdzko notikusi šāda iejaukšanās, principā un tātad ne tikai īpašos apstākļos, kā atzīts Pārsūdzētajā spriedumā, tiek atlīdzināta, samazinot naudas soda pamatsummu.

174. Šī interpretācija tomēr nenozīmē, ka Pirmās instances tiesai noteikti vajadzēja saskaņā ar iepriekš minēto normu atzīt atbildību mīkstinošo apstākli par labu prasītājai un tādēļ samazināt tai naudas soda pamatsummu.

110 — Skat. iepriekš 15. zemsvītras piezīmē minēto spriedumu apvienotajās lietās *Dansk Rørindustri* u.c./Komisija, 209. punkts.

175. Pirmās instances tiesai, kurai atbilstoši EKL 229. pantam un Regulas Nr. 17 17. pantam būtībā ir jurisdikcija arī attiecībā uz naudas sodiem, kuri uzlikti saskaņā ar šo regulu, "ir tiesības ne tikai pārbaudīt noteiktā soda likumību, bet arī ar savu vērtējumu aizstāt Komisijas vērtējumu", un tā var atcelt, samazināt vai palielināt Komisijas uzlikto naudas sodu, ja tai tiek lūgts izvērtēt tā apmēru [111]. Tādējādi, kā ģenerāladvokāts Džeikobss [*Jacobs*] jau ir norādījis savos secinājumos lietā *JCB Service*/Komisija [112], Pamatnostādnes Pirmās instances tiesai nav saistošas.

176. Tādējādi Pirmās instances tiesa varēja noraidīt prasītājas iebildumu, izmantojot tieši tos argumentus, kas izklāstīti Pārsūdzētā sprieduma 336., 340. un 341. punktā — kuriem, manuprāt, var pilnībā piekrist [113] un kuru galvenā doma būtībā ir tāda, ka izbeigt pārkāpumu, kura prettiesiskums ir acīmredzams, ir "pienācīga un parasta" reakcija uz Komisijas iejaukšanos —, tomēr darot to saistībā ar vērtējumu, kurš veikts attiecībā uz iespējamību, proti, kurā ir izskaidroti izvēļu [varianti], kas izraudzīti saistībā ar rīcības brīvību, kuru Kopienu likumdevējs nodevis tiesai.

111 — 2007. gada 8. februāra spriedums lietā C-3/06 P *Groupe Danone*/Komisija (Krājums, I-1331. lpp., 61. un 62. punkts). Skat. arī ģenerāladvokātes Kokotes [*Kokott*] 2005. gada 8. decembra secinājumus 2006. gada 21. septembra spriedumam C-113/04 *Technische Unie*/Komisija (Krājums, I-8831. lpp., 132. punkts) un ģenerāladvokāta Pojareša Maduru [*Poiares Maduro*] 2006. gada 16. novembra secinājumus minētajam spriedumam lietā *Groupe Danone*/Komisija, 45. un 48. punkts.

112 — 2005. gada 15. decembra secinājumi iepriekš 100. zemsvītras piezīmē minētajam spriedumam, 141. punkts.

113 — Izņemot, kā norādīju iepriekš, 336. punkta divas pēdējās rindiņas, kuras attiecas uz soda sankcijas vājināšanu un tās preventīvo iedarbību.

177. Tāpēc šis apelācijas sūdzības pamats, manuprāt, ir jāapmierina tiktāl, ciktāl tajā Pirmās instances tiesai ir pārmests, ka tā ir pieļāvusi tiesību kļūdu Pamatnostādņu interpretācijā. Pārsūdzētais spriedums attiecībā uz šo jautājumu ir jāatceļ. Tā kā šī tiesvedības stadija to ļauj, tad tiesisko pamatu, ko prasītāja izvirzījusi pirmajā instancē, var izskatīt vēlreiz, un, manuprāt, Tiesa to noraidīs, īstenojot savu jurisdikciju pēc būtības, kāda tai arī piemīt, kad tā pieņem galīgo spriedumu attiecīgā lietā saskaņā ar Statūtu 61. panta pirmo daļu [114].

I — *Par devīto apelācijas sūdzības pamatu attiecībā uz aizliegtās vienošanās konkrētu ietekmi uz tirgu*

1) Pirmās instances tiesas apsvērumi

178. Pirmās instances tiesā prasītāja, izvirzot dažādus iebildumus, ir apgalvojusi, ka Komisija nav pietiekami pierādījusi to — kā saskaņā ar Pamatnostādņu 1.A punkta pirmo daļu [115] atzīts Apstrīdētajā lēmumā —, ka konstatētā aizliegtā vienošanās ir konkrēti ietekmējusi tirgu. Apelācijas sūdzībā tā šajā sakarā kritizē vienīgi vērtējumus, ar kuriem Pirmās instances tiesa Pārsūdzētā sprieduma 198.–203. punktā ir noraidījusi tās argumentu, atbilstoši kuram iepriekš minēto ietekmi nevarēja uzskatīt par pierādītu, jo Komisija iepriekš nebija noteikusi attiecīgā produkta tirgu. Prasītāja bija secinājusi, ka minētais tirgus bija jānosaka saistībā ar analīzi, kuras mērķis ir konstatēt aizliegtās vienošanās ietekmi, lai izvērtētu pārkāpuma smagumu, uzsverot, ka Apstrīdētajā lēmumā nebija neviena secinājuma, saskaņā ar kuru citronskābe[s] [tirgus] būtu attiecīgā produkta tirgus [116].

179. Pirmās instances tiesa ir noraidījusi minēto argumentu, būtībā pamatojoties uz šādiem apsvērumiem:

"198 Iesākumā ir jākonstatē, ka Lēmumā Komisija neanalizēja, vai attiecīgā produkta tirgus ir jāierobežo tikai ar citronskābes tirgu vai arī, kā norāda *ADM*, jāpieņem plašāks skatījums, kurš ietver citronskābes aizstājējus. Zem nosaukumiem "Attiecīgais produkts" [..] un "Citronskābes tirgus" [..] Komisija tikai aprakstīja dažādus citronskābes pielietojumus, kā arī citronskābes tirgus lielumu.

199 Ekspertu ziņojumā, ko *ADM* iesniedza Komisijai administratīvā procesa laikā,

114 — Skat. 1999. gada 8. jūlija spriedumu lietā C-49/92 P Komisija/*Anic Partecipazioni* (*Recueil*, I-4125. lpp., 218. punkts).

115 — Saskaņā ar šo normu, "novērtējot pārkāpuma smagumu, jāņem vērā" cita starpā "tā [..] faktiskā [konkrētā] ietekme uz tirgu gadījumos, kad to iespējams noteikt".

116 — Skat. pieteikumu par lietas ierosināšanu pirmajā instancē, 7.2.3. punkts.

attiecīgo produktu tirgus ir definēts kā plašāks, kas ietver aizstājējus, it īpaši fosfātus un minerālās skābes. Tomēr Lēmumā Komisija neanalizēja *ADM* argumentus saistībā ar nepieciešamību pieņemt plašāku attiecīgā produkta tirgus definīciju.

200 Ņemot vērā minēto, ir jānorāda, ka *ADM* argumentāciju varētu pieņemt vienīgi tad, ja *ADM* varētu pierādīt, ka, ja Komisija būtu definējusi attiecīgo produktu tirgu saskaņā ar *ADM* apgalvojumiem, Komisija nebūtu varējusi konstatēt ietekmi uz tirgu, kas sastāv no citronskābes un tās aizstājēju tirgus. [..]

201 Saistībā ar cenu un pārdošanas kvotu attīstības analīzi, ko Komisija veica Lēmuma 213. un nākamajos punktos, *ADM* nav izdevies pierādīt, ne arī iesniegt pierādījumus, kas, apskatīti kopā, veidotu saskaņotu ekonomisko rādītāju kopainu, kas ar saprātīgu iespējamību norādītu, ka aizliegtās vienošanās ietekme uz tirgu, kas ietver citronskābes aizvietotāju tirgu, nebūtu vispār vai vismaz tā būtu neievērojama. Ekspertu ziņojumā, kurā tika postulēts, ka tirgus ir jādefinē daudz plašāk, analīze par aizliegtās vienošanās konkrēto ietekmi uz cenu attīstību aprobežojās tikai ar citronskābes tirgu."

2) Lietas dalībnieku argumenti

180. Apelācijas sūdzībā prasītāja secina — tā kā Pārsūdzētā sprieduma 198. punktā ir pareizi konstatēts, ka Komisija nav definējusi attiecīgā produkta tirgu, tad Pirmās instances tiesa nevarēja nonākt pie secinājuma, ka Komisija ir pierādījusi, ka aizliegtā vienošanās ir ietekmējusi tirgu. Prasītāja apgalvo, ka attiecīgā produkta tirgus definīcija ir būtiska, lai pārbaudītu aizliegtās vienošanās ietekmi, it īpaši uzsverot, ka aizliegtai vienošanās par kāda produkta cenām nevar būt ietekme, ja patērētāji var vērst pieprasījumu uz aizstājējproduktiem, un ka vispārējs [aizstājējproduktu] cenu vai pieprasījuma pieaugums var noteikt tā produkta cenas pieaugumu, uz kuru attiecas aizliegtā vienošanās, neatkarīgi no šīs aizliegtās vienošanās. Uzskatīdama, ka prasītājai ir pienākums pierādīt, ka tad, ja produkta tirgus būtu definēts tā, kā prasītāja piedāvājusi, Komisijai vajadzētu konstatēt, ka pārkāpums nav ietekmējis šo tirgu, Pirmās instances tiesa ir kļūdaini uzlikusi prasītājai pierādīšanas pienākumu attiecībā uz aizliegtās vienošanās ietekmi, kas tomēr ir jāpilda Komisijai. Pirmās instances tiesa ir pārkāpusi principu, atbilstoši kuram Komisijai ir jāievēro noteikumi, ko tā pati sev nosaka, piemēram, tie, kuri ir ietverti Pamatnostādnēs. Tādējādi, tā kā aizliegtās vienošanās ietekme uz tirgu nav pierādīta, naudas soda apmēru vajadzētu samazināt.

181. Atzīstot, ka Pirmās instances tiesa nav noteikusi, ka Apstrīdētajā lēmumā trūktu tirgus definīcijas, Komisija izslēdz iespēju, ka Pirmās instances tiesa būtu pieļāvusi kļūdu attiecībā uz pierādīšanas pienākumu, un uzskata, ka ar šo pamatu prasītāja patiesībā mēģina panākt, lai Tiesa izskatītu faktisku jautājumu, saistībā ar kuru tā tiesvedības laikā pirmajā instancē nav sniegusi nepieciešamos pierādījumus. Tiesas sēdē tās pārstāvis piebilda — katrā ziņā attiecīgā produkta tirgus analīze šajā gadījumā nav bijusi vajadzīga.

3) Vērtējums

182. Tomēr ir jānorāda, ka ar attiecīgā produkta tirgus noteikšanu prasītāja saprot pienācīgu visu to produktu vai pakalpojumu identificēšanu, kas to pazīmju dēļ ir īpaši piemēroti, lai apmierinātu pastāvīgās vajadzības, un ko nav viegli aizstāt ar citiem produktiem [117]; šo identificēšanu Komisija veic, piemērojot EKL 81. un 82. pantu un saskaņā ar Kopienas mēroga koncentrāciju kontroli. Jautājums ir par darbību, kura kopā ar attiecīgā ģeogrāfiskā tirgus identificēšanu ļauj noteikt konkurences spiedienu, kādu uz attiecīgiem uzņēmumiem ir radījusi atsevišķa rīcība tirgū vai koncentrācija, un tādējādi novērtēt to varu tirgū.

183. Kā pati Komisija atgādina savā Paziņojumā par jēdziena "konkrētais tirgus" definīciju Kopienu konkurences tiesībās [118], "jēdziens "konkrētais tirgus" atšķiras no citām tirgus definīcijām, kas bieži lietotas citos kontekstos. Piemēram, uzņēmumi bieži lieto terminu "tirgus", attiecinot to uz teritoriju, kurā tie pārdod savus produktus, vai vispārīgi apzīmējot nozari vai jomu, kurai tie pieder". Tas tomēr var vispārīgi attiekties uz kāda produkta (piemēram, citronskābes) tirgu kā jomu, kurā sastopas šī produkta pieprasījums un piedāvājums, atkāpjoties no fakta, ka var būt tādi produkti, ar kuriem to var aizstāt un pēc kuriem pieprasījums un piedāvājums var mijiedarboties ar šī produkta pieprasījumu un piedāvājumu. Turpmāk, runājot par attiecīgā produkta tirgu, atsaukšos uz iepriekšējā punktā raksturoto attiecīgā produkta tirgus jēdzienu pretstatā produkta tirgus jēdzieniem vispārīgākā nozīmē.

184. Prasītājas iebildums rosināja Pirmās instances tiesu lemt par jautājumu, vai nolūkā novērtēt tādas aizliegtās vienošanās sekas, kura ir aizliegta ar EKL 81. pantu, saistībā ar pārkāpuma smaguma noteikšanu noteikti ir nepieciešama attiecīgā produkta tirgus definīcija vai arī to var veikt vienīgi attiecībā uz produktu, kas bija aizliegtās vienošanās priekšmets, proti, neaplūkojot to, vai pastāv citi produkti, kuri no patērētāju viedokļa, iespējams, būtu savstarpēji aizstājami ar šo produktu.

117 — Attiecībā uz visu [norādīto] iepriekš 10. zemsvītras piezīmē minētais spriedums lietā *Michelin*/Komisija, 37. punkts.

118 — OV 1997, C 372, 5. lpp. (3. punkts).

185. Šis apelācijas sūdzības pamats ir pamatots ar domu, ka Pirmās instances tiesa ir konstatējusi, ka Apstrīdētajā lēmumā nav attiecīgā produkta tirgus definīcijas, un ka tā būtībā ir kļūdaini uzskatījusi, ka, lai novērtētu aizliegtās vienošanās ietekmi uz tirgu, šajā lietā minētā definīcija nav nepieciešama.

186. Lai gan Pirmās instances tiesas izklāstītie apsvērumi šajā jautājumā nav sevišķi skaidri un Komisija vērš uzmanību uz to, ka Pirmās instances tiesa nav pārmetusi Komisijai, ka tā nav noteikusi tirgu, es uzskatu, ka no Pārsūdzētā sprieduma 198. un 199. punkta pietiekami skaidri izriet, ka Komisija ir ņēmusi vērā tikai produktu "citronskābe", nemēģinot pārbaudīt, vai tas ir aizstājams ar citiem produktiem. Fakts, ka Pirmās instances tiesa ir norādījusi, ka Apstrīdētajā lēmumā ir atsauce uz "citronskābes tirgu", nevar nozīmēt, ka Pirmās instances tiesa būtu atzinusi, ka Komisija ir centusies definēt attiecīgā produkta tirgu.

187. Toties pati Komisija, lai gan pirmajā instancē iesniegtajā atbildē uz repliku bija apgalvojusi, ka Apstrīdētajā lēmumā "ir skaidri norādīts, ka produkta tirgus, kurš jāņem vērā, bija citronskābes tirgus" [119], atbildot uz Pirmās instances tiesas uzdotajiem rakstveida jautājumiem, ir paziņojusi, ka ar šo norādi nedomā apgalvot, ka būtu veikusi "*visaptverošu un sīku* attiecīgā produkta tirgus analīzi" [120], kāda paredzēta iepriekš šo secinājumu 183. punktā minētajā paziņojumā, jo šāda analīze nav nepieciešama, lai šajā lietā pārbaudītu visus iespējamos citronskābes aizstājējus. Vēl jo vairāk, minētajā atbildē Komisija piebilda, ka Apstrīdētajā lēmumā bija vienkārši "raksturoti *produkti, kuri attiecās uz aizliegto vienošanos*, kā arī šo produktu piedāvājums un pieprasījums" [121]; šis apgalvojums izslēdz iespēju, ka tā būtu veikusi *jebkādu* attiecīgā produkta tirgus analīzi.

188. Tomēr uzskatu, ka prasītāja nav kļūdījusies, apgalvojot, ka Pirmās instances tiesa ir atzinusi, ka Komisija nav centusies definēt attiecīgā produkta tirgu, bet ir vienkārši aplūkojusi *produktu* "citronskābe" un attiecīgo tirgu vispārīgā nozīmē.

189. Ja par pamatotu būtu uzskatāma prasītājas tēze, ka, lai varētu konstatēt aizliegtās vienošanās konkrēto ietekmi uz tirgu saistībā ar pārkāpuma smaguma vērtējumu, vienmēr ir nepieciešama attiecīgā produkta tirgus analīze, tad apelācijas sūdzībā paustais prasītājas apgalvojums, ka pamatojums, kuru Pirmās instances tiesa izklāstījusi Pārsūdzētā sprieduma 200. un 201. punktā, nepamatoti nodod prasītājai pierādīšanas pienākumu, kas citādi ir uzlikts Komisijai, būtu pareizs. Ja Komisijai vajadzēja definēt attiecīgā produkta tirgu un Komisija to nav veikusi, aplūkodama vienīgi produktu "citronskābe", neņemdama vērā tās aizstājamību ar citiem produktiem,

119 — Atbilde uz repliku, 25. punkts.

120 — Skat. atbildi uz 1. jautājumu, 2. lpp. Neoficiāls tulkojums (izcēlums mans).

121 — Turpat, 3. lpp. Neoficiāls tulkojums (izcēlums mans).

Pirmās instances tiesai neatlika nekas cits kā konstatēt, ka Komisija nav to veikusi, un tai nevajadzēja prasīt, lai prasītāja pierādītu, ka attiecīgo tirgu, kurš noteikts tā, kā ierosinājusi prasītāja, aizliegtā vienošanās nav ietekmējusi.

190. Ar šo apelācijas sūdzības pamatu tātad rodas tiesību jautājums un netiek apstrīdēts Pirmās instances tiesas veiktais faktu vērtējums. Tādējādi tas ir pieņemams.

191. Attiecībā uz lietas būtību uzskatu, ka Pirmās instances tiesas vērtējumiem principā ir jāpiekrīt.

192. Šķiet, faktam, ka Pirmās instances tiesa ir izskatījusi prasītājas iebildumu tādā veidā, it kā tā mērķis būtu panākt konstatējumu, ka attiecīgā produkta tirgus definīcija ir *kļūdaina* [122], lai gan šis iebildums patiesībā bija vērsts uz to, lai panāktu konstatējumu, ka šis tirgus *nav* definēts, nav bijušas nekādas praktiskas sekas. Pirmās instances tiesa ir balstījusies uz šādu domu: tas, ka Komisija nav veikusi analīzi attiecībā uz citronskābes un citu produktu savstarpējo aizstājamību, praksē ir izpaudies tādējādi, ka ir ņemts vērā tāds attiecīgais tirgus, kurš aprobežojas ar citronskābi, lai gan prasītāja uzskatīja, ka tas ir plašāks. Savukārt iebildums, ko prasītāja ir izvirzījusi Pirmās instances tiesā, bija pamatots ar domu, ka Komisija ir uzskatījusi citronskābi par produkta tirgu vienīgi vispārīgā nozīmē. Taču būtībā tam, ka šie skatījumi ir dažādi, nav praktiskas nozīmes, jo prasītāja galvenokārt norāda uz faktu, ka, tā kā nav definēts attiecīgā produkta tirgus, Komisija nav pārbaudījusi aizliegtās vienošanās ietekmi uz to, kas, pēc tās uzskatiem, bija attiecīgā produkta tirgus, proti, tirgus, kurš aptver ne vien citronskābi, bet arī citus produktus.

193. Tāpat kā Komisija uzskatu, ka prasītājas tēze, saskaņā ar kuru, lai varētu konstatēt kādas aizliegtās vienošanās konkrēto ietekmi saistībā ar pārkāpuma smaguma vērtējumu, vienmēr ir jānosaka attiecīgā produkta tirgus, nav pamatota.

194. Vispirms ir jāatgādina, ka ne visiem vērtējumiem, kas Komisijai jāveic, piemērojot EK līguma noteikumus par konkurenci, ir nepieciešams iepriekš definēt attiecīgo tirgu.

122 — Skat. Pārsūdzētā sprieduma 194. un 203. punktu, kuros ir norādīts, attiecīgi, uz "kļūdām, definējot attiecīgo tirgu", un uz "kļūdainu attiecīgā produkta tirgus definīciju".

195. Attiecīgā tirgus definīcija, kā zināms, ir būtiska, piemēram, lai varētu konstatēt dominējošo stāvokli atbilstoši EKL 82. pantam [123].

196. Attiecībā uz EKL 81. pantu Tiesai ir bijusi iespēja apstiprināt, ka "attiecīgā tirgus definīcijai saistībā ar Līguma 85. panta 1. punkta [jaunajā redakcijā — EKL 81. panta 1. punkts] piemērošanu ir viens mērķis — noteikt, vai attiecīgā vienošanās var iespaidot tirdzniecību starp dalībvalstīm un vai tās mērķis vai sekas ir nepieļaut, ierobežot vai izkropļot konkurenci kopējā tirgū" [124]. Turklāt saskaņā ar Pirmās instances tiesas judikatūru pienākums definēt attiecīgo tirgu lēmumā, kas pieņemts atbilstoši EKL 81. pantam, nav absolūts, bet Komisijai tas ir uzlikts "*tikai tad, ja bez šādas definīcijas* nav iespējams noteikt, vai [attiecīgā aizliegtā vienošanās] var ietekmēt tirdzniecību starp dalībvalstīm un vai [tās] mērķis vai sekas ir nepieļaut, ierobežot vai izkropļot konkurenci kopējā tirgū" [125].

197. Turklāt attiecīgā tirgus definīcija šķiet nepieciešama, lai pārbaudītu, vai atsevišķā lietā ir izpildīti nosacījumi, kas paredzēti EKL 81. panta 3. punkta b) apakšpunktā, lai minētā panta 1. punktu varētu atzīt par nepiemērojamu [126], bet tā nav nepieciešama, lai pārbaudītu, vai ir izpildīti pārējie trīs nosacījumi, kas noteikti EKL 81. panta 3. punktā [127].

198. Arī attiecībā uz pārkāpuma smaguma noteikšanu nolūkā piemērot Regulas Nr. 17 15. pantu nepieciešamība iepriekš definēt attiecīgo tirgu ir jāvērtē saistībā ar īpašo vērtējumu, kādu paredzēts veikt.

199. Runājot par kādas aizliegtas vienošanās konkrētās ietekmes vērtējumu, man nešķiet, ka, lai pārbaudītu, vai aizliegtā vienošanās ir radījusi līdzīgu ietekmi, Komisijai katrā gadījumā būtu iepriekš jānosaka attiecīgais tirgus.

200. Šajā lietā Komisija ir konstatējusi, ka aizliegtā vienošanās ir ietekmējusi citronskābes cenas. Iebildumus, ko prasītāja pret

123 — Skat. cita starpā 1979. gada 31. maija spriedumu lietā 22/78 *Hugin*/Komisija (*Recueil*, 1869. lpp., 5. punkts), iepriekš 10. zemsvītras piezīmē minēto spriedumu lietā *Michelin*/Komisija, 37. punkts, un 2007. gada 13. decembra spriedumu lietā C-250/06 *United Pan-Europe Communications* u.c. (Krājums, I-11135. lpp., 21. punkts).

124 — 2006. gada 16. februāra rīkojums lietā C-111/04 P *Adriatica di Navigazione*/Komisija, 31. punkts.

125 — 2003. gada 19. marta spriedums lietā T-213/00 *CMA CGM* u.c./Komisija (*Recueil*, II-913. lpp., 206. punkts). Izcēlums mans. Skat. arī 2000. gada 6. jūlija spriedumu lietā T-62/98 *Volkswagen*/Komisija (*Recueil*, II-2707. lpp., 230. punkts) un 2004. gada 8. jūlija spriedumu lietā T-44/00 *Mannesmannröhren-Werke*/Komisija (Krājums, II-2223. lpp., 132. punkts).

126 — Šajā sakarā skat. iepriekš 118. zemsvītras piezīmē minēto Komisijas Paziņojumu par jēdziena "konkrētais tirgus" definīciju Kopienas konkurences tiesībās, 11. punkts, kā arī iepriekšējā zemsvītras piezīmē minēto spriedumu lietā *CMA CGM* u.c./Komisija, 226. punkts.

127 — Iepriekš 125. zemsvītras piezīmē minētais spriedums lietā *CMA CGM* u.c./Komisija, 226. punkts.

šo apgalvojumu ir izvirzījusi Pirmās instances tiesā, Pirmās instances tiesa ir noraidījusi, pamatojoties uz vērtējumu, kurš izklāstīts Pārsūdzētā sprieduma 152.–168. un 180.–193. punktā [un] kurš apelācijas sūdzībā nav apstrīdēts. Tādējādi minētā ietekme ir uzskatāma par galīgi apstiprinātu.

J — *Par apelācijas sūdzības pamatiem (septīto un astoto pamatu) saistībā ar tiesiskās paļāvības aizsardzības principa pārkāpumu attiecībā uz vērtējumu par* ADM *sadarbību administratīvā procesa gaitā*

201. Arī atzīstot, ka attiecīgā produkta tirgus šajā gadījumā līdzās citronskābei ietver citus produktus, joprojām ir spēkā tas, ka aizliegtā vienošanās ir ietekmējusi vismaz vienu šī hipotētiskā plašākā tirgus segmentu — segmentu, kuru veido tieši citronskābe. Konstatējusi šo ietekmi, Komisija, manuprāt, atbrīvojās no pienākuma pierādīt, ka aizliegtā vienošanās ir konkrēti ietekmējusi tirgu. Tajā brīdī prasītājai vajadzēja apstrīdēt šajā sakarā izdarīto secinājumu par minēto ietekmi, piemēram, apgalvojot un pierādot, ka šo ietekmi atsver pretēja ietekme, kādu aizliegtā vienošanās atstāj uz citiem šī plašākā tirgus segmentiem. Tomēr, kā Pirmās instances tiesa ir pareizi norādījusi Pārsūdzētā sprieduma 201. punktā, prasītāja nav iesniegusi nevienu pierādījumu, kas varētu likt domāt, ka tad, ja Komisija būtu ņēmusi vērā arī citronskābes aizvietotājus, tai vajadzētu secināt, ka aizliegtā vienošanās nav radījusi ietekmi uz šo plašāko tirgu vai arī šī ietekme ir bijusi neievērojama.

203. Pirmās instances tiesā prasītāja bija iebildusi pret Apstrīdēto lēmumu daļā, kurā tai bija atteikts piemērot Paziņojuma par sadarbību B sadaļu attiecībā uz "naudas sodu neuzlikšanu vai būtisku to summas samazinājumu". Šis atteikums daļā, kura bija pamatota ar faktu, ka *ADM* neatbilst nosacījumam, kas paredzēts iepriekš minētajā B sadaļas b) daļā, esot pretrunā tiesiskās paļāvības aizsardzības principam divu iemeslu dēļ. Pirmkārt, prasītāja ir secinājusi, ka pretēji tam, kas apstiprināts Apstrīdētajā lēmumā, tieši tā un nevis *Cerestar* bija pirmais uzņēmums, kas sniedzis izšķirošus pierādījumus par aizliegtās vienošanās esamību minētās sadaļas b) daļas nozīmē. Ar pierādījumiem, ko *Cerestar* iesniedzis 1998. gada 29. oktobra sanāksmē ar Komisijas dienestiem, pēc *ADM* uzskatiem, nevar pierādīt aizliegtās vienošanās esamību atšķirībā no pierādījumiem, ko *ADM* bija iesniegusi Komisijai 1998. gada 11. decembra sanāksmē. Otrkārt, prasītāja ir norādījusi — katrā ziņā dažādās sanāksmēs ar Komisijas dienestiem un sarakstē ar minētajiem dienestiem, kura notika administratīvā procesa gaitā, ir apstiprināts, ka *ADM* ir pirmais uzņēmums, kas sadarbojās ar Komisiju saskaņā ar iepriekš minētā Paziņojuma B sadaļu.

202. Tāpēc, manuprāt, šis apelācijas sūdzības pamats nav jāapmierina.

204. Pirmās instances tiesa ir noraidījusi abus iepriekš minētos iebildumus. Pirmais ir atzīts par neatbilstīgu, jo izrādījās, ka *ADM* neatbilst

nosacījumam, kas paredzēts Paziņojuma par sadarbību B sadaļas e) daļā tāpēc, ka bija apstiprināts, ka tai ir bijusi aizsācēja loma aizliegtajā vienošanās, un ka, lai varētu piemērot attiecīgo ieguvumu, ir jāatbilst pilnīgi visiem nosacījumiem, kuri paredzēti minētās B sadaļas a) līdz e) daļā [128]. Otrs no šiem iebildumiem ir atzīts par nepamatotu tiktāl, ciktāl Pirmās instances tiesa, izskatījusi prasītājas sniegtos paziņojumus, ir atzinusi, ka Komisija administratīvā procesa gaitā nebija sniegusi nevienu precīzu apliecinājumu tam, ka tā būtu piešķīrusi *ADM* šo priekšrocību un ka tā tomēr nevarēs sniegt šādus apliecinājumus, jo to, vai kādam no uzņēmumiem var piemērot šo priekšrocību, Komisija var izlemt, tikai pamatojoties uz visas informācijas vērtējumu, kuru uzņēmumi tai iesnieguši administratīvā procesa gaitā [129].

saskaņā ar [minēto] sadaļu", — Pirmās instances tiesai vajadzēja secināt, ka prasītājai ir doti precīzi apliecinājumi, lai atbilstoši rastos tiesiskā paļāvība, ka tiks piemērota attiecīgā priekšrocība.

206. Turklāt Pirmās instances tiesa ir kļūdaini uzskatījusi, ka minētie apliecinājumi nevar būt salīdzināmi, jo Komisijas veiktais vērtējums par uzņēmumu sadarbību tiek veikts tikai administratīvā procesa beigās. Paziņojumā par sadarbību ir apliecināts, ka tiesiska paļāvība rodas jau tajā brīdī, kad tiek iesniegti pierādījumi.

1) Par pamatu attiecībā uz paziņojumiem, ko Komisijas darbinieki snieguši administratīvā procesa gaitā

205. Ar šo pamatu prasītāja apgalvo, ka — tā kā Pārsūdzētā sprieduma 391. un 392. punktā ir konstatēts, ka "Komisija patiešām ir mēģinājusi panākt, lai attiecīgie uzņēmumi sadarbotos cik vien iespējams pilnīgāk, un ir centusies padarīt šo sadarbību cik vien iespējams pievilcīgāku, atsaucoties uz Paziņojuma par sadarbību B sadaļu", un ka [Komisija] "*ADM* ir norādījusi, ka principā uzņēmums "var pretendēt" uz būtisku samazinājumu

207. Komisija apgalvo, ka Pirmās instances tiesas secinājumos nav tiesību kļūdu. It īpaši tā uzsver, ka, lai gan Paziņojums par sadarbību patiešām rada tiesisko paļāvību, brīdī, kad uzņēmums iesniedz Komisijai pierādījumus, tam tomēr nevar būt tiesiska paļāvība, ka Komisija noteiks tam naudas soda samazinājumu saskaņā ar šī paziņojuma B sadaļu. To, vai šis uzņēmums atbilst pilnīgi visiem nosacījumiem, kas paredzēti šajā sadaļā, Komisija faktiski var novērtēt tikai pēc tam, kad ir ieguvusi un izvērtējusi visus pierādījumus.

208. Savukārt es, pirmkārt, vēlos piebilst, ka jautājums par to, vai ar paziņojumiem, ko Komisijas darbinieki snieguši administratīvā

128 — Skat. Pārsūdzēto spriedumu, 375.–379. punkts.
129 — Skat. Pārsūdzēto spriedumu, 384.–395. punkts.

procesa gaitā, prasītājai ir doti precīzi apliecinājumi, ka tai tiks piemērota Paziņojuma par sadarbību B sadaļa, ietilpst faktu vērtēšanas jomā, ko veic Pirmās instances tiesa, un šādu vērtējumu nevar apstrīdēt apelācijā, izņemot apgalvojumu par pašu faktu sagrozīšanu vai to pierādījumu sagrozīšanu, ar kuriem šie fakti pierādīti. Apelācijas sūdzībā prasītāja nav izteikusi nevienu šāda veida apgalvojumu.

209. Turklāt es uzskatu, ka Pirmās instances tiesas secinājumi faktiski nav pretrunā konstatējumiem, ko tā paudusi Pārsūdzētā sprieduma 391. un 392. punktā (skat. šo secinājumu 205. punktu), no kuriem nevar secināt, ka prasītājai būtu doti precīzi apliecinājumi par faktu, ka tai tiks piemērota priekšrocība saskaņā ar Paziņojuma par sadarbību B sadaļu. No šiem konstatējumiem izriet tikai tas, ka šīs priekšrocības piemērošanu *ADM* Komisijas darbinieki pauda kā iespējamību "saskaņā ar" minēto sadaļu; tas nozīmē — ar noteikumu, ka tiek izpildīti tajā paredzētie nosacījumi.

210. Turklāt Pirmās instances tiesa būtībā ir pilnīgi pareizi uzskatījusi, ka brīdī, kad prasītāja sadarbojās Komisijas veiktajā izmeklēšanā, pašai prasītājai katrā ziņā nevarēja rasties tiesiska paļāvība, ka šī priekšrocība tiks piemērota. Prasītājai faktiski jau tajā brīdī vajadzēja apzināties, ka saskaņā ar to, kas skaidri precizēts Paziņojuma par sadarbību E sadaļas 2. punktā [130], to, vai ir izpildīti nosacījumi, kas paredzēti šī paziņojuma B sadaļā, Komisija vērtē tikai brīdī, kad pieņem galīgo lēmumu.

211. Tāpēc šis pamats ir jānoraida.

2) Par pamatu attiecībā uz Paziņojuma par sadarbību B sadaļā paredzēto nosacījumu neievērošanu

212. Ar šo pamatu prasītāja būtībā secina, ka ar to, ka pamats, ko tā izvirzījusi prasībā pirmajā instancē, kurš balstīts uz Paziņojuma par sadarbību B sadaļas b) daļas pārkāpumu un tātad uz tiesiskās paļāvības ievērošanas principu, ir noraidīts kā neatbilstīgs, ir kļūdaini konstatēts, ka *ADM* neatbilst nosacījumam, kas paredzēts iepriekš minētās B sadaļas e) daļā. Šis kļūdainais konstatējums ir radies sakarā ar tiesību kļūdām, ko Pirmās instances tiesa ir pieļāvusi, izskatot pamatus, ar kuriem prasītāja bija apstrīdējusi Komisijas secinājumu, atbilstoši kuram prasītājai ir bijusi aizsācēja loma aizliegtajā vienošanās.

130 — Saskaņā ar to "Komisija izvērtēs, vai ir izpildīti nosacījumi saskaņā ar B, C vai D sadaļu un tātad vai ir iespējams samazināt naudas sodu vai arī to neuzlikt, tikai brīdī, kad pieņems lēmumu".

213. Komisija norāda, ka ar šo pamatu prasītāja vienkārši atkārto iebildumus, ko saistībā ar citiem apelācijas sūdzības pamatiem tā ir vērsusi pret vērtējumiem, ar kuriem Pirmās instances tiesa ir apstiprinājusi, ka *ADM* tiek atzīta par aizliegtās vienošanās aizsācēju uzņēmumu, kā teikts Apstrīdētajā lēmumā. Komisija tātad apgalvo, ka šis pamats ir jānoraida, jo šie iebildumi, kā tā argumentējusi atbildē uz tiem, ir nepamatoti.

214. Tā kā, izskatījis pamatus attiecībā uz *ADM* iespējamo aizsācēja lomu aizliegtajā vienošanās par citronskābi, uzskatu, ka gan procesuālu, gan materiālu iemeslu dēļ nevar secināt, ka prasītājai faktiski būtu bijusi šāda loma, varu tikai ierosināt apmierināt arī šo apelācijas sūdzības pamatu. Proti, tā kā Pirmās instances tiesa nevarēja uzskatīt, ka prasītāja ir šīs aizliegtās vienošanās aizsācējs uzņēmums un ka tādējādi tā neatbilst nosacījumam, kas paredzēts Paziņojuma par sadarbību B sadaļas e) daļā, tai vajadzēja būtībā izskatīt iebildumu par to, ka Komisija ir nepareizi piemērojusi minētās B sadaļas b) daļu.

215. Tāpēc Pārsūdzēto spriedumu vajadzētu atcelt daļā, kurā kā neatbilstīgs ir noraidīts minētais iebildums, kuru tagad aplūkošu, uzskatot, ka šī tiesvedības stadija ļauj Tiesai pieņemt galīgo nolēmumu arī attiecībā uz šo iebildumu saskaņā ar tās Statūtu 61. panta pirmo daļu.

K — *Par prasību pret Apstrīdēto lēmumu: vai prasītāju saskaņā ar Paziņojuma par sadarbību B sadaļas b) daļu vajadzēja uzskatīt par pirmo uzņēmumu, kas sniedzis Komisijai izšķirošus pierādījumus par aizliegtas vienošanās esamību*

216. Pirmās instances tiesā prasītāja bija apgalvojusi, ka tā ir bijusi pirmais uzņēmums, kas sniedzis Komisijai izšķirošus pierādījumus, kas pierāda aizliegtās vienošanās par citronskābi esamību. Šie pierādījumi, izmantojot tiešas liecības, dokumentārus pierādījumus no laika, kad darbojās aizliegtā vienošanās, un dokumentus, kuros raksturoti apstākļi un aizliegtās vienošanās īstenošana, ir sniegti sanāksmes gaitā, kas starp tās pārstāvjiem un Komisijas darbiniekiem notika 1998. gada 11. decembrī. Savukārt pierādījumus, ko sniedzis *Cerestar* sanāksmes laikā, kas starp tā pārstāvjiem un Komisijas darbiniekiem notika 1998. gada 29. oktobrī, nevar — pretēji tam, kas norādīts Apstrīdētajā lēmumā, — uzskatīt par izšķirošiem pierādījumiem par aizliegtās vienošanās esamību.

217. Attiecībā uz pēdējo minēto uzskatu prasītāja bija izvirzījusi šādus argumentus [131]:

— *Cerestar* nav sniedzis informāciju par aizliegto vienošanos attiecībā uz laika posmu, pirms tas pats tajā iesaistījies;

131 — Skat. pieteikumu par lietas ierosināšanu pirmajā instancē, 9.2.1. punkts.

— *Cerestar* sniegtā informācija attiecībā uz aizliegtās vienošanās sanāksmju datumiem un to dalībniekiem nav bijusi precīza, un tā nav bijusi pārliecinoša, turklāt pēc dziļākas pārbaudes *Cerestar* daļēji ir noliedzis paša sniegto informāciju;

— Komisija ir nosūtījusi *Cerestar* pieprasījumu sniegt sīku informāciju, kurš datēts ar 1999. gada 3. martu, kas bija balstīts uz *ADM* apgalvojumiem.

— *Cerestar* ir sniedzis neskaidru un nepārliecinošu informāciju par sanāksmju tēmu un nav sniedzis nekādus precīzus datus attiecībā uz cenām un kvotām, par kurām notikusi vienošanās;

218. Komisija ir iebildusi, ka — pat ja uzņēmuma sniegtā informācija ir nepilnīga — saskaņā ar Paziņojuma par sadarbību B sadaļas b) daļu tomēr var uzskatīt, ka minētā informācija ir izšķirošs pierādījums aizliegtās vienošanās esamībai. Minētajā normā nav prasīti pierādījumi aizliegtās vienošanās precīzam ilgumam vai visu tās dalībnieku pastāvīgai dalībai.

— nešķiet, ka tādējādi *Cerestar* būtu sniedzis Komisijai tiešas liecības;

— *Cerestar* pats ir uzskatījis par nepieciešamu padziļināt un paskaidrot mutvārdu liecības, kas sniegtas 1998. gada 29. oktobra sanāksmē, nosūtot papildinformāciju, taču tas notika pēc *ADM* un Komisijas darbinieku 1998. gada 11. decembra sanāksmes;

219. Vispirms vēlos norādīt, ka prasītāja nav apšaubījusi to, ka izšķirošos pierādījumus saskaņā ar minēto normu var sniegt arī mutvārdos, un nav iebildusi, ka to mutvārdu paziņojumu saturs, ko *Cerestar* pārstāvji snieguši 1998. gada 29. oktobra sanāksmes laikā, nebūtu skaidrs. Šo paziņojumu saturs izriet no 1998. gada 6. novembra "piezīmes lietai", kuru uzrakstījis viens no Komisijas darbiniekiem, kas piedalījās minētajā sanāksmē, un kura ir pievienota pirmās instances tiesas materiāliem pēc īpaša Pirmās instances tiesas lūguma. Turklāt prasītāja nav apstrīdējusi vai vismaz nav pietiekami skaidri un precīzi apstrīdējusi to, kas apliecināts Apstrīdētā lēmuma 306. apsvēruma sākumā, proti, ka informācija, ko *Cerestar* sniedzis šajā sanāksmē, atbilst informācijai, kura ietverta *Cerestar* rakstiskajā paziņojumā.

220. Tādējādi, lai izskatītu šo iebildumu, kas celts prasībā pirmajā instancē, ņemot vērā prasītājas izvirzītos argumentus, ir jāpārbauda tikai tas, vai minētā informācija, kas izriet no iepriekš norādītās "piezīmes lietai" un *Cerestar* rakstiskā paziņojuma, ir izšķirošs pierādījums aizliegtās vienošanās par citronskābi esamībai.

221. Šajā sakarā vispirms ir jānorāda — kā jau uzsvērts Pirmās instances tiesas judikatūrā —, ka jēdziens "izšķiroši pierādījumi par aizliegtās vienošanās esamību" Paziņojuma par sadarbību B sadaļas b) daļas nozīmē neattiecas uz pierādījumiem, kas paši ir pietiekami, lai pierādītu aizliegtās vienošanās esamību [132]. Taču iesniegtie materiāli nedrīkst būt vienkārši orientējošs informācijas avots attiecībā uz Komisijas veicamo izmeklēšanu, bet ir jābūt iespējai tos izmantot tiešā veidā, lai pierādītu pārkāpuma esamību [133].

222. Attiecīgajā tiesību normā faktiski nav prasīts sniegt pierādījumus, kas attiektos uz visiem Komisijas lēmumā konstatētajiem faktiem [134]. Tāpēc iesniegtajiem pierādījumiem nav noteikti jāattiecas uz visu laika posmu, kurā pastāvējusi aizliegtā vienošanās. Minētajā normā tāpat nav noteikts, ka pierādījumiem noteikti vajadzētu būt tiešu liecību veidā, ko snieguši prettiesisko darbību veicēji. Tāpēc pirmais un ceturtais no šo secinājumu 217. punktā ietvertajiem argumentiem nav pamatots un ir noraidāms.

223. Tas vien, ka pēc 1998. gada 29. oktobra sanāksmes *Cerestar* ir paredzējis sniegt sīkāku informāciju vai ka Komisija tam ir nosūtījusi informācijas pieprasījumu, nav svarīgs, lai noteiktu, vai materiāli, kas sniegti šīs sanāksmes laikā, ir izšķiroši, lai pierādītu aizliegtās vienošanās esamību. Tādējādi arī piektais un sestais no šo secinājumu 217. punktā ietvertajiem argumentiem ir noraidāms.

224. Attiecībā uz to, ka informācija par aizliegtās vienošanās sanāksmju datumiem un attiecīgajiem dalībniekiem, kuru *Cerestar* sniedzis 1998. gada 29. oktobrī, nav precīza, vēlos piebilst, ka apstākļi, uz kuriem ir norādījusi prasītāja — proti, ka šajā informācijā astoņas sanāksmes ir minētas tikai kā aizliegtās vienošanās "iespējamās" sanāksmes, ka sanāksmju dalībnieku personas dati ir sniegti tikai attiecībā uz trim faktiski konstatētām aizliegtās vienošanās sanāksmēm un ka Komisijas pārbaudēs ir izrādījies, ka sešas no šajā informācijā minētajām sanāksmēm nav

132 — Skat. iepriekš 30. zemsvītras piezīmē minētos Pirmās instances tiesas spriedumus apvienotajās lietās *Tokai Carbon* u.c./Komisija, 362. punkts, un lietā *BASF*/Komisija, 492. punkts, kā arī Pirmās instances tiesas 2006. gada 15. marta spriedumu lietā T-26/02 *Daiichi Pharmaceutical*/Komisija (Krājums, II-713. lpp., 156. punkts); tajos visos ir uzsvērts, ka īpašības vārds "pietiekama", kas lietots Paziņojuma par sadarbību B sadaļas a) daļā, toties nav minēts tā paša paziņojuma B sadaļas b) daļā; skat. arī Pirmās instances tiesas 2007. gada 26. aprīļa spriedumu apvienotajās lietās T-109/02, T-118/02, T-122/02, T-125/02 un T-126/02, T-128/02 un T-129/02, T-132/02 un T-136/02 *Bolloré* u.c./Komisija (Krājums, II-947. lpp., 692. punkts).

133 — Skat. iepriekš 30. zemsvītras piezīmē minēto spriedumu lietā *BASF*/Komisija, 493. punkts, un iepriekšējā zemsvītras piezīmē minēto spriedumu lietā *Daiichi Pharmaceutical*/Komisija, 157. punkts.

134 — Šajā sakarā [skat.] iepriekš 132. zemsvītras piezīmē minēto spriedumu lietā *Daiichi Pharmaceutical*/Komisija, 162. punkts.

notikušas —, neļauj izslēgt, ka ar šo informāciju *Cerestar* tomēr ir sniedzis Komisijai izšķirošus pierādījumus. Ir skaidrs — kā izriet no tām pašām prasītājas norādēm —, ka ar minēto informāciju, par kuru katrā ziņā var pastāvēt atbilstošas un saprotamas šaubas, ņemot vērā aizritējušo laiku un iespējamo papīra formāta dokumentu neesamību, *Cerestar* ir spējis norādīt zināmu skaitu aizliegtās vienošanās sanāksmju, kuras ir konstatētas Apstrīdētajā lēmumā, kā arī to dalībniekus [135].

225. Visbeidzot, saistībā ar varbūtējo tās informācijas neskaidro un nepārliecinošo raksturu, ko *Cerestar* sniedzis 1998. gada 29. oktobrī attiecībā uz aizliegtās vienošanās tēmu, un precīzu datu neesamību par cenām un kvotām, par kurām notikusi vienošanās, uzskatu, ka jautājums nav par tādiem apstākļiem, kas liegtu uzskatīt, ka *Cerestar* šajā datumā būtu iesniedzis izšķirošu informāciju, lai pierādītu aizliegtās vienošanās esamību.

226. Minētā informācija tiešām nav tik pilnīga, ka tajā par katru šajā informācijā pieminēto konstatētās aizliegtās vienošanās sanāksmi būtu ietverts datums, vieta, dalībnieki, tēma un diskusiju virzība. Tomēr šajā informācijā par katru no šīm sanāksmēm ir sniegtas īpašas ziņas, kas ļauj to izmantot tiešā veidā kā pierādījumu faktiem, kuri rada pārkāpumu — faktiem, kuri ir pilnībā pierādīti, papildinot šo informāciju ar pierādījumiem, ko Komisija pēc tam ir ieguvusi no citiem avotiem.

227. Tādējādi, piemēram, ja attiecībā uz aizliegtās vienošanās 1992. gada 19. maija sanāksmi Jeruzalemē *Cerestar* sniegtajā informācijā tiešām nebija norādīta diskusiju tēma, bet vienīgi aptuvenais datums, vieta un dalībnieki, Komisija, ņemot vērā citu uzņēmumu sniegto informāciju, varēja noteikt, ka šajā sanāksmē tika izskatīta aizliegtās vienošanās dalībnieku savstarpējās kompensēšanas sistēma gadījumiem, kad bija pārsniegtas individuālās tirgus daļu kvotas, par kurām notikusi vienošanās [136]. Savukārt citu uzņēmumu sniegtā informācija izrietēja no *Cerestar* 1998. gada 29. oktobrī sniegtās informācijas, kurā, lai gan nebija atsauču uz konkrētām aizliegtās vienošanās sanāksmēm, bija vispārīgi raksturota minētā kompensēšanas sistēma un bija sniegtas sīkas ziņas par daudzumiem attiecībā uz atsevišķiem darījumiem, ko *Cerstar* noslēdza saistībā ar kompensēšanu.

228. Saistībā ar 1994. gada 2. novembra sanāksmi Briselē [137] *Cerestar* sniegtajā infor-

135 — Jautājums konkrēti ir par 1992. gada 19. maija sanāksmi Jeruzalemē (skat. Apstrīdētā lēmuma 103. apsvērumu un *Cerestar* rakstiskā paziņojuma 5. lpp., kurā kā iespējamais šīs sanāksmes datums ir norādīta nākamā diena, tātad ar minimālu laika nobīdi); par 1993. gada 1. jūnija sanāksmi Īrijā (skat. Apstrīdētā lēmuma 113. apsvērumu un *Cerestar* rakstiskā paziņojuma 6. lpp.) un par 1993. gada 27. oktobra sanāksmi Brigē (skat. Apstrīdētā lēmuma 118. apsvērumu un *Cerestar* rakstiskā paziņojuma 6. lpp.).

136 — Skat. Apstrīdētā lēmuma 103. apsvērumu.

137 — Skat. Apstrīdētā lēmuma 122. apsvērumu un *Cerestar* rakstiskā paziņojuma 7. un 8. lpp.

mācijā turklāt bija iekļautas arī atsauces uz diskusiju tēmu un konkrēti uz šajā reizē saskaņoto iniciatīvu ar savu pārstāvju starpniecību norādīt konkurējošiem Ķīnas ražotājiem iespēju iesniegt par tiem sūdzību, vēršoties pret antidempinga praksi.

229. Apstāklis, ka, lai pierādītu faktus, kuri rada pārkāpumu, piemēram, dažādas konstatētas aizliegtās vienošanās sanāksmes, Komisijai vajadzēja *Cerestar* 1998. gada 29. oktobrī sniegtos pierādījumus papildināt ar pierādījumiem, ko vēlāk sniedza citi aizliegtās vienošanās uzņēmumi vai pats *Cerestar*, neizslēdz to, ka pirmie minētie materiāli ir bijuši "noteicošie", kurus ir bijis iespējams tiešā veidā izmantot par pierādījumiem, nevis tikai orientējošiem avotiem Komisijas izmeklēšanai.

230. Turklāt *Cerestar* 1998. gada 29. oktobrī sniegtajā informācijā tiešām nebija ietverti precīzi dati par cenām, par kurām notikusi vienošanās, un attiecībā uz kvotām tajā bija vienīgi norāde uz 5 % kvotu no aizliegtās vienošanās dalībnieku veiktās pārdošanas apjoma pasaulē, kas bija noteikta pašam *Cerestar*.

231. Tomēr minētajā informācijā bija norādīti aizliegtās vienošanās dalībnieki, tā ļāva aptuveno pārkāpuma ilgumu saistīt ar laika posmu no 1991. līdz 1995. gadam, tajā bija norādīts zināms skaits aizliegtās vienošanās sanāksmju, šo sanāksmju vieta un attiecīgie dalībnieki, tajā ir sniegts sīks pārskats par apstākļiem, kādos *Cerestar* pievienojās aizliegtajai vienošanās, tajā ir iekļauts vispārīgs — kas gan nepadara šo aprakstu neskaidru — aizliegtās vienošanās darbības mehānismu apraksts ar norādi gan uz sanāksmju veidiem ("Masters" un "Sherpa"), gan uz dažādām jomām, uz kurām attiecās šīs vienošanās (it īpaši cenām, tirgus daļu kvotu piešķiršanu un informācijas apmaiņu par pārdošanas apjomiem). Manuprāt, nav šaubu, ka ar šo informāciju, lai arī tā nebija papildināta ar skaitliskiem datiem par cenām un kvotām, par kādām notikusi vienošanās, *Cerestar* ir sniedzis materiālus, kas ir izšķiroši, lai pierādītu aizliegtās vienošanās esamību [138], jo tie būtībā vienkāršo Komisijas uzdevumu rekonstruēt un pierādīt faktus, kas rada konstatēto pārkāpumu. Tas, vai šāda ieguldījuma dēļ, ņemot vērā sīku ziņu trūkumu tajā, ir pamatots tik ievērojams naudas soda samazinājums, kādu Komisija ir piemērojusi *Cerestar* (90 %), ir cits jautājums, kas šoreiz acīmredzot nav jāaplūko.

232. Tāpēc man nešķiet, ka prasītājas argumenti pierādītu to, ka Komisija būtu pieļāvusi kļūdas vērtējumā, uzskatīdama, ka materiāli, kurus *Cerestar* sniedzis 1998. gada 29. oktobra sanāksmes laikā, ir izšķiroši, lai pierādītu aizliegtās vienošanās par citronskābi esamību.

138 — Līdzīgiem secinājumiem pielīdzināmos apstākļos skat. iepriekš 30. zemsvītras piezīmē minēto spriedumu lietā *BASF*/Komisija, 568. punkts, kā arī Pirmās instances tiesas 2006. gada 27. septembra spriedumu lietā T-322/01 *Roquette Frères*/Komisija (Krājums, II-3137. lpp., 238.–244. punkts, it īpaši 242. punkts) un spriedumu lietā T-329/01 *Archer Daniels Midland*/Komisija (Krājums, II-3255. lpp., 320.–324. punkts, it īpaši 323. punkts).

233. Tāpēc iebildums, ko prasītāja šajā sakarā ir izvirzījusi prasībā, kura vērsta pret Apstrīdēto lēmumu, manuprāt, ir noraidāms.

L — *Prasītājai uzliktā naudas soda apmēra atkārtota noteikšana*

234. Ņemot vērā iepriekš izklāstītos apsvērumus un secinājumus, uzskatu, ka Tiesai, pieņemot galīgo lēmumu pēc būtības saskaņā ar tās Statūtu 61. panta pirmo daļu, naudas soda apmērs, kurš prasītājai uzlikts Apstrīdētajā lēmumā, ir atkārtoti jānosaka šādi: jāatceļ palielinājums par 35 %, kas sakarā ar atbildību pastiprinošo apstākli saistībā ar aizliegtās vienošanās aizsācēja uzņēmuma statusu ir piemērots šī naudas soda pamatsummai, ko aprēķinājusi Komisija; tādējādi pēdējai minētai summai, kura ir vienāda ar EUR 58,8 miljoniem, ir jāpiemēro samazinājums par 50 %, kuru Komisija piešķir saskaņā ar Paziņojuma par sadarbību D sadaļu.

235. Tādējādi prasītājai uzliktais naudas sods tiktu samazināts līdz EUR 29,4 miljoniem.

M — *Par tiesāšanās izdevumiem*

236. Atbilstoši Tiesas Reglamenta 122. panta pirmajai daļai Tiesa lemj par tiesāšanās izdevumiem, ja apelācija ir pamatota, un Tiesa lietā taisa galīgo spriedumu. Atbilstoši minētā reglamenta 69. panta 2. punktam, kas saskaņā ar tā 118. pantu attiecas uz apelācijas tiesvedību, lietas dalībniekam, kam spriedums ir nelabvēlīgs, piespriež atlīdzināt tiesāšanās izdevumus, ja to ir prasījis lietas dalībnieks, kuram spriedums ir labvēlīgs. Tomēr atbilstoši 69. panta 3. punktam, ja lietas dalībniekiem spiedums ir daļēji labvēlīgs un daļēji nelabvēlīgs, Tiesa var nolemt, ka tiesāšanās izdevumi ir jāsadala vai ka lietas dalībnieki sedz savus tiesāšanās izdevumus paši.

237. Ņemot vērā, ka šajā lietā spiedums abiem lietas dalībniekiem ir daļēji labvēlīgs un daļēji nelabvēlīgs, uzskatu par piemērotu noteikt, ka lietas dalībnieki paši sedz tiesāšanās izdevumus, kas tiem radušies šajā apelācijas tiesvedībā.

238. Turklāt, ņemot vērā, ka Pārsūdzētais spriedums tiek daļēji atcelts un prasītājas prasījumi, kas vērsti pret Apstrīdēto lēmumu, tiek daļēji apmierināti, uzskatu, ka ir taisnīgi, daļēji apmierinot prasījumus, ko prasītāja šajā sakarā izvirzījusi apelācijas sūdzībā, Pārsūdzētajā spriedumā pieņemto lēmumu par tiesāšanās izdevumiem pieņemt no jauna. Šajā sakarā ierosinu piespriest Komisijai atlīdzināt vienu ceturtdaļu, nevis tikai vienu desmitdaļu no tiesāšanās izdevumiem, kas prasītājai radušies tiesvedībā Pirmās instances tiesā, un piespriest prasītājai atlīdzināt pārējos tiesāšanās izdevumus minētajā tiesvedībā.

III — Secinājumi

239. Ņemot vērā iepriekš minēto, ierosinu Tiesai:

1) atcelt Eiropas Kopienu Pirmās instances tiesas 2006. gada 27. septembra spriedumu lietā T-59/02 *Archer Daniels Midland*/Komisija daļā, kurā ir noraidīts prasītājas iebildums par tiesību uz aizstāvību pārkāpumu sakarā ar to faktisko apstākļu nenorādīšanu paziņojumā par iebildumiem, uz kuriem Komisija ir pamatojusies, 2001. gada 5. decembra Lēmumā 2002/742/EK par procedūru atbilstoši EK līguma 81. pantam un EEZ līguma 53. pantam (Lieta COMP/E 1/36.604 — Citronskābe) uzskatīdama to par aizliegtās vienošanās aizsācēju uzņēmumu, vai, pakārtoti, atcelt iepriekš minēto spriedumu daļā, kurā ir noraidīti iebildumi, kas balstīti uz procesuālo garantiju pārkāpumu, kurus prasītāja izvirzījusi pret to, ka Komisija izmanto FIB ziņojumu par pierādījumu tam, ka prasītājai aizliegtajā vienošanās ir bijis aizsācēja uzņēmuma statuss;

2) atcelt iepriekš minēto spriedumu daļā, kurā ir noraidīts prasītājas iebildums attiecībā uz samērīguma principa pārkāpumu, jo nav ticis piemērots atbildību mīkstinošs apstāklis saskaņā ar 3. punkta trešo ievilkumu Komisijas Pamatnostādnēs sodanaudas noteikšanai, piemērojot Regulas Nr. 17 15. panta 2. punktu un EOTK līguma 65. panta 5. punktu;

3) atcelt iepriekš minēto spriedumu daļā, kurā kā neatbilstīgs ir noraidīts prasītājas iebildums, ka Komisija ir nepareizi piemērojusi 1996. gada Paziņojuma par naudas sodu neuzlikšanu vai to apmēra samazināšanu lietās, kas skar uzņēmumu aizliegtas vienošanās, B sadaļas b) daļu;

4) noteikt prasītājai uzlikto naudas sodu EUR 29,4 miljonu apmērā;

5) pārējā daļā apelācijas sūdzību noraidīt;

6) piespriest Komisijai atlīdzināt vienu ceturtdaļu no tiesāšanās izdevumiem, kas prasītājai radušies tiesvedībā Pirmās instances tiesā, un segt tiesāšanās izdevumus, kas tai radušies šajā apelācijas tiesvedībā;

7) piespriest prasītājai attiecībā uz tiesvedību Pirmās instances tiesā segt trīs ceturtdaļas no saviem tiesāšanās izdevumiem un atlīdzināt visus Komisijas tiesāšanās izdevumus, kā arī segt savus tiesāšanās izdevumus šajā apelācijas tiesvedībā.